

HENRIC AL V-LEA

Traducere de ION VINEA

PERSOANELE

REGELE HENRIC AL V-lea DUCELE DE GLOUCESTER ȘI DUCELE DE BEDFORD,
frații regelui DUCELE DE EXETER, unchiului
regelui

DUCELE DE YORK, vărul regelui

CONTELE DE SĂLISBURY CONTELE DE **WBSTMOBE-**
LAND

CONTELE DE **WARWICK** ARHIEPISCOPUL DE **CAN-**
TERBURY

EPISCOPUL DE ELY CONTELE DE CAMBRIDGE LORDUL SCROOP SIR THOMAS GREY SIR THOMAS
ERPINGHAM, GOWER, FLUELLEN, MAC-MORRIS, **JAMY**. ofițeri din oastea lui Henric al V-lea, JOHN BATES,
ALEXAN-DER COURT, MICHAEL WILLIAMS, ostași

PISTOL

NYM

BARDOLPH

PAJUL

Un sol

CAROL AL VMea, regele Franței

LUDOVIC, DELFINUL

DUCELE DE BURGUNDIA

DUCELE DE ORLIANS

DUCELE DE BOURBON

CONETABILUL FRANȚEI

RAMBURES, GRANDPRE,

nobili francezi MONTJOY, un sol francez Ambasadori la regele Angliei IZABELA, regina Franței CATE RINA, fiica lui
Carol **ști**

Izabelei

ALICE, o doamnă din suita ei HANGIȚA unei cârciumi din Eastcheap (pe vremuri doamna Quickly, măritată
acum cu Pistol)

Lorzi, doamne, ofițeri, ostași francezi și englezi, cetățeni CHORUS

Acțiunea se petrece la început în Anglia: apoi în Franța,

338

Prolog

Intră Chorus

339

O, de m-ar duce-o muză de văpaie²
în cerul luminos al poeziei,

Teatrul un regat, actorii prinți,

Și regi măreața scenă s-o privească.

Atunci chiar bravul Harry s-ar ivi.

în zalele lui Marte.³ Lîngă el,

Ca niște cîini în laț, ce stau să sară,

S-ar gudura măcelul și pîrjolul

Și foametea.⁴ Dar să iertați, vă rog,

Nevrednicului cuget ce-ndrăznește

S-aducă o poveste-atît de mîndră

Pe-aceste biete scînduri. Cum se poate

Să-ncapă-ntr-un asemenea coteț

Nemărginirea șesurilor Franței,

Iar într-un cerc de lemn⁵ să-nghesuim

Atîtea coifuri ce-ngrozeau văzduhul

La Azincourt?⁶ Iertați! Cînd pe-un locșor,

Un gîrbov semn arată-nn milion,

Atunci și noi, doar nule-n marea sumă,

Să vă-nmiim puterea-nchipuirii.

Să zicem că-n cuprinsu-acestor ziduri

Stau două monarhii de vlagă pline,

Cu-nalte frunți vrăjmașe, despărțite

De-un braț de mare-ngust și furtunos.⁷

Pliniți cu gîndul lipsurile noastre

Și-n fiecare om văzînd o mie
Oștiri închipuite plăzmuiți.
Cînd spun de cai, priviți-i cum'și-nseamnă

Copita mîndră-n reavănul pămînt. Va trebui să-nveșmîntați cu mintea Pe regi în za, purtîndu-i ici și colo, Sărind deasupra veacurilor scurse, **Strîngînd** a vremii trudă într-un ceas. Îngăduiți-mi deci să **fiu** eu corul Ce umple golurile-acestui hronic Și drept prolog vă cer bunăvoință, Să fie piesa noastră ascultată Cu gînd senin și blinda judecată.
(Iese.)

ACTUL I

SCENA 1

*londra. O anticameră în palatul regal.
Între arhiepiscopul de Canterbury și episcopul de Ely.*

CANTERBURY:

ELY:

CANTERBURY:

341

■ / na i

. U i

S-a pus la cale, află, monseniore,
Aceași lege ce, sub fostul rege —
Trecut-au unsprezece ani de-atunci —
Era-ntocmită împotriva noastră
Și chiar ar fi fost pusă în putere
De n-ar fi-nlăturat-o frămîntarca
Și tulburările acelor vremuri.
Dar astăzi cum ne-mpotrivim, mylord?
Să chibzuim. Că de-n pofida noastră
Va treee-această lege, noi vom pierde
Din tot ee-avem o bună jumătate:
Moșiile pe care credincioșii
Lăsatu-îe-au bisericii prin diată
Ne vor fi smulse... Darea e aceasta:
Vom ține,-n cinstea regelui, cu totul

O mie și cinci sute cavaleri
 Cu cincisprezece conți; și bravi scutari
 Sînt alte șase mii și două sute.
 Iar pentni alinarea celor vîrstnici
 Sărmani, bolnavi, ne-nstare de-a munci,
 Spitale-o sută bine înzestrate.
 Mai dăm pe an regeștei vistierii
 Și-o mie de ducați. Așa vrea legea.
 Cumplită sete!
 Înghite și paharul. Dar cum s-o-mpiedicăm? /i, ii
 CANTERBURY: Avem un rege
 Evlavios și plin de bunătate... ELY: Prieten bun bisericii proasfinte.
 CANTERBURY: Nu-i ce făgăduia junețea lui.
 De-abia și-a dat si'îrșitul tatăl său, Cînd, -năbușită-n el, sălbăticia-i Păru și ea că-i moartă. Ca un înger, Atuncea
 judecata se ivi, Goni din el pe-Adam cel păcătos, y Lăsînd făptura-i plină, cum e raiul,
 De sfinte duhuri doar. Un înțelept N-a fost creat mai repede, nicicînd; Nici n-a sosit năvalnic îndreptarea C-un
 val mai nalt, curățitor de rele, Nici n-a mai fost descăunat desfrîul, ,, Cu capetele-i multe de balaur
 Așa deodată⁸, cum a fost la rege.⁹ ELY: *Fs-vax* har schimbarea asta pentru noi.
 CANTERBURY: Cînd îl auzi vorbind de cele sfinte Te minunezi, dorind în sinea ta Ca regele să intre-n
 preoție. Auzi-l chibzuind de eele-obștești: eșy,, . Ai zice c-a-nvățat de-acestea numai. , ,.
 Ascultă-l cînd vorbește de războaie,
 ' , Și-auzi cum o cumplită bătălie
 Ți-o povestește parc-ar fi un cîntec. Întreabă-l de-orice tîlc politicesc Va ști gordianu-i nod să ți-l dezlege¹⁰, ,,t.
 La fel de lesne ca pe jaretiera-i.
 ' , / Că vîntul chiar, ștregarul răsfățat, Se-astîmpără cînd regele vorbește, Și-uimirea mută farmecă auzul
 Acelor ce-i sorb mierea cuvîntării. Că numai arta și trăirea vieții I-ati fost desigur dascălii științei, .i.-
 Și-i de mirare cum măria sa
 Ce se deda plăcerilor deșarte Și-a însușit-o, cînd cu-ai săi tovarăși ,i.: Nerezi și bādărani și făr de carte,
 Cu viața-i de desfrîu, ospăț și jocuri. .ÎHWî* N-a fost văzut nicicînd la-nvățătură, Retras din lume sau
 însingurat, Departe de petreceri și de larmă.
 ELY:

CANTERBURY:
 ELY:
 CANTERBURY:
 ELY: CANTERBURY:
 ELY: CANTERBURY:
 ELY: C*WTERBCRT:
 ELY-
 343

//, 1)
 Căpșma crește-adesea sub urzici¹¹,
 Semințelor de soi le merge bine
 Cînd sînt vecine cu vreo buruian;».
 Sub vălul neastîmpărului, prințul
 Ascunsu-și-a lucrarea minții lui,
 Și care-asemeni ierbilor de vară
 Crescent-a-n toate darurile sale
 Mai mult în timpul nopții, pe furiș-
 Așa o fi. Minuni nu se mai fac.¹²
 Să recunoaștem dar prin ce mijloace
 .Desăvîrșitu-s-au acestea toate.
 Mylord, e cu puțință să-ndulcim
 Această lege-a adunării-obștești?
 I-o- fi sau nu pe plac măriei sale?
 Nici da, nici nu. Dar pare-se că-nclină
 Mai mult spre noi decît spre cei potrivnici.
 Făcut-am în soborul preoțesc

Făgăduială maiestății sale
Că grijă-avînd de trebile cu Franța,
De eari vorbit-am regelui pe larg,
îi dăm o sumă mult mai însemnată
Decît a dat biserica pe vremuri
Oricărui dintre-naintașii lui.
Și daru-aeesta cum a fost primit?
Cu dragă inimă. Dar n-a avut,
Cum ar fi vrut măria sa, răgazul
S-asculte-amămmîita-nșiruire
A drepturilor sfînte ce le are
Asupra cîtorva ducate-anume
Și, îndeobște, a coroanei Franței
Și-a scaunului țării moștenite
De la străbunul Ednard.¹³
Ce-ntîmplare
A întrerupt această sfătuire? Atuncea chiar, ambasadorul Franței Ceru a fi primit. Și chiar că-i ceasul Primirii Iții.
Să fie patru?
Este!
Să mergem deci s-aflăm de-a lui solie Pe care-o pot ghici chiar dinainte De-a fi rostit franțuzul vreun cuvînt. De-
abia aștept să aflu. Te-nsoțesc.

ti, 21
SCENA 2

*în același palat. Sala tronului. Intră regele Henric, Gloucester, Bedford, și suita.
Exeter, Wanoick, Westmoreland*

REGELE HEXRIC:

EXETER: REGELE HEXRIC: WESTMORELAND: REGELE HEXRIC

CAXTERBURY: REGELE HEXRIC

Sfinția-sa de Canterbury unde-i? Nu este-aici.
Iubite unchi¹⁴, să vie! Stăpîne, să poftesc pe-ambasador? Nu încă, draga vere.¹⁵ Pînă-l văd, Sînt lucruri grele-n
trebile cu Franța, Și-mi stau pe suflet. Vreau să le descurg. (*Intră arhiepiscopul de Canterbury și episcopul de Ely.*)
Păzească-ți tronul sacru Dumnezeu Și/i îngerii, și-n veci să-i fii podoabă. : Iți mulțumesc din suflet. Și te rog.
Prea luminate lord, să dai urmare Dezvăluindu-mi drept și cu sfințenie în ce chip legea salică¹⁶, din Franța Mă-
mpiedică sau nu în scopul meu. Ferească Sfîntul, sfetnicul meu drag Și credincios, să-ți siluiești părerea. S-o-
ndoi și s-o sucești, sau să-ți încarci Cuprinzătoru-ți cuget cu temeiori Anume ticluite,-a căror față Nu seamănă cu
viul adevăr. Că Domnul știe co de oameni teferi Vor fi să-și verse sîngele-apărînd Acea ce sfinția-ta mă-nvață.
Ia seama cum mă zălogești ca om Din somn trezind războiul și-al său paloș. Ia seama, te conjur! că totdeauna
Cînd s-au ciocnit aceste mari regate A fost potop de sînge. — Aminte ia Că fiecare strop nevinovat E-un plîns
amarnic, este un blestem Pe capul celui ce-și ascute spada Pe nedreptatea-i, ca să pustiiască în lung și-n lat o
lume muritoare.. **Mylord**, vorbește: dup-această rugă Te-ascult, te cred din suflet. Vorba ta
CAXTERBURY:

345

344

[I, 2]

Scăldată-n duhul tău e prea curată
Precum păcatul prin botez.
Ascultă-mă atunci, slăvite rege,
Și voi de-asemeni, lorzi, ce datorati
Acestui tron imperial credința
Și viața și strădaniile voastre,
Că nu e altă-opreliște în calea
Măriei tale spre coroana Franței

Deeît o lege de la Pharamond¹⁷:

„In terram salicam mulieres ne succedant”

— Femeia n-are drept de moștenire

în țara salică. Greșesc francezii

Cînd spun că țara salică e Franța

Și Pharamond c-ar fi-ntemeietorul

Acestei legi ce-nlătură femeia.

Și totuși înșiși cărturarii lor

Spun că ținutul salic e-n Germania

Cuprins de apa Salei și a Elbei.

Iar Carol Magnul¹⁸, subjugînd saxonii,

Lăsă pe tron pe un francez. Acesta,

Disprețuind femeile germane

Și ale lor năravuri rușinoase,

Statornici cum că nici o femeie

Nu poate stăpîni prin moștenire

în țara Salei care e cuprinsă,

Cum am mai spus, de Sala și de Elba

Și-i zice Meissen, astăzi în Germania. Deci legea salică, se vede bine, N-a fost făcută pentru țara Franței.

Francezu-a stăpînit ținutul salic Mult după moartea rigăi Pharamond: Ani patru sute douăzeci și unu Sînt de la

moartea celui socotit — Dar nu pe drept — c-ar fi legiuitorul Și care a murit de la Hristos în patru sute douăzeci

și șase¹⁹, Iar Carol Magnul pe saxoni supuse Și dincolo de Sal a-nscăunat Pe-acel franțuz în anu-opt sute cinci.

Și-apoi Pepin²⁰. spun cronicarii lor, Cel ce pe Childeric l-a răsturnat, Se dă moștenitor la tronul Franței,

U, i\

Indrituindu-și cererea aceasta

Pe faptul că scoboară din Blithilda,

Ce fost-a fata regelui Clotar.

La fel și Hug Capet³¹, uzurpatorul

Coroanei ducelui Lorenei, Carol,

Unic urmaș în spiță bărbătească

Lui Carol Magnul, deci al său vlăstar,

Vrînd să-și adeverească-ntrueîtva

Plăpîndu-i drept, lipsit de-orice temei,

S-a dat a fi moștenitor Lingarei,

O fată a lui Carloman, feciorul

Lui Ludovic, ce împărat a fost

El însuși al lui Carol Magnul fiul,

Iar Ludovic al zecelea ca nume²²,

Unic moștenitor al lui Capet,

Zis și uzurpatorul, vrînd să steie

Pe-al Franței tron cu sufletu-mpăcat,

Seorni că Isabel, regina mîndră,

Bunica lui, din Ermengar se trage,

Fiica-acelui Carol de Lorena:

Și e-a unit prin cununia ei

Cu tronul Franței, pe-al lui Carol Magnul.

E luminos ca soarele pe cer

Că dreptul lui Pepin și Hug Capet

Și Ludovic, cu sufletu-mpăcat,

Se sprijină pe drepturi de femeie.

A fost așa eu regii Frânteii toți

Și pîuă azi. Și totuși ei ridică

Această lege salică-mpotriva

îndrituirii înălțimii tale,

Ce prin femei o ai la tronul Franței.

Șe-ascund într-o rețea de nențelesuri

în loc să-și dezvelească fără teamă

Sucitele lor drepturi uzurpate

Măriei tale și-alor ei strămoși.²³
Pot oare-n drept și-n cuget cere tronul?
Temut stăpîn, îmi iau păcatu-asupra-mi
Că stă în Cartea Numerelor²⁴ scris:
Cînd fiul moare, fata moștenește.
Ridică-te să-ți aperi dreptul tău,
înalță-n vînt însîngeratul steag
Cu gîndul la vitejii tăi strămoși.
La piatra străbunicului tău du-te,

REGELE HENRIC CANTERBURY:
ELY:

EXETER:
WESTMORELAND;
CANTERBURY:
346

REGELE HENRIC:

Îi, 21
Tn, păstrător al drepturilor sale,
Și cheamă-n tine duhul lui războinic
Și pe-al străunchiului Prinț Negru, Eduard²⁵,
Cel ce-a jucat o tragedie-n Franța
Și-a nimicit întreaga ei oștire,
Cînd de pe-un deal, zîmbind, măritu-i tată²⁶
Privea cum puilul său de leu se scaldă
în sîngele francezei nobilimi.
O, bravi englezi, trufia-ntregii Franțe
Cu-o parte doar a oștii ați înfrînt-o,
Lăsînd cealaltă, ehihotind pe-alături,
Nefolosită, dornică de luptă.
O, nu-i uita pe bravii noștri morți
Vinjosu-ți braț le re-nnoiască făpta.
Urmaș le ești și stai pe tronul lor.
în tine-azi curge sîngele, curajul,
Ce i-a făcut pe veci nemuritori.
Puternic de trei ori, stăpîniul meu
E-n dimineața lunii mai a vieții,
Și-i copt pentru isprăvi și fapte mari.²⁷
Monarhii, regii lumii, frații tăi
Se-așteaptă-a te vedea de luptă gata
Ca leii-naintași de-același sînge.
Măria ta, ei știi că ai puterea,
Mijloacele și dreptul. Și le ai.
Un rege-englez nicicînd n-a mai avut
O nobilime-atît de înstărită,
Supuși mai credincioși, al căror suflet
își lasă-n țară trupurile lor
Și-nalță steag pe plaiurile Franței.
O! -ngăduie, iubitul meu stăpîn,
Ca trupul lor să-ți însoțească gîndul
Prin sînge și prin sabie și foc,
Chezășuindu-ți dreptul pentru care,
Noi, clerici, prinosim măriei tale

O sumă cum în veci n-au mai primit
Din partea clerului, strămoșii tăi.
Să ne-narmăm nu-n contra Franței numai
Ci să păstrăm și-n fața Scoției oști
Căci ar putea să dea năvală-n noi
Cu sorți de biruință.

347

[I. 2]

CANTERBURY:

REGELE HENRIC: C-AXTERBURY:

WESTMORELAND:

EXETER:

348

Vor face-un zid, stăpîne, grănicerii,
Destul de tare să-apere moșia
De-acești jefuitori de la hotare.
Nu-i vorba doar de jafuri tâlhărești,
Ci de-ale Scoției planuri mari mă tem,
Vecina noastră pururi dușmănoasă.
Că știți din cronici că străbunul meu
De câte ori a tăbărit în Franța
În țara noastră fără apărare
S-au revărsat scoțienii ca talazuri
Prin stăvilarul spart, purtînd prăpăd,
Cu mari strînsori de oști prin țara goală,
Pe care-au hărțuit-o eu-ndîrjire
Bătând cetăți și-orășe-nconjurare,
Iar Anglia de-ai săi ostași lipsită
S-a-nfiorat de crudul ei vecin.
Mai mare decît paguba-i fu spaima,
Măria ta, și-a arătat ce poate
Cînd cavalerii ei luptau în Franța:
Ea, văduvă de nobilimea ei,
Nu numai că știu să țină piept,
Dar prinse și închise ca pe-o fiară
Pe-al Scoției rege²⁸. L-a trimis în Franța
Sporind alaiul falnicului Eduard
C-iiia rege prizonier, îmbogățind
Al nostru hronic cu isprăvi mărețe
Cum plin e de comori neprețuite
Și de-necatc nave fundul mării.
Dar e zicală veche și-nțeleaptă:
„De vrei Franța s-o supui
Bate Scoția mai întîi”.
Căci acvila engleză cînd vinează,
Scoțiană nevăstuică pe furiș
Se-apropie de cuibu-i fără pază
Și ouăle de aur i le sughe
Ca șoarecii cînd **mița** ftu-i acasă
Stricând cu mult mai mult decît mănîncă.
Pisica deci să stea mai bine-acasă,
Dar nu ne strînge-așa de rău nevoia.
Zăvoare-avem să ne păzim avutul
Și mici capcane, hoți mărunți să prindem.
Armatul braț cînd luptă prin străini
Acasă capul treaz stă-n apărare.

CANTERBURY:

ii.

II, 2]

în obște, **mari** și mici și mai de jos
Din locu-i fiecare e ținut
Să tindă spre-nțelegere și-imire
Ca-și-ntr-un cor.
De-aceea ceru-mparte
Făptura omenească-n fel de trebi
Al căror rost e veșnica mișcare
Și-al căror singur scop e ascultarea.
La fel și-albinele, prin legea firii,
Menite-s să dea pilda rînduiei
Și celui mai înfloritor regat.
Regină²⁹ au, frunțași ce-n casa lor
împart dreptatea ca judecători,
Iar alții pleacă-n lume după treburi,
Armați c-un ac, războinic jefuind
Catifelatul verilor potir
Și-aduc în vesel cîntec prada-acasă,
La cortu-mpărătesc al doamnei lor.
Ea-n măreția ei, de grijă plină,
Veghează pe zidarii cîntăreți.
Ce-nalță case de-aur. Pe supușii
Ce miera o frămîntă în tăcere,
Pe bieții salahori ce prin porțiță
Ridică-n stupuri greaua lor povară;
Pe cînd cu zumzet aspru temnicerul,
Posomorit, dă palidului gîde
Pe trîntorii ce lenevesc și cască.
Din toate văd că lucruri îndreptate
Spre-un singur țel, pe fel de căi l-ajung,
Precum săgeți pornind spre-aceeași țintă,
Pe tot atîtea drumuri o ating,
Cum tind spre tîrg deosebite drumuri,
Cum rîuri limpezi se-ntîlnesc în mare,
Cum multe linii taie-același centra.
Deci mii de trebi la cale puse-odată
Pot s-aibă-un singur scop și pot fi duse
Kestînjenit. Spre Franța deci, stăpîne!
împarte-a patru Anglia-ți ferice,
Cu tine, la război, ia-ți un pătrar,
Și **Grafia** vei zgudui-o toată.
Și dacă noi cu trei pătrimi clin oaste,
Rămași acasă, nu ne-nvrednicim
Să ne-apărăm de cîini al nostru prag,

l'i» 21

Mîncăți să fim, și să ne pierdem faima De nație cuminte și vitează. EEGELE HENRIC; Să intre a
Delfinului³⁰ solie;

(Itse unul clin suită, Regele se suie pe tron.)

.

PRIMUL SOL:

REGELE HENRIC:

PRIMUL SOL:

Am luat o hotărâre neclintită.
Cu-a Domnului și-a voastră învoire,
Voi, al puterii mele nobil braț,

Și Franța-a mea fiind, am s-o subjug
Sau o zdrobesc. Că, sau mă sui pe tronu-i
Domnind împărătește peste Franța
Și-a' ei ducate, vrednice de-un rege.
Sau oasele să-mi zacă-ntr-un biet șanț
Lipsite de mormînt și pomenire.
Povestea noastră sau va fi băsnită
în gura mare slobod amintind
De tot ce-am săvârșit, sau groapa-mi fi-va
Ca un hadîmb, lipsit de limbă-n gură³¹,
Și nici măcar c-un epitaf de ceară³².

(Intră ambasadorii Franței.)

Stat pregătit acum s-ascult dorința Frumosului meu văr, Delfinul. Știu, Sînteți trimiși de el, iar nu de rege. Ke-ngăduie măria ta să-i spunem. Cu slobod grai, ce-nsărcinări avem, Sau, pe-ocolite și cu luare-aminte, Să-i arătăm ce gînd Delfinul are, și care este și solia noastră? Nu sînt tiran, ci rege prea creștin, Ce-n harul său mînia-și stăpînește, Așa precum în temnițele mele Tî!haru-i pus în fiare. Spune-mi păsul Delfinului.

Pe scurt, acesta este: în numele regescului strămoș, Erluard al treilea, măria ta Trimis-ai soli, mai ieri, să ceară-n Franța Un număr de ducate anumite. Și răspunzînd, stăpînul, prințul nostru:

REGELE **HENRIC** EXETER:

„Ai pofte, zice, mult prea tinerești”,

350

351

m, 21

Și-ar vrea să știi că-n sprinten pas de dans Nimic în Franța nu-i de cucerit: Ducatele nu sînt pentru cheflii! Dar îți trimite-acest butoi cu daruri, Fiind mai pe potriva minții tale Și-n schimbul lor, să nu te mai audă Cerînd ducate. Așa grăit-a prințul. Ce daruri sînt acolo, unchiul meu? Stăpîne drag, sînt niște mingi de tenis.³³ REGELE HENRIC: Mă bucur că Delfinu-i bun de glumă. Vă mulțumesc de daruri și-osteneală. Cînd mingilor le-oi potrivi ratchetă Juca-voi, Doamne,-n Franța o partidă Coroana-i părintească s-o cîștig. Să-i spuneți c-a-nfruntat un jucător în stare să desfunde Franța toată. Pricep prea bine că se-aruncă asupra-mi Cu zilele juneții-mi furtunoase, El neștiind la ce le-am folosit. N-am pus preț bun pe-acest biet tron englez Și deci, trăind departe, m-am dat Dezmățului sălbatic. E știut: Cînd nu-i acasă, e mai vesel omul! Delfinul afle: rangul mi-l voi ține, Voi fi un rege-n toată măreția, Pe tronul Franței cînd mă voi-nălța. De-aceea dezbărat de-a mea mărire Truditu-m-am pe drum ca un pălmaș. Ivi-mă-voi atunci în toată slava Și ochii-ntregii Franțe-i voi orbi. Da! Va orbi, văzîndu-mă, Delfinul. Mai spuneți ăstui prinț poznaș că gluma-i Preschimbă mingea-n pietre pentru tun³⁴, Și sufletu-i împovărat va fi De crunta răzbunare-n zbor cu ele. Și fi-vor mii de văduve lipsite, Prin gluma lui, de soții lor iubiți. Din glumă, mume fiii și-i vor pierde, Din glumă la pămînt vor fi castele, Și mulți din cei ce încă nu s pe lume L-or blestema pe prințul bun de glumeț. Dar toate sînt în voia celui sfînt, Al nostru sprijin, și-n al cărui nume,

!

U. 2]

EXETER: REGELE HENRIC:

.!

S-o știe prințul, am pornit asupra-i,
Să mă răzbun cum pot și dreapta-mi mînă
S-o pun în slujba unei sfînte pricini.³⁵
Vă duceți dar cu bine și mai spuneți
Delfinului că gluma-i n-are haz,
Că va sfîrni nu rîset, ci necaz.
Să-i însoțiți cu pază. Drum bun vouă!
(Ies ambasadorii.)

Năstrușnică solie!

Mdăjduiesc să-l fac să se roșească Pe cel ce mi-a trimis-o. Domnii mei, Să nu scăpăm acum măcar o clipă Ce poale să ne ducă mai departe, Că nu mai am alt gând decît la Franța Afară doar de cel la Dumnezeu: Și-acesta-i mai presus de celelalte. Să strîngem deci mijloacele, de grabă, Acest război ca să-l putem purta. Să fim cu gîndul doar la ce-ar spori Cu pene noi, dar cu-nțeleaptă grabă, Aripile ce-avem. Și fie-mi dat In prag la tatăl său pe print să-l bat. Și-acum, cu gîndul toți să-și dea silință, Mărețul plan să-l duc la biruință.

(*Trîmbițe. Ies toți.*)

ACTUL II

PROLOG *Intră Chorus*

353

E-n clocot astăzi tineretul nostru
Veșmintele lui scumpe zac în laviți.
Prosperă-armurierul, iar în inimi
Domnește-onoarea, singurul său gînd,
își vinde omu-ogorul pentr-un cal
Urmînd icoana regilor creștini
La glezne-ntr-aripat ca zeul Hermes.³⁶
Tronează astăzi în văzduh speranța
Cu paloșul din vîrf pîn'la mîner
Bătut în fel de steme și coroane³⁷
Lui Harry închinată și-alor săi.
De-aceste prea cumplite pregătiri,
Aflînd francezul, prin spioni dibaci,
Cutremurat cercă pe căi piezișe
S-abată pe englezi de l-al lor țel.
O, Anglie, tu pildă-a măreției
Cu firav trup dar inimă vitează,
în numele onoarei ce n-ai face
De-ar fi toți fiii tăi leali și buni.
Dar Franța — iată-ți piaza rea — găgit-a
Un cuib de inimi seci și le-a umplut
Cu aurul trădării. Trei mișei:
întîiu-i Richard contele de Cambridge,
Al doilea e lordul Scroop de Masham
Și-apoi e cavalerul Thomas Grey.
S-au pus în slujba Franței³⁸, și ce slujbă,
Au uneltit cu Franța îngrozită
Prin ei să piară-un rege plin de har
23 - Opere, voi. IV - Shakespear»
UI, li

— De-și țin cuvîntul iadul și trădarea —. La Soutliampton cînd **fi-va** să se-mbarce.^{3*} Eăbdare însă: sîiitem la teatru Și-aceste depărtări le vom sări. Făcutu-s-a-l trădării tîrg și plata. Din Londra regele-a plecat, iar scena. Dragi spectatori, e-acum la Soutliampton. Acolo e teatrul, locul vostru. Vă vom purta de-acolo pînă-n Franța Și teferi înapoi vă vom aduce. Cu bine ca sa treceți marea-ngustă⁴⁰ Vom descînta-o, n-aibă supărare Nici un stomah cu-a noastră înscenare Iar piesa vi-o vom pune dinainte Cînd regele-a plecat, nu mai nainte.

(*Iese.*)

SCENA 1

Londra. Eastcheap. Intră Nym și Bardolph.

BARDOLPH: Bine te-am găsit, caporale Nym!

NYM: Bună ziua, locotenente Bardolph.⁴¹

BARDOLPH: Tot mai ești prieten cu stegarul Pistol?

NYM: Din partea mea, puțin îmi pasă! Eu nu prea vorbesc; da și cînd o veni vremea, ce-o să mai rîdem! Fie ce-o fi! Nu țin să mă bat, o să-i fac numai cu ochiul și o să trag sabia. E o sabie ca toate, săbiile; dar ce-are a face? E bună de fript cașcavalul și rabdă la ger⁴², ca sabia oricărui creștin. Asta-i socoteala!

BARDOLPH: Fac eu cîinste, numai să vă împrieteniți și o să fim tustrei frați de cruce⁴³ în Franța. Hai, dragă caporale Nym, zi da!

NYM: Pe legea mea. O să trăiesc și eu cit oi putea mai mult, fără doar și poate; și cînd n-oi mai putea trăi, o să fac și eu la fel-Pe loc repaos, și povestea-i gata.

BARDOLPH: Adevărat e, caporale, că el s-a însurat cu Nell **Quickljj și tot atît** de adevărat că ea s-a purtat urît cu dumneata, ca doar îi erai logodnic.

NYM: Ce să zic? Așa stau lucrurile: oamenii dorm și în **timpflj** somnului beregățile nu-și schimbă locul. Și mai spun unii ca

junherele au tășuri. Fie ce-o fi! Deși răbdarea e ca o mîrtoagă istovită, da' tot se mai opintește. O să se hotărască la un fel. Eu n-am nimic de spus.

(*Intră Pistol și Hangița.*)

BARDOLPH: **Uite-l** pe stegarul Pistol cu nevastă-sa. Acum ține-ți firea, dragă caporale. Ce veste, hangiule Pistol? PISTOL:

Tu, javră **păcătoasă**,-mi zici hangiu?

Pe mina asta jur că-i o minciună Și Nell a mea nu va mai fi hangiță.

HANGIȚA: Zău că n-o să mai fiu multă vreme! Că nu mai e chip să ținem în gazdă vreo douăsprezece, treisprezece fete de condiție, care trăiesc cinstit din lucrul cu acul, **fără** ca să se creadă numai decît că avem o casă deocheată. (*Nym și Pistol trag sabia.*) Maică Precistă! Uite-l că trage sabia! Ce-o să ne vadă ochii! Numai adolter și omucidere de bună voie! BARDOLPH: Dragă locotenente! Dragă caporale! Nu vă încăierați aici!

NYM: Psst! PISTOL: Psst ție, cîine islandezi⁴⁴ Potaie islandeză cu urechile ascuțite! HANGIȚA: Dragă caporale Nym, fii băiat de treabă și las-o încolo

de sabia. NYM: Cară-te! îl vreau numai pe dumnealui, *solus*.^{ib} (*Bagă sabia in teacă.*) PISTOL:

Vrei *solus*, cîine-afurisit? Năpîrcă!

Pe *solus* ți-l azvîrl în mutra-ți tîmpă Și **solus** în gîtlej și printre dinți, Și-n veninoșii tăi bojoci și-n burtă Și chiar mai rău, în botul tău spurcat! Ți-l răsucesc pe *solus* printre mațe; O vorbă doar și-am ridicat cocoșul Pistolului, și-acum ia foc!

Eu nu sînt Aghiută; nu poți să scapi de mine cu un **descântec**. Sînt în toane să mi te snopesc de-a binelea.

Dacă mă mai înjuri, Pistol, te curăț cu sabia, cum aș zice frumușel de tot: ia să mergi cu mine, să-ți împung nițel mă-J'ntaiele, cum se zice pe șleau. Asta-i socoteala.

Flecar de rînd, făptură blestemată, Ți-e groapa gata, moartea ți-e aproape! în gardă!

: Ia ascultați-mă! Ascultați ce vă spun! Cine o da prima lovitură, tabăr pe el și-l iau în frigare pînă-n plasele, pe cîntea wea de ostaș! (*Bardolph trage sabia.*)

355

NYM:

PISTOL-

III, 1]

PISTOL:

Șleau.

Un jurămînt atît de greu e-n stare Mînia noastră să ne-o domolească. Lovește-mă cu pumnul, cu piciorul, Curajul tău e mare.

NYM: Am să-ți tai beregata într-o bună zi, ți-o spun pe Asta-i toată socoteala.

PISTOL: *Coupe le gorge!*^{ia}

Așa se zice! Te poftesc la luptă!

Eivnești, potaie, la nevasta mea?

Na! Du-te la spital!

Și din spurcata cloacă-a infamiei

Tu scoate-mi pe **hultanca** răpănoasă,

Pe-aeă Cresidă⁴⁷, Doll Tearsheet⁴⁸ pe nume,

Și ia-o de nevastă. Eu păstrez

Pe una Quickly, doar pe ea. Destul!

Hai, pleacă.

(*Intră un pajul.*)

PAJUL: Domnule hangiu Pistol, hai și vină pînă la stăpînul meu, și dumneata, hangiță; e bolnav rău și s-a așezat la pat. Dragă Bardolph, ia pune-ți capul între cearșafurile lui, ca să-i țină loc de cărămidă caldă. Zău că e rău de **tot**.

BARDOLPH: Car'te de-aci, netrebnicule!

HANGIȚA: Pe cîntea mea, că într-o bună zi o să dea corbilor de mmeare. Regele i-a zdrobit inima. Dragă bărbățele, hai iute acasă.

(*Iese hangița cu pajul.*)

BARDOLPH: Hai să vă fac eu să vă împrieteniți. O să mergem cu toții în Franța. Ce dracu'! Purtăm cuțite ca să ne tăiem beregata unul altuia?

PISTOL: Revarsă-se puhoaiete în voie

Și diavolii să urle după hrană!

NYM: îmi plătești cei opt șilingi pe care i-am cîștigat cu rămășagul?

PISTOL: Doar mojiul prost plătește.

NYM: O să-i capăt eu chiar acușica. Asta-i socoteala.

PISTOL: Purta-mă-voi cu bărbăție. în gardă!

(*Amîndoi trag săbiile.*)

BARDOLPH: Pe sabia asta, ăluia de lovește întîi îi fac seama. Pe

sabia asta că-lucid!

PISTOL: E sfânt un jurământ făcut pe spadă,
Deci cată jurământul să și-l ție.

354

[II. 2]

BARDOLPH: Caporale Nym, vrei să fiți prieteni, bine, fiți prieteni! De nu, sînteți atunci și dușmanii mei. Ia, te rog, lasă sabia!

NYM: Dar îmi dai cei opt șilingi pe care ți i-am cîștigat cu rămășagul?

PISTOL: Un galben ai să capeți chiar îndată

Și de băut de-asemeni; și-o să fim Prieteni, frați de cruce, deopotrivă. Am să trăiesc prin Nym și Nym prin mine. Nu-i drept? Ani să lucrez pe la cantine Prin tabără și-am să-mi sporesc cîștigul. Dă mina încoace!

NYM: îmi dai galbenul?

PISTOL: în bani gheață, numărați cinstit.

(*ii plătește.*)

NYM:

Bine, dară, asta-i socoteala! (*Se întoarce hangîta.*)

HANGIȚA: Dacă sînteți născuți din femeie, haideți de grabă la sir John. Of! Bietul om! îl scutură așa de tare frigurile ale zilnice ale lui că te-apucă jalea cînd îl vezi. Oameni buni, haideți la el.

NYM: Regele și-a vărsat focul pe cavaler. Asta-i socoteala.

PISTOL: în adevăr grăit-ai, Nym!

E inima sfărmată și pustie.

NYM: Regele e un rege bun, pe cît se poate. Dar are și el toane și trăsneli.

PISTOL: Pe cavaler să-l mîngîiem. Să mergem!

Iar noi ca mielușeii vom trăi.

(*Ies.*)

SCENA 2

La SoiUhamplon. O sală de sfat.

Într-un Exeier, Beăford și Westmoreland.

357

1

Zău, ce curaj pe rege să se-ncreadă-n Procleții ăștia!

Vor fi prinși degrabă!

[H, 2]

WESTMORELAND:

BEDFORD: EXETER:

EEGELE HENRIC:

SCROOP :

REGELE HENRIC:

CAMBRIDGE:

GREY:

REGELE HENRIC:

SCROOP:

358

Cît de senini sînt! Parcă-n sinul lor Ar stăpîni credința-ncununată Cu dragostea de rege.

Dar el știe

De toate cele ce și-au pus în gînd Pe căi de care ei nici nu visează!⁴⁹ Să-l vezi pe-al său tovarăș de-așternut, Pe care-l copleșise cu hatîruri, Că vinde astfel morții și trădării, Pe bani străini, a regelui său viață!

(*Sunet de trimușă. Intră regele, Scroop, Cambridge, Grey, lorzi și curteni.*)

Să ne-mbarcăm: avem un vînt prielnic, Mylord de Cambridge, scump lord de Masham, Tu, cavaliere, care vi-i părerea? Pot oare armatele ce mă urmează Prin oastea Franței să-și croiască drum, îndeplinind și sarcina și scopul? Ce ne-a-ndemnat să le-adunăm aici? De fiecare-și face datoria, Desigur, sire.

Nu mă îndoiesc,

Nu-i inimă din cîte iau cu mine Și care să nu bată, cu mîndrie, La fel cu-a mea. Așa cred. Iar în urmă-mi Nu las pe nimeni care nu-mi urează Izbîndă și noroc în calea mea. N-a fost în veci un rege mai iubit Nici mai temut decît măriia ta Și nu-i supus mîhnit și trist să fie, La umbra dulce-a cîrmuirii tale, E drept. Cei ce-l urau pe tatăl tău Topitu-și-au în miere fierea. Astăzi, Ei te slujesc cu inimă și zel. Sînt deci îndatorat pe drept cuvînt, Și mai degrabă mă lipsesc de-o mîină, Decît să nu-i plătesc cum se cuvine Pe-aceia ce cu merit m-au slujit. Iar rîvna va lucra eu mușchi de-oțel: Și-ndemn în sine munca-și va găsi La gîndul că se află-n slujba ta.

SCROOP:

REGELE HENRIC CAMBRIDGE:

GEEY:

REGELE HENRIC:

359

UI, S

REGELE HENRIC: Mi cer mai mult. Tu, unchiule Exeter, Dă-i drurau-niemnițatului de ieri, Cel care-a clevetit

pe seama mea, Socot că numai vinul l-a împins. Acum că și-a venit în fire,-l iert, Ești milostiv, dar prea-
ngăduitor. Să-și ia pedeapsa, căci nepedepsirea E-un rău îndemn și pentru alții, sire. O, totuși, să fim iertători.
Poți fi milos chiar și când pedepsești.; • Sire,
Te-arăți milos și dăruindu-i viața
Dar numai dup-o strașnică pedeapsă.
Vai! dragostea și grija ce-mi purtați
L-apasă greu pe-acest nenorocit.
Cum să mă uit, de n-aș închide ochii
La mici greșeli ale necumpătării,
Cînd mi se-arată un păcat de moarte ;
Ce-a fost și rumegat și mistuit?
Deci omului acestuia-i dau drumul,
Deși-n duioasa grijă pentru mine
Vor Cambridge, Scroop și Grey
să-l pedepsească.
Să trecem dar la trebile cu Franța.
Cui trebuia să-i dăm însărcinarea?
Și eu sînt, sire, unul dintre-aeștia:
Mi-a spus măriia ta s-o cer chiar azi.
Și mie, doamne!
Kegesc stăpîn, și mie.
Eichard de Cambridge, iată misia ta: v
Iată-asta e a ta, lord Scroop de Masham,
Și-a ta, Grey de Northumberland, e asta.
Citiți-le. Știu bine-acum cît faceți!
Milord de Westmoreland și unchi Exeter,
Plecăm la noapte... Ce-aveți, domnii mei?
în scrisurile-acelea ce-ați văzut,
De vă schimbați la față? Ia te uită,
Nu-i mai cunoști! Li-e chipul ca hîrtia:
Dar ce-ați citit de sînteți îngroziți ,
Și sîngele vă piere din obraji?
Mărturisesc păcatul și mă plec
Milostivirii înălțimii tale.
în care toți ne-am pus nădejdea.

CAMBRIDGE:

SCROOP:

GREY:

KEGELE HENRIC

și SCROOP..

IH. 2]

REGELE HENRIC:

Nu. Mila, vie-n mine odinioară,
A fost ucisă chiar de-al vostru sfat.
Kușine-i să-ndrăzniți a-mi cere milă,
Asupra-vă cînd vorba vi se-ntoarce
Ca niște cîini ce-și sfișie stăpînul!⁵⁰
Priviți voi, prinți, și nobilii mei sfetnici
La monștrii aștia care sînt englezi.
Pe lordul Cambridge, iată-l: știți cu toții
Cum dragostea-mi l-a răsfățat mereu
Cu tot ce se cuvine tagmei sale.
Acest bărbat, pe galbeni ușurei,
în contra-mi ușuratic uneltea,
Jurîndu-se iscoadelor din Franța
Să măucidă chiar aici, în Harnpton⁵¹,
La care lucru cavalerul ăsta, '
De mine-ndatorat prin dărnicii,
Tot ca și Cambridge, s-a legat de-asemeni.
Dar vai! Lord Scroop, ce pot a-ți spune ție
Ingrat, sălbatic suflet de neom.
Tu, care-aveai a gîndului meu cheie
Și-mi cunoșteai al inimii adînc?

Âi fi făcut din mine ban de aur,
Că numai să fi vrut ți-era de-ajuns!
Cum oare pe-a străinului simbrie
Scînteii drăcești ai scăpărat din tine
Să-mi vatemî chiar și degetul cel mic!
E-așa ciudat că nici nu-mi vine-a crede,
Cu toate c-adevărul parcă-i scris
Cu negru pe-alb. Trădarea și omorul,
Doi diavoli într-un jug, pe veci tovarăși,
Jurați fiind într-un același gînd,
Lucrează-n scopuri ce le sînt firești,
Cu-atît îndemn că nici nu te mai miri.
Dar tu-n pofida-a tot ce m-așteptam
Ne-ai minunat cu-omorul și trădarea.
Fruntaș în iad — oricare-o fi fost el —
E diavolul ce mi te-a surchidit.
Că dracii-ăilalți ce-ndeamnă la trădare
îți cîrpăcesc a omului pierzare
Din petice pestrițe și-alte zdrențe
Ce-nchipuie veșmintele credinței.
Dar cel ce te-a momit ca să trădezi
Nu-ți dete alt cuvînt decît onoarea
PI, 21
De-a fi-nălțat la rang de trădător.
Și-același demon ce te-a scos din minți,
Cu mîndru-i mers de-ar bate lumea toată,
El poate spune-ntors în iad legiunii:
Mai lesne-n veci n-am dobîndit un suflet
Cum izbutit-am cu acest englez.
Cu-atîtea bănuieli mi-ai otrăvit
Dulceața-ncrederii în oameni. Fost-a
Vreun om ce arăta mai credincios?
Vai, tu erai! Sfătos și cărturar?
Tot tu. De neam? Erai de neam. Cucernic?
De-asemeni. Cumpătat, scutit de patimi,
Lipsit de ură, fără zvăpăială,
Mereu același și stăpîn pe sine,
împodobit în haina modestiei,
Cu ochii-n patru-n orice-mprejurare
Și dînd crezare numai judecării?
La fel păreai și tu de plin de haruri.
Căderea ta de-aceea pune-o pată
Pe cel mai vrednic om și mai întreg,
Cu bănuieli mînjindu-l. Și te plîng.
Căci răzvrătirea ta îmi pare-asemeni
Unei căderi a omului, din nou.
Păcatu-i dovedit. •

(Lui Exeter.)

întemnițează-i,

Ca să răspundă-n fața legilor... Și ierte-i Domnul pentru ce-au făcut.

EXETER: Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Richard conte de Cambridge.

Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Henric lord Scroop de Masham.

Te arestez, pentru înaltă trădare, pe tine, Thomas Grey, cavalier de Northumberland.

I

SCROOP:

°AMBRIDGE:

351

De Domnu-am fost dezvăluit pe drept Și-mi plîng mai mult păcatul decît moartea Pe care, sire, rogu-te, mi-l iartă, Cu toate că-l voi fi plătit cu viața. N-am fost de-argintii Franței ispitit⁵² Ci i-am primit s-ajung la țel mai iute.

360

in, 2]

GREY:

REGELE HENRIC:

Dar n-a vrut Dumnezeu: slăvit să fie!
De-aceea, ispășind, am să mă bucur,
Din toată inima, cerînd iertare
Măriei tale și lui Dumnezeu.
N-a fost în veci supus mai bucuros
Cînd o trădare mîrșavă-a dat greș
Ca mine cînd văzutu-m-am oprit
Din blestemata mea lucrare. Sire,
Să-mi ierți păcatul, însă trupul, nu!
Vă ierte Domnu-n mila-i. Iată-osînda:
In contră-mi, domn și rege,-ați uneltit
Dînd mîna c-un vrăjmaș recunoscut,
Din vistieria lui primind argintii,
Arvuna morții mele. Ați vîndut
Pe-al vostru rege spre a fi ucis,
Sortind robiei nobilii și prinții,
Obidei pe supușii săi, — și silei,
Și pustiirii-ntregul său regat.
Nu vreau să mă răzbun pe mine însumi
Dar pentru paza țării mă ridic,
Pe care-ați vrut s-o duceți la pierzare;
Și deci, vă dau pe seama legii sale.
La moarte dar cu voi, sărmani nemernici,
Și Domnu-n mila-i să vă dea puteri
S-o îndurați, și pocăinți adînci
De-a voastră fărdelege. Haide, luați-i!

(*Ies.*)

Și-acum spre Franța, lorzi. Ne fie calea
De slavă, tuturor, învăluită.
Măreț și norocos războiul fi-va!
Nu mă-ndoiesc de vreme ce Prea Sfîntul
A scos, în marea-i milă, la lumină,
Trădarea ce pîndea să pună piedici
în calea începuturilor noastre.
Așa va fi că smulse-s orice stăvili.
'Nainte dar, dragi consîngeni! Și fie
Oștirea noastră-n mîna celui sfînt,
Din răspuțeri tinzînd la biruință.
La mare-acum! Sus steagul de război!

oi!

Sau rege-n Franța, sau nici peste voi (*Ies.*)

362

[II, 3]

SCENA 3

Londra- In fața unei taverna din Eastelicap. Intră Pistol, Hangița, Nym, Bardolph și Pajul.

ANGIȚA: Eărbățel dulce ca mierea, lasă-mă te rog să merg cu tine pînă la Staines.

PISTOL: Oh! nu! Cernită-i inima-mi vitează.

Bardolph, fii vesel! Laudă-te, Nym! Curaj, băiete: Falstaff a murit⁵³, Și trebui să-l jelim!

BARDOLPH: Ori-pe-unde-o fi, în rai sau în iad, aș vrea să fiu cu el.

HANGIȚA: Ah! Firește că nu e în iad. E în sînul lui Arthur⁵⁴, dacă a ajuns un om vreodată pe-acolo. A avut o moarte frumoasă și s-a stins ca un copilăș abia botezat; și-a dat sufletul tocmai între douăsprezece și unu, chiar cînd marea se retrăgea. Că eu dacă-l văzui mototolind cearșafurile și jucîndu-se cu niște flori și zîmbind cu ochii la buricile deștelor, am socotit că nu mai e nimic de făcut; că nasul îi era ascuțit ca o pană și tot bolborosea ceva despre lanuri înverzite. „Cum îți merge, sir John?” zisei eu. „Ei, omule, ține-ți firea.” Da' el strigă: „Doamne, Doamne, Doamne”, de vreo trei-patru ori. Eu de colo, ca să-l potolest, îi spun să nu se gîndească la Dumnezeu, tot trăgeam nădejde că nu-i nevoie să-și bage-n cap de-alde astea. Da' el m-a rugat să-i mai pun o învelitoare pe picioare. Am pus mîna în pat și l-am pipăit și erau reci ca piatra; și pe urmă i-am pipăit genunchii și mai sus, mai sus, și erau tot reci ca piatra.

NYM: Cică blestema vinul dulce.

HANGIȚA: Asta așa e.

NYM: Și femeile?

HANGIȚA: Asta nu...

NYM; Ba da, așa a făcut; spunea că femeile sînt diavoli în carne și oase.

HANGIȚA: Și el nu putea suferi culoarea carnației; culoarea asta nu i-a plăcut niciodată.

PAJUL : A spus într-un rînd că dracul o să aibă parte de el numai din pricina femeilor.

HANGIȚA: Adevărat că i s-a întîmplat să cam ocărasca femeile;

dară atunci avea podagră și vorbea de tîrfa din Babilon.⁵³ AJUL: Nu v-amintiți cînd a văzut un purice lipit de nasul lui Bardolph și a spus că e un suflet negru care arde în focul udului?

363

tîl, 41

BARDOLPH: Apoi, combustii belul prin care se întreține focul s-a

dus. Doar cu bogăția asta m-am ales în slujba lui. NYM: N-o luăm din loc? Regele trebuie să fi plecat din Southampton. PISTOL: Dă-mi gura ta, iubito! Hai la drum!

Ai grija de agonisita mea.

Cuminte fii! Lozinca-i: iei și dai!

în nimeni nu te-ncrede!

Că jurămîntul este-un fir de pai,

Credința e la om precum e ceara,

Și paza bună-i cel mai bun zăvod.

„La seama!” fie-ți sfetnic, porumbițo!

Hai, șterge-ți ochii! Voi, firtați, la arme!

Pornim spre Franța. Sîngele să-i sugem!

Ca lipitorile, băieți, să-l sugem! PAJUL: Se zice că mi-i o hrană tocmai sănătoasă. PISTOL:

Atinge-i

gura dulce și la drum!

BARDOLPH: Bun rămas, hangițo! (*O sărută.*) NYM: Eu nu pot s-o sărut, asta-i socoteala, dar adio! PISTOL:

Arată-te o bună gospodină

Și-ți poruncesc să ții-ncuiată casa. HANGIȚA: Drum bun.'Adio!

(*Ies.*)

SCENA 4

în Franța. În palatul regelui. Fanfara.

Intră regele Franței, Delfinul, ducii de Berry și Bretagne. Conetabilul și alții.

REGELE FRANȚEI: Cu mari oștiri asupra-mi Henric vine și-i datorია noastră cea dintîi Regește-n apărare să-i răspundem. ' Iar ducii de Berry și d'Orleans,

Cu ducii de Brabant și de Bretagne ', '• Să plece-ndată. Grabnic însoțindu-i,

Tu, prinț Delfin, vei drege și-ntări Cu oști viteze, mijloace de luptă, ' Cetățile de margine ce-avem.

Cumplită Anglia se năpustește Asupra-ne, ca apele-ntr-un sorb. Să luăm măsuri precum ne-nvață teama,

364

III, 4]

Și pildele pe care ni le-a dat Acel dușman de moarte și hulit Pe cîmp de luptă.

DELFINUL: O, temut părinte,

E foarte nimerit să te-narmez în contra inamicului. O țară Nu trebuie să lîncezească-n pace: Chiar dacă nu ne-amenință nimic Aceste pregătiri și-ntărituri, Și strîngeri de oștiri, se cer făcute Ca-n starea de-așteptare de război. Deci bine-i să pornim să cercetăm Ce părți bolnave-ori slabe are Franța: Dar asta fără s-arătăm vreo teamă, Cum dacă s-ar afla că Englitera Petrece și dansează de Rusalii⁵⁶. Iar sceptru-i e purtat de-un tinerel Buimac și josnic, sec și caraghios, Atît de năzdrăvan, că n-avem teamă De-această țară.

CONETABILUL: Prinț Delfin, o vorbă:

Te-nșeli adine asupra-acestui rege. Măria ta pe solii-ntorși întreabă-i Cît de măreț le-a ascultat solia, Ce nobili sfetnici are-n jurul său, Cu ce măsură știe să-ți răspundă, Cît de cumplit e-n dîrza-i hotărîre! Vei înțelege-atunci, că-n tinerețe, De-a fost un ușuratic, ca și Brutus⁵⁷, El ascundea ca sub un înveliș, Sub haina nebuniei, cumînțenia, Așa cum rădăcina mai plăpîndă Se-ngroapă sub gunoi de grădinar, Mai gingașă ca să răsără-ntfia.

DELFINUL; Nu-i chiar așa, seniore conetabil,

Dar nu-i nimic, deși gîndesc altfel: Mai bine-i cînd te aperi de dușman, Să-l socotești mai tare decît este, Căci iei măsuri depline de-apărare, Că dacă te scumpești, faci ca zgîrcitul Ce-și pierde haina, să cîștige-un petic.

REGELE FRANȚEI: Să-l luăm pe Henric drept un rege mare și-n contră-i, prinți, puternic vă-narmați!

365

[II, 4]

Pe seamă-ne s-au îmbuibat ai săi. Se trage dintr-o stirpe sîngeroasă Ce bîntuie pe-al nostru plai străbun: Dovadă-i amintirea de rușine A-nfrîngerii de la Crecy.⁵⁸ Acolo Căzut-au prinții noștri prizonieri In mîna-acelui prinț de neagră faimă, Eduard cel Negru, cînd al său părinte Pe munte sus, el însuși ca un munte, Și-ncununat de soarele de aur, Sta neclintit cel urmărea c-un zîmbet Pe mult viteazul său fecior cum strică Lucrarea firii și cum nimicește Tiparele de Domnul plăsmuite Și de părinți, în douăzeci de ani. E-un ram al ăstui trunchi biruitor, Și cată să ne temem de ursita-i Și de puterea cea-născută-n el.

(*Intră un crainic.*)

CRAINICUL; Soli de la Henric, regele-Englitterii,

Măriei tale-i cer a fi primiți. EEELE FRANȚEI: îi voi primi de-ndată. Du-te și-adu-i.

(*Ies crainicul și cîțiva seniori.*)

Vedeți amici, e vînătoarea-n toi.

DELFINUL: întîmpin-o și-oprește-o. Cînd se teme,
Copoiul latră mai vîrtos vînatul Ce fuge hăt-departe-n față-i. Sire! Pe Henric ia-l de scurt și fă-l să simtă în ce
regat domnești. Nu-i un păcat Atît de mare dragostea de sine Cit nepăsarea față de ce ești.
(*Se întorc curtenii cu Exeter și suita.*)

REGELE FRANȚEI: Sosești din partea fratelui englez?

EXETER: Din parte-i. Și-ți trimite-acest salut:

în numele Prea Simțului, îți cere în sine-ți să te-aduni și să te lepezi De slava de-mprumut pe care-o porți Și care,
prin al cerurilor har,

366

[II, 4]

Prin legea ginților, prin legea firii, E dreptul său și alor săi urmași: Coroana deci, și toate-acele onoruri, Prin
datină și-a vremilor poruncă, De-a! Franței tron legate. Ca să știi Că nu ne este cererea vicleană Nici fără de
temei și dezgropată Din roasa filă-a vremilor apuse, Și nici scurmată-n pulberea uitării, El arborele-acesta și-l
trimite, Doveditor cu fiecare-i creangă.

(*îi întinde un pergament.*)

Ar vrea să cercetezi acest răboj Și de-i găsi că-ntr-adevăr se trage Din prea-vestitu-ntre vestiți străbuni, Din
Eduard rege cel de-al treilea, îți cere să te lepezi de coroana Și de regatul stăpînit de tine Cu totul pe nedrept în
locul său: Fîresc și-adevărat moștenitor.

REGELE FRANȚEI: Și-altminteri, ce se-ntîmplă?

EXETER: Vei fi constrîns prin sînge...

— Ascunde-ți sceptrul Și-n suflet chiar, și tot și-l scurmă-afară, Căci a pornit, furtună de văpaie Ca Jupiter, în
tunet și cutremur, Să te răpună dacă nu-l ascuți. .: Și-ți cere-n numele lui Dumnezeu Să lași coroana și să-ți fie
milă De biete vieți spre care-acest război Flămînd își cască gura-i uriașă. Asupra-ți, deci, al văduvelor plîns Și
lacrima orfanilor să cadă, Și sîngele bărbaților uciși, Suspinele-ntristatelor fecioare Jelind de soți, părinți și dragi
logodnici, Pe care-acest vîrtej îi va-nghiți.⁵⁹ Aceasta-i vrerea lui și-amenințarea, Și-a mea solie. Prințului Delfin
Adusu-i-am, de este-aci de față, Anume pentru el, o închinare,

367

[II, »

REGELE FRANȚEI

DELFINUL: EXETER:

DELFINUL:

Din parte-mi, chibzui-voi toate-acestea, Iar mîine-i duceți fratelui englez Eăspunsul meu.

Iar cît despre Delfin, Aicea sînt: ce daruri i-ați adus? Dispreț, sfidare, -ocară și rușine, Și tot ce poate, fără-a se-
njosii, Să-ți mai trimită-un suveran puternic Ce pune prețu-acest asupra ta. Așa vorbește regele, și dacă. Măritul
tău părinte nu-ndulcește, Prin împlinirea cererilor mele, Amara ta batjocură, atunci Atît de-ngrozitor îți va
răspunde Că hrubele boltite-n sînul Franței Te vor muștra că l-ai jignit într-astfel, Și-ți vor întoarce-n îndoit
răsunet Batjocura, prin bubuit de tun. Să-i spui că dacă tatăl meu se-nclina, Nu-i voia mea: că n-am dorință alta
Decît cu-al vostru rege să dau piept. De-aceea i-am trimis acele mingi, De la Paris, fiind mai potrivite Cu
tinerețea și-ngîmfarea lui. Tot în Paris, el va surpa-n schimb Luvrul, De-ar fi chiar cea mai strălucită Curte Din
cite-s în puternica-Europă. Și vei găsi, fii sigur, osebite — La fel ca noi, supușii săi uimiți — Văzîndu-l cum e
azi și cum fusese în anii tinereții lui dintîi. Azi vremea fir cu fir și-o drămuiește Și vei citi-n prăpădul vostru
toate, De-o trebui să mai rămînă-n Franța. : Vei ști chiar mîine tot ce-am hotărît. Grăbește-te, să nu sosească
Henric, Să-ți ceară socoteală de zăbavă: Pe-acest pămînt el a și pus piciorul.⁶⁰ REGELE FRANȚEI: Curînd vei
duce vorbe de-mpăcare.

O noapte-i mic răgaz, prea scurt răsufu, Să dai răspuns în trebi atît de grele.

(*Trimbițe. Iese.*)

368

EXETER:

REGELE FRANȚEI EXETER:

ACTUL III

PROLOG *Intră Chorus*

369

Cu-aripi de vis grăbita-mi povestire
Și-ntinde zborul repede ca gîndul.
Vă-nchipuiți că l-ați văzut po rege,
De luptă pregătît, cum s-a-mbarcat
Pe chei la Hampton, cînd viteaza-i flotă
Desfășura drapele de mătase
Pe tânărul Apollo⁶¹ vîntuindu-l.
Lăsați-vă în voia-nchipuirii,
Vedeți-i cum se cațără pe șarturi
Pe tinerii matrozi, și auziți
Poruncile din fluire-ascuțite

Cum spintecă nedeslușita larmă.
Uitați-vă la vecele de in,
Umflate-n vînt, cum trag prin brazda mării
înaltele carene ce țin piept
Trufașelor talazuri. De pe țarmuri
Priviți în gînd pe valul nestatornic
Cetatea-n legănare. — Așa arată
Măreața flotă-n drumu-i spre Harfleur.
Urmați-o dar, urmați-o! Și vă prindeți
Pe pînzele acestor năvi cu gîndul
Iar Anglia lăsați-o-n tihna ei,
Ca-n mortul ceas al miezului de noapte,
Păzită de bunici, de prunci și babe,
Cei storși de vlagă sau cei prea nevîrstnici,
Că unde-i cel ce-avînd în barbă-un fir
De-abia mijit, să nu-nsoțească-n Franța
Pe-acești aleși și vajnici cavaleri?
La lucru gîndul: iată un asediu
Și tunurile pe afet, pîndind

[III, 1]

Harfleurul întărit eu guri de moarte. Pe solu-ntors de la francez, vedeți-l, Spunînd lui Harry că măriia sa I-o dă pe **Caterina**, fata lui, Și zestre niște jalnice ducate. E vorbă de prisos.⁶² Tunarul ager Drăcescul tun **I-atinge** cu fitilul.

(*Fanfară. Salvă de artilerie.*)

Se surpă totu-n fața lui. Acum

Fiți buni, și-al nostru hronic ascultîndu-l

Cu ce-i lipsește,-l întregiți cu gîndul.

(*lese.*)

SCENA 1

In Franța. în fața or asidui Harfleur.

Alarmă.

Intră regele Henric, Exeter, Bedford, Gloucester și soldați cu scări de asalt.

REGELE HENRIC: La zidul spart dați iureș iar, băieți, Sau umpleți-l cu trupurile voastre. Nimic în timp de pace nu te prinde Mai bine ca smerenia și sfiala, Dar cînd îți urlă în auz războiul, Te fă asemenea tigrlui turbat. Fă-ți trupul coardă, toarnă-ți foc în sînge, Mînia să-ți ascundă blinda fire, Cumplită să-ți fie ochiul în orbită: Cum prin sabordul vasului pîndește Un tun de-aramă. x\pere-l sprinceana, Cumplită ca o sfîncă ce se pleacă Deasupra temeliei cotropite De cruntul și sălbaticul talaz. Deci umflă-ți nările și-arată-ți colții, Kăsuflul ține-ți-l, și ia-ți avîntul. Din răspuțeri: pe ei, englezi preavrednici! Voi, fiii celor încercați în lupte, Acei părinți ce se băteau pe-aici, Ca Machedon, din zori și pînă-n seară, Iar paloșul în teacă și-l* puneau Cînd nimeni nu le mai stătea-mpotrivă, Să nu vă faceți numele de rîs, Fiți demni de cei căror le ziceți tată,

370

[III, 3]

Dați pildă celor mai de rînd ca voi Și-i învățați să lupte. Voi, plăieși⁶³, Al căr#r trup e trup din Englitera, Sa văd în foi a țarinelor vlagă, De-al vostru neam să jur că sînteți vrednici; Așa și cred: că printre voi nu-i nimeni, Oricît de-umil și slab, să n-aibă-n ochi O mindră scînteiere. Văd cum stați, Ca niște-ogari zoriți ce joacă-n lanț. Vînatu-i slobod. Vă urmați îndemnul! Strigați în iureș: „Dumnezeu cu Henric, Cu Englitera și cu Sfîntul Gheorghe!”⁶⁴

(*Se reped toți spre metereze. Fanfară. Salve de artilerie.*)

SCENA 2

Același loc.

Intră Nytn, Bardolph, Pistol și Pajul.

BARDOLPH: înainte, pe ei! La zidul spaart, la zidul spart! NYM: Stai, rogu-te, caporale, că s-a întezit rău pîrjolul; cît despre

mine, n-am șapte vieți: prea s-a încins comedia asta. Așa-i cîntecul!

PISTOL: E-un cînt adevărat și glume cîte vrei

Și plouă lovituri și mor oștenii

Și scut și spadă de oțel

Prin plaiuri roșii de măcel

își dobîndesc etern renume. PAJUL: De-aș fi acum într-o circiumă la Londra! Mi-aș da toată

faima ca să beau o cană cu bere, într-un loc mai ferit. PISTOL: Și eu!

De-ar fi de-ajuns ca să doresc Și dorul să mi-l împlinesc Acolo aș zbura. PAJUL:

Așa se cade,

Dar bine nu-mi sade

Ca păsării ce fluieră pe ram.

(*Intră Fluellen.*)

X: Hai la zit, potăi ce sînteți. înapoi, frigoșilor! (*ii împinge înainte.*)

[*Ui*, 21

PISTOL:

îndură-te de oamenii de lut

O, mare duce, stîmpără-ți mînia,

O, stîmpără-ți mînia, mare duce!

Cocoșule, mînia potolește-ți; ia-o mai domol, puișorule! NYM: Țasta are haz, dar înălțimea ta e în toane rele.

(*Ies Nyrn, Pistol, Bardolph, urmași de Fluellen.*)

PAJUL: Oricît aș fi eu de tînăr, dar tot i-am cîntărit pe ăștia trei fanfaroni. Le sînt slujitor la toți trei; dar tustrei de m-ar sluji și tot n-ar fi pentru mine cît unul singur; fiindcă, zău, trei asemenea rable nici nu fac laolaltă cît un om. Bardolph are ficatul alb și nasul roșu, astfel că face el pe grozavul, dar de bătut nu se bate niciodată. Pistol are o limbă ucigașă, dar o sabie pașnică, din care pricină taie la bureți, însă nu-și știrbește țărșul. Cît despre Nym, a auzit că oamenii scumpi la vorbă sînt cei mai tari; și de aceea se ferește pînă și să-și spună rugăciunea, ca să nu fie luat drept un fricos; dar pe cît de puține-i sînt cuvintele, pe atît de puține îi sînt și isprăvile mărețe; că niciodată n-a spart capul cuiva, doar pe-al lui și l-a spart, o dată, cînd se îmbătase și a dat într-un stîlp. Țștia șterpelesc toate cele și le botează cumpărături. Într-un rînd, Bardolph a furat o cutie de vioară, a purtat-o cu el douăsprezece leghe și a vîndut-o apoi cu trei parale. Nym și Bardolph s-au prins frați de cruce la furat; și la Calais*⁵ au sfeterisit o lopată de cărbuni. Din asta am văzut că sapa și lopada se alege de astfel de oameni. Ar vrea ei să-mi stea mîna prin buzunarele oamenilor, cum le stau batista sau mănușile; dar nu mă lasă firea mea de cavaler să culeg din buzunarele altora ca să vîr într-al meu; asta înseamnă să te alegi numai cu belele. Mai bine îi las încolo și-mi caut o altă slujbă mai bună: am un stomac prea delicat, nu poate îndura toată nemernicia lor și de asta mă lepăd de ei.

(*Iese.*)

(*Reintră Fluellen urmat de Oower.*)

GOWER: Căpitane Fluellen, trebuie să mergi îndată la săpături: ducele de Gloucester vrea să-ți vorbească.

FLUELLEN: La săpături? Spune la tuce nu-i pine să merji la sape-turi. Uite/,' fezi, săpături nu se botrifesc cu reculile de la rezpel: concafitate te la el nu e testul ăc mare; uite, fezi, tușmamJ» poți să i-o spui și tucelui, vezi tumnata, și-a făcut și el săpături

372

tm, âi

cu douăsprezece picioare mai jos; Jesus! cu cred că o să arunc

totul în aer, tacă nu se iau măsuri. GOWER: Ducele de Gloucester, căruia i s-a dat comanda asediului,

e sfătuit la rîndul său de un irlandez, un nobil foarte viteaz,

pe legea mea.

FLUELLEN: Căpitanul Macmorris, nu este așa? GOWER: Așa mi se pare. FLUELLEN: Jesus! E un prost cum nu se afla altul pe lume. Am

s-o tofetesec chiar la parpa tumnealui. Uite, fezi, nu are nici

atîta pricepere în meșșesugul rezpelului cel atefărat, de la

romani⁶⁶, cît are un cățeluș.

(*Intră Macmorris și Jamy, la distanță.*)

GOWER: Iată-l că vine. Și cu el este și căpetenia scoțienilor, căpitanul Jamy.

FLUELLEN: Căpitanul Jamy e un cafaler plin de taruri minunate, ce o trept; și cu mult pricepere și cunoșștințe în

arta feche a rezpelului, tușă cum am făzut și eu că tă ortinele. Slafă Tom-nului, el este în stare să-și spună

păreera la fel de pine ca orice alt ostaș tin lume, tespre roculele rezpelului în trecut, la romani.

JAMY: Bună ziua, căpitane Fluellen!

FLUELLEN: Te salut, prea cinstite căpitane James.

GOWER: Ce s-a întămplat, căpitane Macmorris? Ați și lăsat săpăturile? Au și isprăvit pionierii?

MACMORRIS: Doamne Dumnezeule! Proastă treabă! Ș-a lăsat lucrul, trîmbișele au sunat retragerea. Mă sur, uite, pe mîna asta și pe sufletul tatei, că nu e treabă bună; lucrul a și fost părășit; într-un ceas aș fi făcut șă sară în aer orașul, așa șă-mi ajute Dumnezeu! Of! Da e proastă treabă, proastă de tot. Pe legea mea că e proastă.

FLUELLEN: Căpitane Macmorris, mă rog frumos, frei să-mi îngădui o conforbire cu tumnata, pe te-o parte prifînd și guprinzînd meșșesue de rezpeluri la romani, într-un fel de tiscușune, uite, fezi, de tezpaterere prietenesc, pe te-o parte ca să-mi fac o părere și pe alta parte ca să-mi tesfătez spiritul cu tot ce prifeșște reculile artei militare: de asta este forba.

JAMY: Strașnic de bine! Pe legea mea! Dragi căpidani! Și dacă-mi dați voie, am să-mi spun și eu cuvîntul, cînd o fi prilejul neme-rid, zău așa!

MACMORRIS: Nu-i timp de prălăvrăgeală, Doamne, iartă-mă! În jiua de aji ș-au înfierbîntat toate: și vremea, și bătălia, și regele, și ducii: nu-i timp de palavre. Orașul e împresurat, trîmbișă

373

Bit, 3]

ne cheamă la spărturi; și noi stăm de vorbă, Doamne, iartă-mă! și nu fașșem nimic: mai mare rușșinea pentru noi

toți! Ce Dumnezeu! Mai mare rușinea să stăm **degeaba! Rușine!** Pe legea mea! Și e gîturi de tăiat și multe de făcut; și nu se face nimic, Doamne, iartă-mă!

JAMY: Pe sfînda lidurghie, nici nu închid ochii bine pîn'ce nu fac vreo ispravă, chiar de-ar fi să mă îngroape^ da, chiar de ar fi să mor, am să mă port cît mai vitejește. Într-un cuvînt sau într-o mie, așa fac negreșit. Dar mi-ar plăcea să ascult o discuție între voi doi.

FLUELLEN: Căpitane Macmorris, uite, fezi, eu creț, tacă-mi tai voie, că nu sînt mulți din neamul tumitale...

MACMORRIS: Din neamul meu? Cine se leagă de neamul meu? Un ticălos, un fecior de lele, un pungaș, o pușlama. Ce-i cu neamul meu? Cine vorbește de neamul meu?

FLUELLEN: Uite, fezi, tacă iei lucrurile pe tos tecît le-am spus eu, căpitane Macmorris, poate că am să creț că nu te porți cu mine cu acel pimăfoinț pe care ar trebui să-l ai din blîn pentru mine, uite, fezi! fiint și eu om la fel de pun ca tum'ta atît în arta rezpelului, cît și în prifînța nașterii și alte multe.

MACMORRIS: Eu nu te știu tot așa de bun ca mine; am șă-ți tai căpățina, Doamne, iartă-mă!

GOWER: Domnilor, e o neînțelegere la mijloc!

JAMY: Asta-i mare pacoste!

(Se aud fanfare care vestesc o solie.)

GOWER: Orașul ne vestește un sol.

FLUELLEN: Căpitane Macmorris, cînt fa fi un brilej mai botrifit am să mă încumet să-ți tofetesc că cunosc reculile rezpelului; și acum, testul!

SCENA 3

în fața porților orașului Harfleur.

Guvernatorul și cîjiva cetățeni, pe metereze. La poalele acestora, oștiri engleze.

Intră regele Henrie și suita.

HENRIC:

Ce hotărîri a luat guvernatorul? E ultima tocmeală ce-o îngădui: Sau vă predați la mila mea regească Sau mîndri de-a muri-nfrunțați mînia-mi. Soldat sînt; cred că numele-mi stă bine, Și spun că tunului de-i dau grai iarăși

374

GUVERNATORUL:

[**III, 3**]

Nu las Harfleurul, ruinat aproape,

Pîn' nu-l îngrop să zacă-n scrumul lui.⁸⁷

Închise-s toate porțile-ndurării,

Și aspru, dîrz, oșteanul, fără milă,

Cu brațu-i crîncen în dezlănțuire,

Cu iadu-n suflet, va cosi ca iarba

Copiii-n floare, mîndrele fecioare.

Ce-mi pasă dacă un război păgîn,

Înveșmîntat în flăcări ca Satana,

Smolit la chip, tot ce-i nedeuzlegat

De jaf și pustiiri va-nfăptui?

Ce-mi pasă mie cînd din vina voastră

Va fi să cadă pradă siluirii

Copila voastră fără de prihană?

Ce frîu mai poate-opri destrăbălarea

Cînd lunecă la vale, nebunește?

Oștenilor turbați și puși pe jaf,

În van le strig atunci a mea poruncă:

La fel ar fi să chem la țarmuri chitul.

Deci, oameni din Harfleur, vă fie miJă

De vetrele și de poporul vostru.

Cît încă-i țin pe-oșteni în ascultare,

Cît încă hoarea blinda,, rece,-a milei

Alungă norul greu duhnind, ce-ndeamnă

La jaf, ticăloșie și omoruri.

De nu, soldatul, — iată-l — orb de sînge,

Cu noagra-i mîna va tîri de plete

Copilele țipînd asurzitor,

De bărbi de-argint părinții vi-i înșfacă,

Sleind de ziduri capul lor cinstit.

Copiii goi vă vor fi trași în țeapă,

Pe cînd, nebune, mumele lor urlă

Spre cer, precum femeile evreice

Cînd ucigașii lui Irod⁶⁸ vînau.

Ce vreți? În pace, viață pentru voi

Sau să pieriți, cu vină, prin război?
Nădejdea noastră astăzi ia sfârșit.
Chemat de noi într-ajutor, Delfinul,
Răspunsu-ne-a că oastea tot nu-i gata
Să spargă-o-ncercuire-atît de mare.
Slăvite rege, îndurării tale Predăm orașul și-aJe noastre vieți. Poftește în cetate, dă poruncă

375

[II, 4]

Și fă ce vrei cu noi și-avutul nostru, Căci nu putem să ne mai apărăm. REGELE HENRIC: Deschideți porțile,
— Exeter vino,

Mergi și pătrunde, unchiule,-n Harfleur,
Rămii în el și bine-l întărește
în conta Franței. Ierți suflarea toată⁶⁹.
Eu, unchiule, mă trag înspre Calais,
Că vine iarna și-ntre-ai mei ostași
E molimă în toi și se lățește.
Sînt al tău oaspe la Harfleur diseară
Iar mîine fi-voi gata de dram iară.

(Trîmbițe. Regele și suita sa intră în oraș.)

SCENA 4

Eouen.

O cameră în palat.

Intră Calerina și Alice.

OATERINA: *Alice, tu as ete en Angleterre, et tu parles bien le langage.*

ALICE: *Un peu, madame.*

CATERINA: *Je te prie, m'mseigneur; ii faut que j'apprenne à parler.*

Continent appelez-vous la main en anglois? ALICE: *La main? Elle est appelee de hand.* CATERINA: *De hand.*

Et les doigts? ALICE: *Les doigts? Ma foi, j'oublie les doigts, mais je me souvien-*

drai. Les doigts? Je pense qu'ils sont appeles de fingres, oui,

de fingres. CATERINA: *La main, de hand, les doigts, de fingres. Je pense que*

je suis un bon ecolier; fai gagne deux mots d'anglois vitelement

Comment appelez-vous les ongles? ALICE: *Les ongles? Nous les appelons de nails.* CATERINA: *De nails.*

Ecoutez! dites-moi, si je parle bien: de hand,

de fingres et de nails.

ALICE: *Cest bien dit, madame; ii est fort bon anglois.* CATERINA: *Dites-moi, Vanglois pour le bras.* ALICE:

De arm, madame. CATERINA: *Et le coude?* ALICE: *De elbow.* CATERINA: *De elbow. Je nîm fais la rSpetition*

de tous les mots

que vous m'avez appris des a present.

376

[III, 4]

ALICE: *Il est trop difficile, madame, comme je pense.*

CATERINA: *Excusez-moi, Alice; écoutez: de hand, de fingres, de nails, de arm, de bilbow.*

ALICE: *De elbow, madame.*

CATERINA: *O, Seigneur Dieu, je ni'en oublie: de elbow. Comment appelez-vous le col?*

ALICE: *De neck, madame.*

CATERINA: *De neck. Et le menton?*

ALICE: *De chin.*

CATERINA; *De sin. Le col, de neck, le menton, de sin.*

ALICE: *Ouy. Sauf voslre honneur, en verite, vous pronnoncez les mots aussi droict que les natifs \$ Angleterre.*

CATERINA: *Je ne doute point d'apprendre par la grâce de Dieu, et en peu de temps.*

ALICE: *N'avons-nous pas deja oublie ce que je vous ay enseignee?*

CATERINA: *Non, je reciteray à vous promptement: de hand, de fingres, de mails...*

ALICE: *De nails, madame.*

CATERINA: *De nails, de arm, de ilbow.*

ALICE: *Souf vostre honneur, de elbow.*

CATERINA: *Ainsi dis-je: de elbow, de neck et de sin. Commet appelez-vous les pieds et la robe?*

ALICE: *De foot, madame, et de con.*

CATERINA: *De foot et de con? O, Seigneur Dieu! ce sont des mots de son mauvais, coruptible, gros et*
impudique, et non pour les dames d'honneu Xuser. Je ne voudrois prononcer ces mots devant les Seigneur de
France pour tout le monde. Il faut, de foot, et de con neantmoins. Je reciterai une autre fois ma lecon ensem-ble:

de hand, de fingres, de nails, de arm, de elbow, de neek, de sin, de foot, de con.

ALICE: *Excellent, madame!*

CATERINA: *C'est assez pour une fois. Allons-nous a dîner.*

(*Les amîndouă.*)

TRADUCEREA SCENEI

CATERINA: Alice, tu ai fost în Anglia și vorbești bine limba engleză.

ALICE: Puțin, doamnă.

CATERINA: Te rog, învață-mă; trebuie să învăț să vorbesc. Cum se

zice „mână” pe englezește? ALICE: Mână? Se zice *de hand*. CATERINA: *De hand*. Și degetele?

377

ti», 41

ALICE: Degetele? Zău! Că am uitat degetele, dar îmi aduc eu aminte.

Degetele? Îmi pare că li se zice *de fingres*; da, *de fingres*. OATERIÎSTA: **Mîna**, *de hand*; degetele, *de fingres*. Cred că sînt un școlar bun. Am aflat două cuvinte englezești la iuțeală. Cum ziceți la unghii? ALICE: Unghiile? Le numim *de nails*.

CATERINA: *De nails*. Ascultă. Spune-mi dacă **pronunț** bine: *de hands*, *de fingres* și *de nails*.

ALICE: Ați zis bine, doamnă. E o englezească destul de bună. CATERINA: Spune-mi cuvîntul braț pe englezește. ALICE:

De arm, doamnă. CATERINA: Și cotul? ALICE: *De elbow*. CATERINA: *De elbow*. Am să repet toate cuvintele pe care

le-am învățat

chiar acum.

ALICE: Cred că e prea greu, doamnă. CATERINA: Ba să mă ierți, Alice; ia ascultă: *de hand*, *de fingres*, *de nails*,

de arm, *de bilbow*. ALICE: *De elbow*, doamnă.

CATERINA: O, Doamne! Am uitat! *De elbow*. Cura ziceți la gît? ALICE: *De neek*, doamnă. CATERINA: *De neek*. Și la

bărbie? ALICE: *De chin*.

CATERINA: *De sin*. Gîtul, *de neek*, bărbia, *de sin*.-ALICE: Da. Într-adevăr, pronunțați cuvintele tot așa de bine ca cineva

care s-ar fi născut în Anglia. CATERINA: Fără îndoială că am să învăț, cu ajutorul lui Dumnezeu, în

scurt timp.

ALICE: N-ați uitat ce v-ara învățat?

CATERINA: Nu, am să-ți spun numai decît: *de hand*, *de fingres*, *de mails*... ALICE: *De nails*, doamnă. CATERINA: *De nails*,

de arm, *de ilbow*. ALICE: Mă iertați, *de elbow*. CATERINA: Așa am zis și eu: *de elbow*, *de neek*, *de sin*. Și cum ziceți la

picior și la rochie?

ALICE: *De foot*, doamnă, și *de con*.

CATERINA: *De foot* și *de con*? O, Doamne! Vorbele astea sună urît, grosolan, deșăntat și fără rușine, nu pot fi folosite de

doamnele de la curte. Pentru nimic în lume n-aș putea să rostesc astfel de vorbe în fața seniorilor francezi. Pfiu! *De foot* și

de con. Cu toate acestea, am și mai spus încă o dată lecția întreagă: *de hand*, *de fingres*, *de nails*, *de arm*, *de elboiv*, *de neek*,

de sin, *de foot*, *de con*. ALICE: Foarte bine, doamnă. CATERINA: Ajunge pentru o dată. Haidem la **masă**.

378

SCENA 5

[II, 5]

Același loc.

Intră regele Franței, Delfinul, Ducele de Bourbon, Conetabilul Franței și

alți seniori.

REGELE FRANȚEI CONETABILUL:

DELFINUL:

BOURBON:

CONETABILUL:

DELFINUL:

BOURBON:

379

E sigur c-a trecut de rîul Somnie. Mai bine, sire, să plecăm din Franța, Să nu ne batem. Ne lăsăm avutul și-unui popor barbar îi dăm pe mîna Podgoriile noastre.

*Dieu vivant!*¹⁰¹

Să fie oare-n stare-un pumn de mlade, Din vloga alor noștri, rămășiță, Altoi crescut într-un sălbatic trunchi⁷¹, S-o

ia prin nori așa fără de veste, Privind de sus pe cei ce i-au sădit? Normanzi sînt, dar bastarzi: normanzi bastarzi!

*Mort de tna vie*⁷²! De nu-i oprim din mers, Mai bine-mi vînd al meu ducat, și-mi cumpăr Un petec de moșie

mocirloasă, în Albion⁷³, ostrovul colțuros. De unde-atît avînt, *Dieu des baiailles*⁷⁴? Din țara lor de neguri, ploii și

beznă, Cu soare pal, privind, ca-n rîs, chiorîs, De-omoară rodul? Apa lor sălcie — La supă de orz și la mîrtoage

bună — Dezgheață vinele, și-i întărită? Iar noi, c-un aprig smge-aprins de vin, Să degerăm? Pe-al Franței nume,

nu! Să nu mai stăm ca țurțurii de streșini, Cînd un popor mai rebegit asudă, Cu vajnici tineri, pe-ale noastre

plaiuri, Sărace numai prin stăpîinii lor. Pe legea mea,

Se rîd de noi femeile franceze Și spun pe șleau că vloga ne-am pierdut-o, S-or da la trup cu tinerii englezi Să-

mpuie Franța cu bastarzi războinici. Ei ne poftesc la ei la școli de dans Ca să ne-nvețe volta⁷⁵ și coranta.⁷⁶

Spunînd că harul nostru stă-n călcîie Și că sîntem fugari far' de pereche.

[III, 6]

REGELE FRANȚEI: Montjoy pe unde-i? Crainicul să plece, Pe Henric rege, aspru să-l înfrunte. Sus, prinți! mai

bravi decît tăiușul spadei! La luptă! Delabreth, 'nalt conetabil, Tu, duce d'Orleans, Bourbon, Berry, Brabant, Bar,

Alenc.011 și tu, Bourgogne, Rambures, tu, Chatillon, și Vaudemont. Beaumont, Grandpre, Roussi, Foix,

Fauconberg,

Lestrale, Bouciqault și Charolois⁷⁷, Duci, prinți, seniori, baroni și cavaleri, Scuțiți-vă de-ocară tronul, casa,

Loviți pe Harry, ce-și perindă steagul Muiat în sînge la Harfleur, prin Franța. Ca lavina spre vale, sclava tristă, în

care-și scuipe Alpii troahna lor.⁷⁸ Dați iama-n oastea lui, — sînteți puternici — Și-n carul biruinții, la Rouen, L-

aduceți prins.

CONETABILUL;

Așa vorbește-un rege.

Păcat că sînt puțini ostașii lui, Bolnavi și hămesiți de-atîta umblet; Cînd ochi va da cu oastea noastră,-i sigur Că-și scapă inima-n haznaua fricii Și vine, ea-ncheiere, cu peșceș. REGELE FRANȚEI: Zorește-l, conetabile, pe crainic, Și regelui să-i spună că-i trimis Să-ntrebe cît ne dă răscumpărare. Tu, prinț Delfin,, rămîi aci-n Rouen.

DELFINUL: O, nu, măria ta, te rog din suflet!

REGELE FRANȚEI: Răbdare! Trebuie să rămîi cu noi.

Și-acum, seniori și prinți, la luptă sfîntă: Și veste-mi dați că Anglia-i înfrîntă.

(Ies.)

SCENA 6

Tabăra engleza în Picardia Intră Goioer și Fluellen.

GOWBR: Ce veste, căpitane Fluellen? Vii de la pod?⁷⁹ FLUELLEN: Crete-mă că se face pună treabă la pot.

380

[III, 6]

GOWER: E teafăr ducele de Exeter?

FLUELLEN: Tucele de Exeter este mărinimos ca Agamemnoi⁸⁰; e un om pe care eu iupesc și cinstesc tin tot sufletul și tin toată inima, și tatoria și ființa mea și existenț și toate puterile mele; slavă Tommului că nu-i te loc rănit, tar apără potul cu mare vitejie, cu strașnic tistiplin. Și este acolo la pot un stegar, care eu în sinea mea îl creș tot atît te fiteaz ca Marc Antoniu⁸¹; și e un om pe care nimeni nu-l bagă în seamă; tar tot eu am făzut că el își făcea tatoria cu părăpăție. GOWER: Cum zici că-l cheamă? FLUELLEN: I șe spune stegarul Pistol. GOWER: Nu-l cunosc. FLUELLEN: Asta e omul.

PISTOL: Te rog să-mi faci un bine, căpitane,

Ești mult iubit de ducele Exeter. FLUELLEN: Mulțumesc Iui Tumnezeu, da! Și am meritat puțin iubire din parte-i

PISTOL: Bardolph e ostaș voinic și inimos,

Viteaz și vesel; soarta crudă însă Și a norocului nebună roată, Zeu orb,

Pe-o piatră ce se-nvîrte nencetat...

FLUELLEN: Ai puțină răptare, stegare Pistol. Zeița norocului e sucravită oarbă, cu basma pe ochi, ca să ne-arate că norocul orp este; și este sucravită și cu o roată, ca să ne arate că se învîrtește și că e schimpător și cu toane: asta e morala lucrului; și picior la ea uite, fezi, e prins pe-o roată rotuntă care se tă te-a tura, te-a tura; la trept forbint, poetul face minunată tescriere; seița norocului, strașnică morală!

PISTOL;

Norocul e vrăjmașul lui Bardolph,

Și-l prigonește: spînzurat va fi

Fiindc-a șterpelit un sfînt potir.

Cumplită moarte!

Să fie pentru dini spînzurătoare

Și omul slobod fie. Nu-l lăsați

Ca șbilțul să-i sugrume-nghițitoarea.

Dar Exeter pentru-un sărman potir

A dat osînda morții!

Mergi, <luce te-ascultă glasul, — spune-i,

Să nu lași firul vieții lui Bardolph

Să-l taie cu o funie de-un ban

Și pentru-o vină de nimica toată!

Oh! scapă-l și-am să-ți fiu îndatorat!

381

[III, 6]

FLUELLEN: Stegar Pistol, parcă înțeleg ce frei să spui.

PISTOL: Atunci mă bucur.

FLUELLEN: Desigur, stegare, că nu-i nici o pucurie; uite, fezi, chiar de mi-ar fi frate, aș tori ca tucele să-și facă foia și să-l trimită la moarte; pentru că tistiplin trebuie păstrat.

PISTOL: Mori dracului, cu-a ta prietenie,

Nu dau pe ea o ceapă degerată.

FLUELLEN: Pine!

PISTOL: O ceapă degerată.

(Iese.)

FLUELLEN: Prea pine!

GOWER: Stai, că asta e un ticălos, un netrebnic. Acum mi-arin-tesc: un codoș, un tîlhar.

FLUELLEN: La pot, crete-mă că rostea cele mai strașnice cuînte ce se pot fetea într-o zi de fără ca asta. Dar foarte pine. Ce-a spus el către mine e foarte pun, te asicur, cînd o feni fremea.

GOWER: Ce vrei? E un mincinos, un smintit, un pungaș care merge din cînd în cînd la război, ca să se împăuneze cu numele de soldat cînd se întoarce la Londra. Flăcării de felul lui știu ca pe apă mimele căpeteniilor și pot să te învețe pe dinafară toate isprăvile care s-au săvîrșit la cutare și cutare fortăreață, la cutare șanț, la cutare convoi; cine s-a purtat vitejește, cine a fost rănit, cine și-a pierdut gradul, ce locuri a ocupat dușmanul. Și

toate acestea ți le povestesc minunat de bine, într-un grai războinic și împănat cu înjurăturile cele mai noi. Când te gîm-dești ce poate face o barbă tăiată la fel ca a generalului și o haină peticită din război, în mijlocul sticlelor spumoase și a minților înecate cu bere, nici nu-ți vine a crede. Ar trebui să poți cunoaște această rușine a veacului, căci altfel poți fi păcălit rău de tot.

FLUELLEN: Să-ți spun eu ce, căpitane Gower: pag seamă că el nu este te loc omul care îi place să se arate lumii; tacă eu găsesc o caură la platoșa lui, am să-i spun ce creț tespre el. (*Tobele lat.*) Auzi? Fine regele! Trebuie să forbesc cu el despre tot.

(*Intră regele, Gloucester și soldații.*)

FLUELLEN: Tomnul să te aibă în pază, măria ta!

REGELE HENRIC: Ce veste, Fluellen? Vii de la pod?

FLUELLEN: Cu foia măriei tale, da. Tucele de Exeter a apărat potul cu fitejie: francesii s-au retras, uite, fezi, și sînt multe isprăvi fiteze și strălucite; zău! tușmamil a stăpînit potul»

382

[IH, 8]

dar a fost silit să se retragă, și tucele de Exeter e stăpîn pe pot. Pot să spun măriei tale că tucele o un părpat fiteaz.

REGELE HENRIC: pîți oameni ai pierdut, Fluellen?

FLUELLEN: Pierterile tușmanului au fost foarte mare, neznps de mare; tar în ce mă prifește, creț că tucele n-a pierdut nici un om afară te acel care trepuie să fie spînzurat, fiintcă a prătat o piserică, unul Bardolph, tacă-l știe cumva măria ta: toată fața îi e numai pupulițe și coșuri și negi și parcă-i pîrșolită; și pusele îi suflă spre nas care e ca un tăciune abrints cînt roș, cînt albastru; iar acum i s-a tăiat nasul și focul i s-a stîns.

REGELE HENRIC: Pe toți tîlharii aceștia ar trebui să-i curățim. Și vă poruncesc cu dinadinsul ca în trecerea noastră prin țară să nu se ridice nimic cu sila de prin sate, să nu se ia nimic fără plată și nici un francez să nu fie batjocorit sau privit cu dispreț. Când se joacă soarta unui regat, între cruzime și blîn-dețe, jucătorul cel mai nobil cîștigă cel dintîi.

(*Fanfara. Iniră Montjoy.*)

MONTJOY: Mă știi după veșmînt.

REGELE HENRIC: Eu te cunosc prea bine. Ce-ai de spus?

MONTJOY: A regelui, stăpînul meu. dorință.

REGELE HENRIC: Vorbește!

MONTJOY: Așa grăiește regele meu: „Spune-i lui Harry al Engii-terei că deși noi păream morți, eram doar adormiți. Mai bun ostaș decît graba e clipa prielnică. Spune-i că l-am fi respins la Harfleur dar n-am găsit cu cale să spargem buba unei jigiri înainte de a fi coaptă; acum e rîndul nostru să vorbim și glasul nostru e glas împărătesc. Englitera se va căi de nebunia ei, își va/ecunoaște slăbiciunea și se va minuna de îngăduința noastră. Spune-i deci să se gîndească la prețul răscumpărării care trebuie să fie potrivit cu pagubele ce ne-au fost pricinuite, cu supușii pe care i-a,m pierdut, cu ocara pe care am suferit-o; toate acestea, de-ar fi puse în cumpănă, ca să fie răscumpărate, ar atîrna greu față de micimea prețului. Visteria lui e prea săracă pentru pierderile noastre; pentru sîngele ce l-am vărsat, oștirea regatului său prea puțin numeroasă; iar pentru ocara făcută, el însuși de-ar sta în genunchi la picioarele noastre ar fi o mulțumită prea săracă și neînsemnată." La aceasta se mai adaugă o înfruntare: „Și b^uhe-i, ca încheiere, că i-a trădat pe cei ce l-au urmat: li s-a rostit osînda." Așa grăit-a regele și stăpînul meu, aceasta mi-e solia.

383

[III, 6]

REGELE HENRIC: Ce nume porți? Solia ți-am aflat-o.

MONTJOY: Montjoy.

REGELE HENRIC: Ti-ai împlinit frumos însărcinarea. întoarce-te acum, te rog, la rege: Să-i spui că n-am să-l caut chiar îndată, Ci-nspre Calais doresc să merg în pace. La drept vorbind, deși nu-i prea cuminte Unui **vrăjmaș** viclean și priceput Să-i fac **mărturisiri**,-» mea oștire Slăbită-i mult de boli și-mpuținată. Cei ce rămîn nu-s mult mai tari ca voi. Ți-o spun, herald, pe cînd erau ei teferi, Nu dam un om pe trei franceji de-ai tai, îmi ierte Domnul lauda de sine, Acest păcat mi-l suflă vîntul Franței, Și-mi pare rău. Deci mergi **l-al** tău stăpîn, Să-i spui că sînt aci. întreg avutul Mi-e-n trupul ăsta șubred și sărman Și-o biată ceată firavă mi-e oastea. Dar, Doamne-ajută, merg tot înainte. Să-i spui, chiar însuși regele de-ncercă, Și orice alt vecin să-mi taie drumul. Montjoy, pentru-osteneală,

(*îi dă o pungă*)

Mergi și roagă-l

Pe-al tău stăpîn să se gîndească bine: Vom trece de-om putea. De-mi stați în cale? Roșim cu-al vostru sînge negrul plai. Cu bine deci, Montjoy! Pe scurt, răspunde-i: Nu vrem război în starea-n care sîntem, Da-n starea asta, nu fugim de el. Așa să-i spui.

MONTJOY: Voi spune-ntocmai. Sire, mă închin.

GLOUCESTER: Doar n-or veni chiar azi asupra noastră.

REGELE HENRIC: Noi, frate,-n mîna Domnului ne-aflăm

Și nu-ntr-a lor. La pod! Se lasă noaptea.

Vom tăbărî ^pd dincolo de rîu

Și mâine-n zori de zi pornim la drum.

[în,
SCENA 7
(Ies.)
384

Tabăra franceză Ungă Asincourt.

Intră Conetabilul Franței, Rambures, ducele de Orleans, Delfinul⁸² și alții.

CONETABILUL: Tii! Am cea mai bună armură din lume. De-ar fi odată ziuă! ORLEANS: Ai o armură strașnică. Dă-i însă și calului meu ce i se cuvine.

CONETABILUL: E cel mai bun cal din Europa. ORLEANS: Nu se mai face odată ziuă?

DELFINUL: Duce de Orleans, și dumneata, domnule Conetabil, vorbiți de cai și de armuri?

ORLEANS: în privința aceasta, ești tare ca toți principii din lume.

DELFINUL: Ce noapte lungă! Nu mi-aș schimba calul pe nici unul din câți stau pe patru picioare. *Ca! Ha!*⁸³

Saltă de la pă-mînt de parcă "ar avea arcuri în măruntaie, *le cheval volant, Pegase, qui a les narines de feu* !^m Cînd îl încalec, parcă zbor, sînt ca un șoim. Galopul lui înghite văzduhul, pămîntul cîntă cînd îl atinge, copita lui de corn e mai melodioasă decît fluierul lui Hermes.⁸⁵

ORLEANS: E de culoarea nucșoarei.

DELFINUL: Și are iuțeala piperului. Este un animal vrednic de Perseu. Doar foc și aer. Elementele greoaie, apa și pămîntul, nu se vădese în el decît în clipa liniștită cînd călărețul îl încalecă. Asta e cal într-adevăr și toate celelalte dobitoace nu-s decît niște mîrtoage.

CONETABILUL: Firește, alteță, e un cal nemaivăzut, desăvîrșit.

DELFINUL: E regele cailor. Nechezatul lui e ca porunca unui domnitor; și înfățișarea lui te silește să te închini.

ORLEANS: Destul, vere!

DELFINUL: Ba nu, un om care nu poate să aducă tot alte laude calului meu, de cînd se înalță ciocîrlia și pînă se întoarce oia la storiște, înseamnă că e lipsit de duh. Este o temă tot atît de nesfîrșită ca marea; prefă nisipul în limbi grăitoare și calul meu va fi un subiect pentru fiecare din ele. Este un subiect vrednic să filozofeze asupra lui un împărat și e bun de călărit și pentru împăratul împăraților. Lumea întregă, știută sau neștiută, trebuie să-și lase orice îndeletnicire și să se minuneze. Am scris altă dată un sonet în cinstea lui, care începea așa: „Minune a naturii...”

385

— Opere, VOl. IV — Shakespeare.

[HI, 7]

ORLEANS: Am auzit și eu un sonet, scris în cinstea unei iubite,

care începea astfel. DELFINUL: Atunci l-a imitat pe cel compus de mine în cinstea

calului; fiindcă el îmi ține loc de amantă. ORLEANS: Amanta domniei tale se poartă frumos. DELFINUL: Cu

mine, da; și aceasta-i condiția cerută, și însușirea

de căpetenie a unei amante vrednice și de soi. CONETABILUL: *Ma foi* !^m Pare-mi-se că ieri amanta domniei tale

zvîrlea îngrozitor.

DELFINUL: Așa o fi făcut și a domniei tale. CONETABILUL: A mea n-avea frîu. DELFINUL: O! Atunci

pesemne că era batrînă și cumsecade și

călăreai ca un cavaler irlandez, fără pantaloni franțuzești și

numai în nădragi.

CONETABILUL: Te pricepi la călărie. DELFINUL: Așadar, lasă-mă să-ți dau un sfat: cei ce călăresc așa

și nu iau bine seama dau în gropi. Mai bine să am un cal decît

o iubită.

CONETABILUL: Mai bine să-mi ție iubita loc de gloabă. DELFINUL: Află, Conetabiie, că iubita mea are păr

adevărat. CONETABILUL: Dacă iubita mea ar fi o scroafă, i-aș putea aduce

aceeași laudă. DELFINUL: *Le clrien est retourne à son propre vomissetnent et la*

*tniie lavee au bourbier*⁸⁷; tragi foloase din toate. CONETABILUL: Totuși nu-mi folosesc calul drept iubită și

nici

zicători așa de puțin potrivite cu vorba noastră. RAMBURES: Domnule Conetabil, pe armura care am văzut-o în

cortul domniei tale astă-noapte sînt stele sau sori? CONETABILUL: Stele, seniore.

DELFINUL: Nădăjduiesc că unele din ele au să cadă mâine. CONETABILUL: Și totuși cerul meu nu o să ducă

lipsă. DELFINUL: Se prea poate, porți o sumedenie de prisos: cinstea ar

fi mai mare dacă ai pierde cîteva din ele. CONETABILUL: întocmai cum poartă calul laudele alteței voastre:

ar galopa mai bine dacă-ar da de pămînt cu toată lăudăroșenia. DELFINUL: Măcar de-aș fi în stare să-l încarc eu

cu toate laudele

ce i se cuvin! Nu se mai face odată ziuă? Mîine am să călăresc

o milă întregă pe un drum pietruit cu căpățînile englezilor. CONETABILUL: Eu n-aș îndrăzni să spun așa ceva,

de teamă să nu

rămîn de rușine. Tare aș vrea să se facă ziuă, i-aș trage bucuros

de urechi pe englezi. RAMBURES: Cine face prinsoare cu mine că prind douăzeci de

englezi?

386

[HI, 7]

CONETABILUL: Pînă ce-i prinzi pe ei, vezi să nu fii prins cumva. DELFINUL: E miezul nopții. Mă duc să-mi gătesc armele. ORLEANS: Delfinul de-abia așteaptă zorile. RAMBURES: De-abia așteaptă să-i mănînce pe englezi. CONETABILUL: Cred că o să-i mănînce pe toți cîți i-o ucide. ORLEANS: Jur pe mîna dalbă a domniței mele că e un principe

viteaz. CONETABILUL: Jură-te pe piciorul ei, ca să-ți poată călca jură-mîntul.

ORLEANS: De bună seamă, este un vrednic gentilom francez. CONETABILUL: A fi vrednic înseamnă a face mereu ceva; și el mereu face eîte ceva.

ORLEANS: N-am auzit să fi făcut vreun rău cuiva. CONETABILUL: Nici mîine n-o să faci; și totuși o să-și păstreze faima.

ORLEANS: Eu unul știu că e viteaz. CONETABILUL: Mie mi-a spus-o cineva care-l cunoaște mai bine ca domnia ta. ORLEANS: Cine anume? CONETABILUL: Apoi, de! Mi-a spus-o chiar el însuși; și spunea că puțin îi pasă dacă o mai știu și alții...

ORLEANS: Nici nu trebuie să-i pese; doar nu-i o virtute ascunsă. CONETABILUL: Ba este, monseniore, pe cîntea mea! N-a văzut-o nimeni niciodată, poate numai lacheul lui; e o vitejie sub obroc.

Cum o lași slobodă, s-abate.

ORLEANS: Decît multe și tot rele, mai bine una și bună. CONETABILUL: La zicătoarea asta, eu răspund cu alta: „Prietenia e lingușitoare”.

ORLEANS: Și eu răspund: „Nu e dracul atît de negru”. CONETABILUL: Bine-ai zis! Prietenul domniei tale în chip de drac!

Să ai în vedere și vorba aceea: „Ucigă-l toaca și ducă-se pe pustii”. ORLEANS: La zicători ești neîntrecut și cum încă! Nebunul aruncă o piatră...

CONETABILUL: Ai **cam** întrecut măsura, ORLEANS: Nu e înția oară că te întrec.

(*Intră un crainic.*)

CRAINICUL: Monseniore conetabil, englezii se găsesc la o mie cinci sute de pași de corturile măriei voastre. CONETABILUL: Cine a făcut măsurătoarea? CRAINICUL: Contele de Grandpre.

337

[in, 7]

CONETABILUL: Un gentilom viteaz și destoinic. De s-ar face odată ziuă! Vai! Bietul Henric al Angliei nu tînjește ca noi după răsăritul soarelui! ORLEANS: Ce mai bătăran ticălos e și regele ăsta al Angliei, să hoinărească așa cu toți nătărăii după el, fără să știe unde merge. CONETABILUL: Dacă englezii ar avea nițică minte, ar lua-o la

goană. ORLEANS: Tocmai asta le lipsește; căci dacă-ar avea căpățînile căptușite cu puțin bun-simț, **n-ar** putea purta chivăre așa de grele. RAMBURES: Insula asta a Engliterei dă naștere tot la făpturi

viteze. Dulăii lor sînt de-o îndrăzneală neîntrecută. ORLEANS: Javre turbate, se reped cît ai clipi din ochi cu capul

în botul ursului, care li-l sfarmă ca pe un măr putred. Tot așa poți spune că e viteaz puricele care îndrăznește să-și ia gustarea pe buza leului. CONETABILUL: Firește! Și oamenii sînt la fel de vînjoși și de aprigi ca și dulăii întăritați. Mințile lor, însă, și le lasă acasă, la neveste.

Dă-le ciozvrte mari de vacă, dă-le fiare și oțeluri: au să mănînce ca lupii și au să se bată ca dracii. ORLEANS: Da, dar englezii ăștia duc o lipsă cumplită de carne de vacă. CONETABILUL: Atunci mîine vom băga de seamă că au doar poftă de mîncare și n-au poftă de harță. E vremea să ne înarmăm.

Să mergem!

ORLEANS: E două, Cînd pe cer va fi iar soare
Să prindem cîte-o sută fiecare.

(*Ies.*)

ACTUL IV

PROLOG *Intră Chorus*

389

Vă-nchipuiți acum un timp în care Crescînde bezne, zvonuri strecurate Chivotul larg al lumilor îl umplu. Un

zumzet dus din lagăr într-alt lagăr, A două oști, adoarme-n sînul nopții, Și străji diri loc în loc aud consemnul, Șoptit în taină,-al pazei celeilalte. Răspunde foc la foc, și-n flăcări pale Umbritul chip oștirile-și zăresc, Și cal pe cal se-nfruntă și nechează Auzul surd al nopții străpungîndu-l. Dînd zor armurierii, cu ciocanul, La zaua cavalerilor, prin corturi, Țin isonul cumplitei pregătiri. Cocoșii cîntă-n sat. Bat orologii De ceasul trei al zorilor în somn. Încrezători și mîndri de-al lor număr, Prea veseli, liniștiți francezii-n suflet Pe-al lor hulit dușman îl joacă-n zaruri Și muștră noaptea-nceată și schiloadă Că, hîdă și smintită vrăjitoare, întîrzie și șchioapătă pe drum. Pe cînd englezii, bieții osîndiți Ca niște oameni gata pentru jertfă, Stau resemnați la focurile lor Cu gîndul la primejdia din zori, Și copleșiți, cu fețe scofilcitate, în haina zdrențuită de război,

UV, 11

Par spectri îfioroși în raza lunii.
Cel care-acum ar mai putea să-l vadă
Pe-al tristei gloate căpitan regesc
Umblînd din cort în cort, din strajă-n strajă,
O! cum ar mai striga: mărire lui!
Și laudă! că-și vede toți ostașii,
Le dă binețe, le zîmbește blînd,
Numindu-i frați de-un sînge și prieteni.
Nimic n-arată pe regescu-i cîmp
Că-ncercuit e de-o cumplită oaste.
Nici n-a pierdut o iotă de culoare
În veghea și-oboșeala-ntregii nopți.
Ci, proaspăt, își învinge osteneala
Cu veselă, senină măreție.
Și orice hîtru galben și-abătut
Din ochii lui a prins curaj vîzîndu-l.
Cu largă și solară dărnicie
Privirea **lui** se-mparte tuturor
Topînd a spaimei gheață. Deci tot **omul**,
Și nobil și de rînd, să vadă poate
Cum dat-am eu, nevrednic iconar,
Ceva din al lui Harry chip, în noapte.
Și-acuma teatrul nprstru-i cîmp de luptă
Și trebui!, vai! cu cinci florete știrbe,
Stîngaci încăierate, să-njosim
Mărețul Azincourt. Dar stați, priviți,
Și-n mintea voastră dintr-o parodie
Isprăvi aievea pot să reînvie.

(Iese.)

SCENA 1

Tabăra engleză la AzincouH.

Intră Regele Henric, Bedford și Gloucester.

REGELE HENRIC: Primejdia-i mare, Gloucester, ai dreptate; Cu-atît mai mare fie-ne curajul. Slăvit să fie Domnul, frate Bedford, în fiecare rău e-un strop de bine, De s-ar pricepe omul să-l găsească, Să tragă și folosul, dîindu-și seama.

Că răi vecini ne scoală prea devreme E sănătos, e și gospodăresc, Dar ei ne sînt și-un cuget dinafară, Predicatorii noștri, ce ne-ndeamnă Să ne-mbrăcăm frumos ca să murim. Așa putem din pir culege miere Și-o-nvățătură chiar și de la draeu.

(Intră Erpingham.)

Salut, sir Tomas Erpingham, bătrîne! Ți-ar sta sub capul dalb o pernă moale, Mai bine decît aspra Franței iarbă.

ERPINGHAM: Nu, sire, mi-este drag acest culcuș.

Că pot să spun acum: dorm ca un rege!

REGELE HENRIC: E bine cînd te-mpaci cu suferința Ca toți ceilalți, că duhu-i ușurat. Și cînd ți-e mintea-nviorată-i sigur Că-ntregul trup nensuflețit și mort Tresare-n groapa lîncezelii sale Și-nvie ca un șarpe năpîrlit, Cu nouă agerime⁸⁸. Sir Thomas, Dă-mi haina ta. Voi, frații amîndoi, Vorbiți de mine prinților în lagăr, Ducîndu-le salutul meu. Degrabă Doresc să-i văd pe toți la mine-n cort.

GLOUCESTER: Stăpîne, așa vom face'.

(Gloucesler și Bedford ies.)

Să te-nsoțesc?

Nu, cavalerie, du-te Cu frații mei la lorzii Engliterei. Aș vrea să stau cu sufletu-mi de vorbă Și nimenea de față să nu fie. Te aibă-n pază-i Dumnezeu din cer Pe tine, nobil Harry.

Miilțumescu-ți O, suflete, că vorba ta-mi dă viață.

(Ies toi, afară de rege.) (Intră Pistol.)

PISTOL: Qui va REGELE HENRIC:

[IV, 1]

ERPINGHAM:

REGELE HENRIC:

ERPINGHAM: REGELE HENRIO;

Un prieten.

390

391

[IV, 1]

PISTOL: Vorbește lămurit: ești ofițer?

Ori ești nu om de rînd și din popor? REGELE HENRIC: Sînt nobil și fac parte dintr-o ceată. PISTOL:

Și porți cu tine-o sulită grozavă?

REGELE HENRIC: întocmai! Și tu? PISTOL: • Sînt tot atît de nobil ca-mpăratul.

REGELE HENRIC: Ești mai presus ca regele atunci. PISTOL: Oî! Kegele-i o inimă de aur;

Ce mai cocoș! Și ce băiat do viață!

Vlăstar ales și din părinți de soi,

Năprasnic pumn! Eu tâlpile-i sărut:

Mi-e drag din suflet spadasiul ăsta.

Dar tu cum te numești?

REGELE HENRIC: Harry le Roy⁹⁰.

PISTOL: Le Eoy. Un nume galic. Ești din Cornwall?

REGELE HENRIC: O, nuf Sînt velș. PISTOL: 'Cunoști pe Fluellen?

REGELE HENRIC: Da.

PISTOL: Să-i spui că-i trag cu prazu-n scăfirlie

De Sfîntul David. REGELE HENRIC: în ziua aceea să nu-ți porți pumnalul la pălărie

ca nu cumva să ți-l înfunde și el în cap. PISTOL: Ești prieten cu el? REGELE HENRIC: Și ruda lui. PISTOL:

Atunci nu faci o ceapă degerată. REGELE HENRIC: Mulțumesc. Dumnezeu cu tine! PISTOL: Pistol mi-e numele.

(Iese.)

REGELE HENRIC: Se potrivește, că iei foc ușor.

(Se retrage.)

(Intră Fluellen și Gower, fiecare din altă parte.)

GOWER: Căpitane Fluellen!

FLUELLEN: Ei, pentru Dumnezeu, forțește mai încet! Cel mai uimitor lucru din lumea întreacă este cînd fezi că nu se ține seamă de străfechile și atefăratele legi și prifilegi ale rezpelului. Tacă ți-ai ta osteneala să cercetezi pătăliile marelui Pompei*¹; te încretințez că ai găsi că-n tapăra lui Pompei nu era niOj flecăreala nici zăpăceala. Ți spun eu pe cufint: ai să găsești că opiceiriile de rezpel, și grijiile, și reculele, și cumpătarea, și¹ buna cufiintă sînt cu totul într-alt fel.

392

[IV, 1]

GOWER: Dar și dușmanul e gălăgios! Doar l-ai auzit toată noaptea.

FLUELLEN: Uite, fezi, tacă tușmanul e un măcar și un smintit și un fanfaron limbut, crezi că e pine să fim și noi macari și smintiți și fanfaroni? Ia, spune trept, cu mîna pe conștiință?

GOWER: Am să vorbesc mai încet.

FLUELLEN: Te roc, te roc din suflet.

(Gower și Fluellen ies.)

REGELE HENRIC: Deși arată cam **din** alte vremuri

E-un gal cuminte, plin de vrednicie.

(Intră John Bates, Alexander Court și Michael Williams.)

COURT: Frate John Bates, nu începe colo să mijească de ziuă?

BATES: Ba cred că da. Dar nu prea avem pricină să dorim lumina zilei.

WILLIAMS: Vedem noi colea zorile, dar pare-mi-se că n-o să-i mai vedem sfârșitul... Cine-i acolo?

REGELE HENRIC: Un prieten.

WILLIAMS: Cine ți-e căpitan?

REGELE HENRIC: 'Sir Thomas Erpingham.

WILLIAMS: Un comandant bătrîn și încercat și un nobil plin de omenie. Ia spune-mi, rogu-te, ce crede el de starea în care ne aflăm?

REGELE HENRIC: Că sîntem ca niște oameni aruncați pe o limbă de nisip, care se așteaptă să fie luați de valuri, la marea viitoare.

BATES: Nu cumva i-o fi spus și regelui părerea lui?

REGELE HENRIC: Nu. Și nici nu se cădea s-o facă. Fiindcă, fie vorba între noi, cred că regele nu e decît un om ca și mine. Miroase și el micșunelele, cum le miroș și eu, vede și el cerul și pămîntul cum le văd și eu. Are și el simțuri la fel ca toți oamenii. Dacă dai la o parte toate podoabele regești, rămîne omul în toată goliciunea lui. Cu toate că sentimentele lui rîvnesc mai sus, dar, cînd pogoară, apoi se prăbușesc la fel de iute. Cînd are și el, ca noi, cuvînt să se teamă, temerile lui sînt, fără doar și poate, tot atît de amarnice ca ale noastre.⁹² Și atunci nu e

cuminte să-i arate cineva vreo umbră de îndoială, ca nu cumva el să o lase să se vadă și să-și descurajeze ostașii. BATES: Oricît îi place lui să facă pe grozavul, cred că ar prefera să stea în gîrlă pîn-la gît, chiar și pe o noapte friguroasă ca asta; și eu i-aș dori-o. Ba aș vrea să fiu și eu cu el; oricum, numai să nu fim aici.

393

[IV, 1]

REGELE HENRIC: Pe cinstea mea, să vă spun cum îl văd eu pe rege: cred că nu dorește să fie altundeva decît acolo unde este.

BATES: Mai bine aș vrea să-l știu singur aici, că atunci negreșit că ar fi răscumpărat, și-ar scăpa cu viață atîția oameni.

REGELE HENRIC: Mi se pare că nu prea ții la el dacă-i dorești să fie singur aici; deși pare să spui astea numai ca să-i pui pe ceilalți la încercare. Eu cred că nicăieri n-aș muri mai fericit decît'alături de rege, pricina lui fiind dreaptă și lupta lui cinstită.

WILLIAMS: Asta n-avem de unde g-o știm.

BATES: Sau mai bine zis, nu ne privește; nouă ni-e de ajuns să știm că sîntem supușii regelui; dacă pricina lui e nedreaptă, ascultarea noastră față de rege ne spală de orice vină.

WILLIAMS: Dar dacă pricina nu-i dreaptă, chiar și regele o să dea strașnică socoteală în Ziua de Apoi, cînd s-or aduna laolaltă toate brațele și picioarele și capetele tăiate într-o bătălie și or începe să strige: „Am pierit în cutare loc”; unii din noi înju-rînd, alții strigînd după felcer, unii jeluindu-și nevestele rămase în sapă de lemn pe urma lor, alții cu gîndul la datoriile pe care le au, iar alții la copiii lăsați golași. Teamă mi-e că dintre cei căzuți în luptă prea puțini mor cum se cuvine. Cum o să aibă gînduri miloase și evlavioase, cînd ei nu urmăresc altceva decît să verse sînge? Așadar, dacă oamenii aștia mor neîmpărtașiți, o să fie o pată pentru regele care i-a îndemnat: că dacă lui nu-i dai ascultare, înseamnă să calci toate îndatoriile unui supus.

REGELE HENRIC: Atunci, dacă un fiu trimis de tatăl său să aducă niște mărfuri se îneacă în mare cu păcatele lui cu tot, ar trebui, după legea voastră, ca vina ticăloșiilor lui să fie aruncată asupra tatălui care l-a trimis; sau dacă un slujitor, ducînd, la porunca stăpînului său, o sumă de bani, este lovit de lotri și moare încărcat de fărădelegi pe care nu le-a ispășit, voi o să spuneți că treburile stăpînului sînt de vină că slujitorul merge în iad. Dar lucrurile nu stau așa; regele nu e ținut să răspundă de sfîrșitul fiecărui ostaș în parte, nici tatăl de-al fiului, sau stăpînul de-al slugii; fiindcă ei nu le-au vrut moartea cînd le-au dat o însărcinare. Pe de altă parte, dacă un rege a ajuns o dată la calea armelor, oricît de dreaptă i-ar fi cauza, nu poate încerca s-o cîștige numai cu ostași curați la suflet. Unii, de pildă, poartă vina unui omor precugetat și făptuit, alții au înșelat vreo fecioară, călcîndu-și jurămîntul, alții,

, care au însăngerat mai înainte dulcele sîn al păcii cu tîlhăriile și fărădelegile lor, își caută o scăpare în război.

Chiar dacă

394

UV, 1]

oamenii aceștia au înfrînt legea și au scăpat de pedeapsa ce li se cuvenea, chiar dacă au putut fugi de oameni, n-au aripi să fugă și de Dumnezeu; războiul e niina dreaptă a Domnului, e răzbunarea lui. Așa că oamenii care au călcat cîndva legea regelui sînt pedepsiți abia acum în lupta pentru rege. Atunci cînd se temeau de moarte, au scăpat cu viață, iar atunci cînd cred că scapă, sînt răpuși; iar dacă mor fără grijanie, e tot atît de nevinovat regele de osînda lor de veci, pe cît era și de ticăloșiile săvîrșite mai înainte și pentru care sînt pedepsiți acum. Supușii au îndatoriri față de rege, dar sufletul rămîne al lor. Iată de ce orice ostaș la război trebuie să se poarte ca un bolnav căzut la pat: să-și curețe sufletul de orice pată; murind în felul ăsta, moartea îi va fi cu priință, iar dacă nu moare, să binecuvînteze vremea pierdută cu această pregătire; și cel scăpat de la moarte nu e un păcat să cugete că, dăruin-du-se Domnului de bunăvoie, i-a fost dat să supraviețuiască pentru a-l preamări pe El și a arăta și altora cum să se mîntuiască.

WILLIAMS: Firește, dacă un om moare nemîntuit, păcatul cade asupra capului său, iar regele nu poate răspunde pentru el.

BATES: Nici nu doresc să răspundă pentru mine; și sînt totuși hotărît să lupt din răspuțeri pentru el.

REGELE HENRIC: Chiar eu l-am auzit pe rege cînd spunea că n-ar vrea să plătească nici o răscumpărare.

WILLIAMS: Ei, o fi zis și el, așa, ca să ne facă să luptăm mai cu inimă; dar cînd om fi cu beregata tăiată, poate plăti el orice răscumpărare că pentru noi totuna e.

REGELE HENRIC: Dacă trăiește s-o văd și p-asta, nu mă mai încred în cuvîntul lui niciodată.

WILLIAMS: Vezi, să-i ceri socoteală! Ia, un biet supus acolo s-a supărat pe rege! Grozav lucru, ca bubuitura unei puști hodrogite! E ca și cum te-ai căzni să prefaci soarele în ghețar, făcîndu-i vînt cu o pană de păun. M-o să te mai încrezi în cuvîntul lui! Auzi ce nerozie!

REGELE HENRIC: Eăbufneala ți-e cam tare; mi-ar sări țandăra dac-ar fi clipa mai prielnică.

WILLIAMS: Hai sa ne batem, dacă scapi cu viață.

REGELE HENRIC: Bucuros.

WILLIAMS: Cum o să te mai recunosc?

REGELE HENRIC: Dă-mi încoace un zălog să-l port la pălărie. Și dacă tu cutezi să mi-l ceri înapoi, mă bat cu tine.

WILLIAMS: Ține mînușa mea. Dă-mi-o pe a ta.

395

[IV, 1]

REGELE HENRIC: Iat-o.

WILLIAMS: O s-o port și eu la pălărie. Dacă, după ce-o trece ziua de mâine, vii la mine și-mi spui: „Asta-i mânușa mea”, uite, pe

mîna asta mă jur că-ți trag un pumn după ceafă. REGELE HENRIC: Dacă mai trăiesc s-o văd și p-asta, ți-ai găsit omul!

WILLIAMS: Mai bine te-ai duce să te spînzuri. REGELE HENRIC: Fii pe pace! chiar dacă ar fi să te iau de lîngă

rege și tot am s-o fac.

WILLIAMS: Numai să te ții de cuvînt! Bămîi cu bine! BATES: Ia împăcați-vă, englezi nerozi ce sînteți. împăcați-vă!

N-avem noi destule răfuieli cu franțuzii, că nici nu le mai știm

de număr? REGELE HENRIC: Adevărat! Francezii pot face prinsoare pe

douăzeci de galbeni franțuzești că or să ne bată, că doar sînt

douăzeci contra unu; pentru englezi, însă, nu e nici un păcat

să pilească galbenii francezilor iar mîine însuși regele o să-i

pilească de zor.⁹³

(*Oștenii ies.*)

Pe rege totul! Suflete și vieți, Și văduve mîhnite, datorii, Copii, greșeli, în seama regelui! Să duc eu totul! O, ce

soartă grea Și care,-ngemănată cu mărirea, Supusă-i clevetirii-oricărui prost, Ce știe numai de durerea lui. De

cîte făr' de seamă bucurii Nevoie e să se lipsească-un rege Cînd orice om de rînd e plin de ele. Și unde-i oare

partea regilor De care-un om de rînd să n-aibă parte, Afară de măriri, obștești măriri? Au ce ești tu, mărire, chip

cioplit? Ce zeu ești tu că griji lumești înduri Mai mult decît acei ce ți se-nchină? Cu ce te-alegi? Ce cîștiuri

dobîndești ? Mărire, spune-mi care ți-este prețul, Și-al închinării tale suflet, care-i? Ești altceva decît un tron, un

rang Ce nasc în oameni teamă și-umilință? Dar cel temut e mai puțin ferice Decît cei ce se tem.

396

[IV, 1]

De ce adesea,-n loc de-un drept prinos,

Sorbi cupa-nveninată-a lingușirii?

încearcă doar să cazi la pat, mărire,

Și cată-ți leacu-n proslăvirea ta:

Vei stinge, crezi, al frigurilor foc

La suflul unor măguliri deșarte,

Gonit cu-nchinăciuni și temenele?

Tu care-l îngenunchi pe-orice calic

Poți da porunci și sănătății sale?

Ești doar un vis trufaș care te joci

în fel și chip cu-al regilor repaus.

Un rege sînt și eu, dar te descopăr,

Și știu: nici sfîntul mir și nici coroana,

Nici sceptrul, globul, spada, buzduganul,

Hlamida-n fir și perle-ntreșută,

Nici toate-acele denumiri umflute

Ce-ntîmpină pe rege, și nici tronul

Pe care stă, nici valul de onoruri

Ce bate-n țărîmul 'nalt al ăstei lumi,

Nu! Tot acest de trei ori falnic fast

Și tot ce-ncape-n patu-i de paradă

Nu poate-adînc dormi ca bietul rob

Ce, fără gînduri, cu stomacul plin,

Sătul de-a trudii pîne, se-odihnește,

Și-n veci nu vede groaznicele bezne

— Aceste ale iadului odrasle. —

Ci el, din zori asudă pînă-n seară,

Ca un argat sub ochiul lui Apollo,

Și toată noaptea doarme-n Elizeu.⁹⁴

Trezit apoi în crucea dimineții

L-ajută pe Hyperion⁹⁵ să-nhame.

Și-a vremii goană veșnic o-nsotește

Trudind mereu, cu spor, pîn' la mormînt.

Un sărăntoc deci, de măriri lipsit,

Ce-și trece ziua-n muncă, noaptea-n somn,

E mult mai fericit decît un rege.

Și-un sclav, părtaș al păcii țării lui,
Se bucură de ea, și nu-și dă seama,
Cu mintea-i proastă, cât veghează-un rege
Să țină pacea, ale cărei ceasuri
Sînt pentru toți plugarii-un mare bine.
(*Reintră Erpingham.*)

397

[IV, 2]

ERPINGHAM:

REGELE HENRIC:

ERPINGHAM:

Stăpîne, lorzii tăi, îngrijorați, Te caută prin lagăr.

Cavalere,

Adună-mi-i pe toți la **mine-n** cort. Ți-o iau-nainte.

Sire,-așa voi face.

(*Iese.*)

REGELE HENRIC: Călește-mi, zeu al oștilor, soldații, Și nu-i lăsa să fie pradă fricii. Dezvăță-mi-i și de-a mai număra De-i îngrozește numărul potrivnic, Și nu azi, Doamne, azi nu-ți aminti Păcatul săvîrșit de-al meu părinte, Uzurpator de tron. Pe Kichard⁹⁶ eu L-am îngropat din nou și-am plîns asupra-i Cu mult mai multe lacrimi de căință Decît i-au curs din rană stropi de sînge. Cinci sute de săraci eu țin pe an, Iar ei de două ori pe zi ridică Uscatele lor brațe către cer, Să ierte sîngele vărsat. Zidit-am Și schituri două. Schivnici gravi și triști, De sufletul lui Kichard cîntă încă. Voi face și mai mult. Dar ce pot eu E prea puțin, căci pocăința mea, Cerînd iertare, vine după toate.

(*Reintră Gloucester.*)

Stăpîne!

E glasul fratelui meu Gloucester? Da! Știu ce vrei să-mi spui. Eu merg cu tine. A noastră-i ziua și tot ce mai vine.

(*Ies.*)

SCENA 2

Tabăra franceză.

Intră Delfinul, Orleans, Rambures și alții.

GLOUCESTER: REGELE HENRIC:

ORLEANS: 398

Sus, domnilor! Pe-armura mea e soare.

DELFINUL:

ORLEANS: DELFINUL: ORLEANS: DELFINUL:

CONETABILUL: DELFINUL:

RAMBURES:

CRAINICUL: CONETABILUL:

i

[IV, 2]

*Montez ă chemi F Dă-mi calul! Valet, lacheu,
ha!*

Ce suflet de viteaz!

Via!⁹⁸ — *Les eaux et la ierre!*"

*Rien puis? Uair el le feu!*¹⁰⁰

Ciel, cousin Orleans!^m

(*Intră Conetabilul.*)

Și-acum, înalte Conetabil?

Kechează caii,-auzi, li-i dor de luptă!

Încălecări și-adînc în coaste-mpunge-i,

Să-mproște-un aprig sînge-n ochi vrăjmaș

Stingând prisosul lui de bărbăție.

Vrei dar, drept lacrimi, sînge de-armăsari?

Atunci cum le-am vedea firescul plîns?

(*Intră un crainic.*)

Seniori, de luptă dușmanii s-au strîns.

Pe cai, degrabă, prinți viteji, pe cai!

Priviți doar biata lor lihnită gloată

Ca să stîrpiți cu mîndrul vostru-alai

Și duhu-n ei, lăsînd pojghița numai!

Aci, nici nu-i de lucru pentru noi:

De-abia cît sînge-ajunge să stropească,
Din trupul lor sleit, baltagul gol
Pe care-l trag francezii vrednici astăzi
Și-l pun la loc din lipsă de vînat.
Suflăm în ei și iată-i răsturnați
De boarea vitejiei. Domnii mei,
Un fapt e sigur, fără doar și poate:
Țăranii noștri,-argați de prisos
Ce mișună și se tot afîă-n treabă
Pe lingă lagăr, ar putea și singuri
Să curețe de-aici de pe ponoare
Pe un vrăjmaș atît de prăpădit,
Iar noi, la umbra-acestui munte,-am sta
Să flecărîm în toată voia.
Dar nu ne lasă-onoarea. Ce mai vorbă:
Puțină osteneală să ne dăm
Și s-a făcut. Începe vânătoarea!
Să sune trîmbițașii-ncălecarea!

399

HV, 3]

GRANDPRfi:

CONETABILUL:

DELFINUL:

CONETABILUL:

S-amenințe pe cîmp, călări, vitejii: Se gudură și se predau englezii!

(*Intră Grandpre.*)

Voi, nobili fii ai Franței, ce mai stați?

Vedeți acele hoituri insulare,

Cu frica-n oase, plaiul pîngărindu-l

în zori de zi? și rupele lor steaguri

Sărac desfășurate-n **viatul** țării.

Ce-n treacăt suflă-n ele cu dispreț?

Mofluz e Marte-n hoarda lor calică,

Privind blegit prin ruginitu-i coif.

Călării lor, ca sfeșnicele,-s țepeni,

Cu facile-n mîini, și bietecele lor gloabe

Cu capu-n jos, doar piele și ciolane.

Cu ochi sticloși și morți, ce scurg urdori,

Pe cînd din botul vînat le atîrnă

Zăbalele cu iarbă mestecată.

Dcasupră-le, călării lor în zbor,

Hidoșii corbi, de-abia și-așteaptă ceasul.

Nu-i'chip să zugrăvesc'doar din cuvinte

O tabără atît de făr' de viață

Și de ne-nsuflețită cum se-arată.

S-au închinat, și-acum adastă moartea.

Să le trimitem straie noi și hrană,

Și pentru caii lor lihniți, proviant,

Și-apoi să ne luptăm cu ei?

Mi-aștept doar flamura. Și-acum, la cîmp.

Cu mine iau drapelu-unui gornist

Să-mi fie la iuțeală de folos.

E soarele pe cer. La luptă, dar!

Să nu ne pierdem timpul în zadar.

(*Ies.*)

SCENA 3

Tabăra engleză.

Intră Gloucester, Bedford, Exeter, Erpingham cu toată oastea lor, Salisbury

și Westmoreland.

GLOUCESTER: Dar unde-i regele?

BEDFORD: Pe cal, să-i vadă-n rînduri de bătaie.

400

[IV, 3]

WESTMORELAND:

EXETER:

SALISBURY:

BEDFORD: EXETER:

BEDFORD:

Dușmanii sînt șaizeci de mii, în cap. Sînt cinci pe unu, și-odihniți cu toții. Lovească mîna Domnului prin noi, Cumplită-i osebirea. Prinții mei, V-ajute Domnul! Eu mă duc la post. De nu ne-om mai vedea decît în cer, Vă las cu bine, nobil lord de Bedford, Lord Gloucester, și iubite lord Exeter, Kăzboinici, rude, vere scump¹⁰², adio! Norocul, Salisbury, să te-nsoțească. Cu bine, și te luptă vitejește, Iubite lord. Fac rău că-ți amintesc, Ești însăși întruparea vredniciei.

(Iese Salisbury.)

Pe cît de bun, pe-atît e și de vrednic Fruntaș în toate.

(Intră regele.)

WESTMORELAND:

REGELE HENRIC:

De-am avea cu noi Vreo zece mii din cei ce huzuresc în Englitera.

Cine a dorit-o?

E vărul Westmoreland? Nu, scumpe vere, De trebui' să murim, sîntem destui Pe care-i pierde țara. De-om trăi, Cît mai puțini, cu-atît mai multă cinste. Să nu-ți dorești un om mai mult, o, Doamne! Pe Jupiter!¹⁰³ Eu nu rîvnesc la aur, Nici nu mă uit la cîți hrănesc pe seamă-mi, De-mi poartă vrurul hainele, nu-mi pasă; Și nu pun preț pe- asemenea nimicuri. Dar gloria s-o vrei, de-i un păcat, Sînt cel mai mare-n lume păcătos. Nu, vere, nici un om din țară, zău! Nu vreau să pierd din astă mare cinste Nici partea unui singur om mai mult, Ți-o jur pe-a mea nădejde cea mai sfîntă. O, nu-mi dori nici unul, Westmoreland, Mai bine dă de stare-n toată oastea:

401

IV, 31

SALISBURY:

402

Acel ce n-are poftă să se bată
E slobod a pleca. îi dați un zapis
Și-n pungă-i puneți galbeni pentru drum,
Nu vreau să mor alături de-acel om
Ce se codește-a mă-nsoți la moarte.
Azi este ziua Sfîntului Crispian.¹⁰⁴
Cel care-o mai trăi și-ajunge-acasă
Cînd i s-o pomeni de-această zi
Va crește parcă, și se va-nălța
L-auzul numelui de Sîn-Crispian.
Cel care ziua-aceasta a trăit-o
Și-ajunge om bătrîn, el, an de an,
Va ospăta-n ajun pe-ai săi vecini
Spunîndu-le: „E mîine Sîn-Crispian”.
Și mîneca-și sumete,-arată racili
Și-adaugă: „Acestea-s răni pe care
Le-am căpătat în zi de Sîn-Crispian”.
Bătrînii uită. Totu-i dat uitării.
Dar el își amintește cu mîndrie
Isprăvile făcute-n ziua asta
Și-n gura lui va fi și-al nostru nume
Rostit așa cum e, duios și simplu,
Ca: Harry-rege, Bedford, Exeter,
Warwick și Talbot, Salisbury și Gloucester,
Viu pomenite la-nspumate cupe.
De noi vor spune fiilor părinții,
Și nu va trece-o zi de Sîn-Crispian,
— De astăzi pînă la sfîrșitul lumii —
Să nu fim prăznuiți noi, cei puțini,
Puțini și norocoși, legați ca frații;
Că toți ce-și varsă singele cu mine
Sînt frații mei și-nnobițați vor fi,
Oricît de-umili, de-această zi.
Iar nobilii ce dorm acum în țară
Blestem numi-vor lipsa lor de-aici
Și-a lor noblețe lucru de nimic
Cînd le vor spune unii c-au luptat
Alătura de noi, de Sîn-Crispian.

(*Intră Salisbury.*)

Fii gata, sire, fără de zăbavă: Francezii ne fac față vitejește Și-n aprig iureș da-vor peste noi.

REGELE HENRIC: WESTMORELAND; REGELE HENRIC: WESTMORELAND:

REGELE HEXRIC:

MONTJOY:

REGELE HENRIC MONTJOY: REGELE HENRIC

[IV, 3]

Cînd gata-i cugetul, e totul gata. Cel care-n cuget pregetă, să piară! Cum, vere, nu mai vrei din țară sprijin? N-aș vrea să fim decît noi doi, jur, sire! Să dăm crăiască luptă făr' de-alt sprijin. Dorești acum cinci mii de oameni lipsă Mai bine-așa, decît mai mult cu unul. La posturi fiecare! Doamne,-ajută!

(*Fanfară. Intră Monljwy.*)

Mai viu o dată s-aflu, rege Harry, De te-nvoiești să dai răscumpărare 'Nainte de-a pieri fără de greș. Că ești ațt de-aproape de abis, Că sigur fi-vei înghițit. Mai spun Că-n mila-i Conetabilul dorește Să-ndemni pe soții tăi la pocăință, Ca sufletele lor sa părăsească Ușor și-n pace plaiurile-acestea, Pe care azi sărmanele lor trupuri Vor putezi. :

Dar cine te-a trimis?

Înaltul Franței Conetabil. : Du-i, rogu-te, răspunsul meu dintîi: Să-i spui să măucidă, iar apoi Să-mi vîndă oasele. O, sfînte Doamne! De ce-și bat joc de niște bieți golani? Un om vindea o blană de urs viu Și-a fost mîncat de urs la vînătoare. Din trupurile noastre-un mare număr Afla-vor sigur un mormînt în **țară**, Pe care veșnic bronzul va trăi Mărturisind isprava-acestei zile. Iar cei ce-n Franța bărbătește mor Și lasă-aci viteze oseminte, Cu toate că-n gunoi sînt îngropate, Slăviți vor fi, căci soarele-i salută Și suie-n cer tamîia slavei lor. Rămîne-vor doar resturi pămîntesti Văzduhul să vi-l strice.-A lor duhoare în toată Franța molima s-o-ntindă, Și-acest prisos al nostru de curaj,

403

[IV, 3]

Ca pe-o ghiulea ce-atinge abia pămîntul,
Îl veți simți atunci, **noi** morți fiind,
Zbucnit în nou, nimicitor avînt,
Cum duce moartea-n voi pe-ntoarse căi.
Îți voi vorbi de sus. D'Albret să știe:
Sîntem războinici, dar în strai de lucru.
Cernitu-s-au zorzoane și fireturi
De-atîta trudnic mers prin ploi, pe cîmpuri.
Nu-s pene-n oastea noastră, nici de-un smoc,
— Cuvînt să cred că n-om zbura de-aici —
Și vremea ne-a ferfenițit de tot;
Dai inima, ți-o jur pe sfînta slujbă,
Ni-i zdravănă, și-mi spun ostașii, bieții,
Că pîn' la noapte-avea-vor straie noi,
Sau smulge-vor soldaților francezi
Frumoasele pieptare de pe umeri,
Și le vor petici. De-or face asta
Și așa va fi, — o, Doamne, s-o găsi
Și-a mea răscumpărare. Crainice:
Să nu mai vii pentru răscumpărare;
O, nobil crainic, cruță-ți osteneala,
Că n-am decît aceste mădulare,
Ți-o jur. De le-or avea în starea
În care am de gînd să vi le las,
Fac prea puțin. D'Albret să știe asta.

MONTJOY: Cu bine, rege Harry, — așa voi face

Și nu vei mai primi alt sol.

REGELE HENRIC:

Mă tem

Să nu vii iar să-mi ceri răscumpărarea.

(*Iese Montjoy.*) (*Intră York.*)

YORK: Smerit îngenunchez și-ți cer, stăpîne,

Comanda avangărzii. REGELE HENRIC:

York, a ta e!

Și-acum,-nainte, voi, oștenii mei!

Cu soarta luptei, Doamne, fă cum vreil

(*Ies.*)

404

[IV, 4]

SCENA 4

Cîmpul de bătălie.

Fanfare. Mișcări de trupe.

Intră un soldat francez, Pistol și pajul.

PISTOL: Predă-te, cîine!

SOLDATUL FRANCEZ: *Je pense que vous etes un genfilhomme de*

*bonne qualite.*¹⁰⁵ PISTOL: Ce „caKtt”? *Calea O custure mei*¹⁰⁶ Ești de viță nobilă?

Ce nume porți? Vorbește: SOLDATUL FRANCEZ: *O, Seigneur Dieu!*¹⁰⁷ PISTOL:

A zis sinior Die? E

nobil, sigur!

Ascultă-mi vorba, o, sinior Die!

Ia seama! Vei muri de vârful spadei

De nu-mi dai, măi sinior, răscumpărare.

SOLDATUL FRANCEZ: *O, prenez misericorde! ayez pitie de moy*!^m PISTOL:

„Moy" nu ți-ajută.

Dă-mi vreo patruzeci,

C-altfel îți scot pe gît răscumpărarea

în roșii picături de sînge. SOLDATUL FRANCEZ: *Esi-il irnpossibh d'eschapper â la force de*

ton bras?^m PISTOL:

„Para" potaie?

Tu, țap afurisit și desfrînat,

Nu vrei să-mi dai „para"? SOLDATUL FRANCEZ: *O, pardonnez-moi!*^{no} PISTOL:

Iar zici așa? Ești plin

de „moy", firește!

Băietе, vino-ncoa și-n treabă robul,

Pre limba lui, ce nume poartă? PAJUL: *Escouiez: eomment estes vous appele?*¹¹¹ SOLDATUL FRANCEZ: *Monsieur le*

*Fer.*¹¹² PAJUL; Zice că-l cheamă domnul Fier. PISTOL: Domnul Fier! Mi-ți-l-oi ciocăni eu, ți l-oi potcovi, ți l-oi

freca. Spune-i-o pe franțuzește! PAJUL: Nu știu cum se zice pe franțuzește a potcovi și ciocăni și

freca!

PISTOL: Să fie gata, c-am să-i tai gîtlejul.

SOLDATUL FRANCEZ: *Que dit-il, monsieur?*^m PAJUL; *Il me eommande â vous dire que vous faites vous prest;*

*car ce soldat icy est dispose" tout â cette heure de couper vostre gorge.*ⁿⁱ PISTOL: *Ouy, cuppele gorge,*

*permafoy.*¹¹⁵,

Țărane, ori îmi dai coroane bune

Ori sfirtecat vei fi de spada asta!

40b

[IV, S]

SOLDATUL FRANCEZ: *O! Je vous supplie, pour Vamour de Dîeu, ine jiardmmey! Je suis le geniilhomme de*

*bonnc maison: gardez ma vie, ei je vous donneray deux cmts escus.*¹¹⁶

PISTOL: Ce spune?

PAJUL: Te roagă să-i lași viața; e un nobil de neam bun; și drept răscumpărare o să-ți dea două sute de scuzi.

PISTOL: Să-î spui că mi-a trecut de tot mînia

Iar scuzii îi primesc.

SOLDATUL FRANCEZ: *Petit monsieur, que dit-il?*¹

PAJUL: *Encore qu'Il est contre son jurevnt de pardonner aucun prisonnier, neantmoins, pour les escus que*

*vous l-avez promis, ii est content de vous åonner la liberte, le franchissement.*¹¹⁸

SOLDATUL FRANCEZ: *Sur mes genoux, je vous donne miile remer' ciements; et je vriesliine heureux que je*

suis tombe entre les mains å'un chevalier; je pense, le plus brave, vaillant et tris distingue" seigneur

*d'Angleterre.*¹¹⁹

PISTOL: Băietе, tălmăcește-mi.

PAJUL: Îți mulțumește de mii de ori, în genunchi, și se socotește fericit că a căzut în mîinile unui cavaler dintre

cei mai viteji — crede el — cei mai vrednici și de trei ori nobili, ai Engliterei.

PISTOL: Milos voi fi, cu toate că sug sînge.

Urmează-mă! (*Ies Pistol și soldatul francez.*)

PAJUL: *Suives, vous, le grand capitaine.*¹²⁰ De cînd sînt n-am auzit un glas așa de răsunător ieșind dintr-o inimă

asa de seacă: bine zice cine zice că bășica goala face al mai mare zgomot. Bardolph și Nym erau de zece ori mai

viteji decît diavolul asta sforăitor de bîlci, căruia oricine poate să-i taie unghiile cu o sabie de lemn; dar amîndoi

au fost spînzurați și așa o să fie și el, dacă din întîmplare îndrăznește să șterpelească ceva. Trebuie să stau cu

valeții, cu bagajele din lagăr; franțuzul ar lua pradă strașnică de la noi, numai să știe; căci nu e nimeni de pază,

afară doar de copiii de casă. (*Iese.*)

SCENA 5

O altă parie a cîmpului de luptă.

Fanfară.

Intră Delfinul, Orleans, Bourbon, Conetabilul, Rambur-es și alții.

CONETABILUL: O, diable!***

ORLEANS: O, seigneur I le jour est perdu! tout est perdu Z^2?

406

DELFINUL:

CONETABILUL: DELFINUL:

ORLEANS: BOURBON:

CONETABILUL:

BOURBON:

[IV, 6]

Mori de ma vie /¹²⁵ Totul e pierdut.
Ocara și rușinea pe vecie
De coifurile noastre joc își bat.
Oh, stați pe loc. *O, mechante fortune!*^{12*}
Dar rîndurile noastre-s toate rupte.
Să ne-njunghiem. Oh, veșnică rușine! ■
Aceștia-s oameni de jucat la zaruri?
Și-acestui rege i-am cerut zălog?
Eușine, doar rușine,-n veci rușine!
La iureș, iar! Și să murim frumos!¹²⁵
Ceî care nu-l urmează pe-un Bourbon
De-aici să plece cu tichia-n **mină**,
La prag păzind ca un codoș de rînd,
Cînd un mîrlan de neam ca și zăvo du-mi,
I-o tăvăli cea mai frumoasă fată.
Nerînduiala care ne-a pierdut
Acum să ne-nfrățească. Înainte!
Să ne jertfîm toți viețile de-a valma.
Pe cîmp mai sînt destui de-ai noștri teferi,
Să-l copleşim cu gloata pe vrăjmaș,
De-am face doar puțină rînduială.
La draeu! Hai, năvală! Mor mai bine,
Decît să duc o viață de rușine.

(*Ies.*)

SCENA 6

Altă parie a cîmpului de luptă.

Fanfare.

Intră regele Henric și ostași; Exeler și alin.

REGELE HENRIC: Ne-am întrecut, prea vrednici consîngeni, Dar nu de tot: vrăjmașul luptă încă.

EXETER: REGELE HENRIC:

^EXETER:

40?

Aduc salutul ducelui de York, Măria ta.

Cum, unchiule? E-n viață? De trei ori azi l-am fost văzut căzînd Și de-alte trei cum se ridică-n luptă; Era din coif în pînteni plin de sînge.¹²⁶ în starea asta-ntins îngrașă plaiul

[IV, 6]

Ca brav ostaș. Pe-nsîngeratu-i loc Mai zace și viteazul conte Suffolk. El a murit întîiul. York, atunci, Cu totul hăcuit, la el ajunge, Așa cum zace-n chiaguri năclăit, îl ia de gît și rănile-i sărută, Ce-i sîngeră adînc pe-obraji. Și-i strigă: „Așteaptă-mă, iubite vere Suffolk, Vreau sufletu-mi s-ajungă-n cer cu-al tău. Așteaptă-mă, drag suflet, să-ți iei zborul O dată cu-al meu suflet, astfel cum în crunta, glorioasa bătălie, Cavalereste ne-am luptat alături!” Sosesec și eu asupra-acestor vorbe, îi dau curaj. Surîde și-mi ia mîna, Mi-o strînge slab, spunînd: „Iubite lord, Lui Harry să-i vorbești de-a mea credință”. S-a-ntors spre Suffolk. Și c-un braț rănit El l-a cuprins atunci după grumaz Și-apoi l-a sărutat pe gură. Astfel, Ca mire-al morții, el pecetluit-a, Cu sîngele-i, o diată de iubire Ce-n chip atît de nobil s-a sfîrșit. Purtarea lui duioasă și senină Mi-a podidit un plîns nestăpînit, Că nu-s atît de plin de bărbăție, Și maică-mea, nu eu, privind prin ochii-mi, Am izbucnit în lacrimi.

REGELE HENRIC: Te-nțeleg.

Că doar te-aud, și trebuie să lupt Cu plînsul din ochii-mi plini de ceață.

(*Fanfare. Alarmă.*)

Auzi! Alarma iar! Ce-nseamnă asta? Francezii risipiți din nou s-adună. Ucidă-și tot ostașul prinșii săi. Să răspîndiți porunca!

'•■•■, (*Ies.*)

408

[IV, 7]

SCENA 7

O altă parte a cîmpului de luptă.

Alarmă.

Intră Fluellen și Gower.

FLUELLEN: Au prapatit și pajii și pacășele! E cu totul împotrifa lecilor rezpelului! E cefa atît de mîrșaf, fezi tum'ta ce fapt ticălos, cum nu s-a mai făzut! Spune trept, nu e așa?

GOWER: Adevărat e că n-au lăsat nici un paj în viață; și măcelul ăsta l-au făcut nemernicii ăia fricoși care au fugit de luptă și pe deasupra au mai dat și foc și au luat cu ei tot ce era în cortul regelui. Și pentru asta, regele a poruncit, pe bună dreptate, ca fiecare ostaș să-i taie beregata prinsului său. Oh! E un rege vrednic!

FLUELLEN: Da! S-a născut la Monmouth, căpitane Gower. Cum îi zice orașului un te s-a născut Alexandru cel Cros?

GOWER: Alexandru cel Mare.

FLUELLEN: Ce, rocu-te, cros nu înseamnă mare? Cel cros, cel mare, sau cel puternic, cel înalt, sau cel inimos sînt tot o socoteală, toar cufintele sînt nițel mai altminteri.

GOWER: Cred că Alexandru cel Mare s-a născut în Macedonia: tatăl său, după cîte știu, se numea Filip de Macedonia.

FLUELLEN: Și eu creț că Alexandru s-a născut în Macetonia. Îți spun eu, căpitane, tacă prifești pe harta lumii, te încreținez că, punînt alături Macetonia și Monmouth, ai să găsești, fezi tum'ta, că ținuturile acestea e la fel amîntouă. în Macetonia este un rîu, la fel este și în Monmouth: în Monmouth i se zice Wye; tar nu mai țin minte cum se cheamă celălaltul. Oricum ar fi, seamănă cum seamănă tejetele astea ale mele cu astelalte tejete și este păstrăvi în amîntouă. Tacă iei pine seama la fiața lui Alexantru, apoi a lui Harry de Monmouth i se botrifește nesbus de pine; fiintcă în toate e cîte un simpol. Alexandru, Tumnezeu știe și știi și tum'ta, în furia lui, în turpare și în mînie, ori supărare, într-o toană, la necaz, scos tin fire, și fiint și nițelns amețit la creier, și-a ucis la o ceartă și la peție pe cel mai pun prieten, Cleitus.

GOWER: La asta nu-i seamănă regele nostru: doar nu și-a ucis niciodată un prieten.

FLUELLEN: Nu e pine, fezi tum'ta să-mi iei forpa tin gură, înainte de a o fi rostit și sprăfit. Eu forpesc in figuri și simpoluri: așa cum Alexandru l-a ucis pe prietenul său Cleitus,¹²⁷ fiint la un pahar de pere și la peție, tot așa Harry Monmouth, fiint cu

409

tiv, ij

mintea limpete și cu judecata întrecă, l-a gonit pe cafalerul acela grasu cu haina lui burtuhănoasă care se ținea mimai de posne și de șotii, de ghitușii și de ticăloșii. Am uitat cum îl cheamă.

GOWER: Sir John Falstaff.

FLUELLEN: Chiar el. Strașnici oameni se nasc la Monmouth, ascul-tă-mă pe mine!

GOWER: Iată-l pe rege!

(*Fanfară. Intră regele Henric și trupa; Warwick, Oloucester, Exeter fi alții.*)

REGELE HENRIC: De cînd mă afl-u-n Franța, n-am mai fost Atîf de mînios ca-n clipa asta. Ia-ți goarna, crainice. Te du-n galop La călăreții strînși pe deal, acolo. De vor, cu noi, să lupte, cheamă-i jos; ■. ; De nu, s-o ia din loc. N-am ochi să-i vād!

Altmintrelea, vom tǎbǎrî pe ei ■ .., . Și-o vor zbughi mai repede ca piatra .. Din praștii asiriene slobozitǎ. Le vom tǎia, afarǎ de-asta, gîtul La toți prizonierii ce-i avem Și nici un om nu va mai fi iertat, Din cîți mai prindem. Du-te și le-o spune.

■< (*Intrǎ Montjoy.*)

EXETER: .! Sosește, sire, crainicul francez.

GLOUCESTER: Se uitǎ mai smerit ca de-obiecei. REGELE HENRIC: Ce-nseamnǎ asta, crainice? Nu știi Cǎ oasele mi-am pus rǎscumpǎrare? Vii iar s-o ceri? MONTJOY: Mǎrite rege, nu!

Eu vin sǎ cer miloasǎ-ngǎduințǎ ; Sǎ cǎutǎm pe plaiu-nsîngerat

!■ Pe-ai noștri morți. Sǎ-i îngropǎm apoi, ■ :: De cei de rînd pre nobili osebindu-i.

Cǎ mulți din prinții noștri — ce durere! — i-u «v ,> Zac potopiți, în sînge mercenar,

Pe cînd în nobil sînge, gloata-și scaldǎ '-■ ■' •4/ Ciolanele greoaie. Cai rǎniți ' ; ■ ■' Se zbat sǎlbatic, pîn'la glezne-n cheaguri, ' .-•. : , v Strivindu-și sub copita ferecatǎ ■ t ,! ; ■?/' Stǎpîinii morți, uciși de douǎ ori.

410

REGELE HENRIC:

MONTJOY: REGELE HENRIC:

MONTJOY: REGELE HENRIC:

[IV, 7]

îngǎduie-ne, rege, sǎ strǎbatem Nestînjeniți cîmpia, sǎ-ngrijim De moartele lor trupuri.

Drept sǎ-ți gpun,

Heralde, nici nu știi de-a noastrǎ-i ziua, Cǎ mulți cǎlǎri de-ai voștri mai se-aratǎ Gonind pe cîmp.

A voastrǎ-i biruințǎ. Slǎvit sǎ fie-ntru aceasta Domnul! Iar nu tǎria noastrǎ. Cum îi zice Castelului din fațǎ?

Azincourt.

Sǎ-i zicem: lupta de la Azincourt Și-a fost în ziua Sfîntului Crispian.

FLUELLEN: Tacǎ îmi tǎ foie mǎria foastrǎ, tupǎ cît am citit în gronici, punicul fostru cel festit și moșul fostru Etuart, prințul eel negru al galilor, ar fi cîștigat o pǎtǎlie strǎlucitǎ aci în Franța.

REGELE HENRIC: Așa e, Fluellen.

FLUELLEN: Atefǎr grǎiește mǎria foastrǎ. Tacǎ mǎria foastrǎ mai ține minte, galii au fǎcut și ei bunǎ treapǎ într-o grǎtinǎ unte creștea praz, și-au înfipt cîte un praz în pǎlǎriile lor din Monmouth; care lucru, tupǎ cum știe mǎria foastrǎ, și pînǎ azi este o mǎrturie fretnicǎ te cinste a acelei fapte; și eu creț cǎ mǎriei foastre n-o sǎ-i fie rușine sǎ poarte prazul în ziua de Sfîntul Tavid. REGELE HENRIC: Cu cinste-l voi purta spre amintire.

Sînt gal și eu, firtate,-o știi prea bine.

FLUELLEN: Toatǎ apa riului Wye n-ar putea spǎla silicele gal tin trupul mǎriei foastre, f-o spun eu! Tomnul sǎ-l placoslofeascǎ și sǎ-i aipǎ în pazǎ, cît îi e frerea și puterea. REGELE HENRIC: Îți mulțumesc, concetǎțene!

FLUELLEN: Jesus! Sînt concetǎțean cu mǎria foastrǎ, și nu-mi pasǎ cine o sǎ afle cǎ o s-o spun la toatǎ lumea:

slafă Tomnului, n-am te ce să-mi fie rușine cu măriia foastră, atîta timp cît măriia foastră e om de treapă...

REGELE HENRIC: Mă țînă Domnu'ășă! Unneze-l crainici Să numere și-ntocmai să-mi dea seamă De cei căzuți de-o parte și de alta. Pe-acel băiat mi-l cheamă mai aproape.

(Arată spre Williams: *Mmitjoy și ceilalți ies.*)

411

[IV, 7]

EXETER: Ostaș, înfățișează-te la rege!

REGELE HENRIC: De ce porți mănuașă aceea la pălărie, soldat?

WILLIAMS: Cu voia mării tale, e zălogul lăsat de unul cu care trebuia să mă bat, dacă scapă cu viață.

REGELE HENRIC: Era englez?

WILLIAMS: Cu voia mării tale, un mișel care făcea astă-noapte pe grozavul cu mine; dac-o mai fi trăind și o îndrăzni cumva să-mi ceară mănuașă asta, m-am jurat să-i trag un pumn după : ceafă. Sau dacă mi-o vedea mănuașă la pălăria lui — că a jurat pe legea lui de soldat s-o poarte dacă o scăpa cu viață — o fac eu să zboare de acolo.

REGELE HENRIC: Ce zici, căpitane Fluellen? E bine ca ostașul ăsta să-și țînă jurămîntul?

FLUELLEN: Cu foia mării foastre și tupă părerea mea, tacă nu-l țîne, e un ticălos și un nemernic.

REGELE HENRIC: S-ar putea ca potrivnicul său să fie un nobil de neam prea mare, ca să-i răspundă unuia de teapa lui.

FLUELLEN: Chiar te-ar fi ca tracul te nopil, ca Luțifer și chiar ca Belzebut, e nefoie, feteți măriia foastră, ca el să-și țînă eufin-tul și jurămîntul. Feteți, că tacă nu-l țîne, rămîne că e cel mai mare mișel și nătăflet din cîți și-au frecat tălpile de pămîntul asta al lui Tumnezeu, pe legea mea!

REGELE HENRIC: Atunci, țîne-ți jurămîntul, băiete, cînd îl întâlnești pe firtatul acela.

WILLIAMS: Așa voi face, stăpîne, pe viața mea!

REGELE HENRIC: Sub cine servești?

WILLIAMS: Sub căpitanul Gower, stăpîne.

FLUELLEN: Gower e un pun căpitan cu multă carte și cunoaște pine arta respelului.

REGELE HENRIC: Cheamă-l aci la mine, soldat!

WILLIAMS: Da, măriia ta.

REGELE HENRIC: Ascultă, Fluellen: **ia-ți** tu zălogul ăsta și pune-l la pălărie. Cînd Alencjm și cu mine eram la pămînt amîndoi, i-am smuls mănuașă asta de la coif; dacă o cere cineva, e vreun prieten de-al lui Alențon și un dușman de-al meu; dacă-l întîl-nești cumva și dacă ții la mine, pune mîna pe el!

FLUELLEN: Măriia foastră face la mine cea mai mare cinste, la care poate să rîfnească inima unui supus de al său. Aș fi pucuros să-l fad pe omul ăla cu touă picioare care s-o arăta jicnit de mănuașă asta, și nimic mai mult! Să-l fād măcar o tată și să tea Tumnezeu în mare mila sa, să-l pot fedea.

412

[IV, 8]

REGELE HENRIC: îl cunoști pe Gower? FLUELLEN: Cu foia mării foastre, e prieten pun cu mine. REGELE

HENRIC: Caută-!, rogu-te, și adu-l la cortul meu. FLUELLEN: Mă tuc să-l atuc.

(Iese.)

REGELE HENRIC: Milord de Warwick și tu, Gloucester, frate, Să-l urmăriți pe Fluellen pas cu pas. Mănuașă dată-n semn de prețuire îi poate face rost de-o scărmaneală. Acel ostaș mi-a dat-o cu-nvoire S-o port și eu.

Urmează-], dragă vere, Și dacă omul nostru-l va lovi, — Căci după grosolana lui purtare Socot că se va țîne de cuvînt — Se-ntîmplă-atunci nenorocire mare. Că-l știu pe Fluellen: este un viteaz, Ca pulberea-i de iute la mînie, Cit ai clipi, răspunde la jignire. Te du, și vezi să nu se ia la harță. Tu, unchiule Exeter, vii cu mine!

(Iese.)

SCENA 8

In fața cortului regelui Henric. Intră Gower și Williams.

WILLIAMS: Mă prind, căpitane, că te face cavaler. (Intră Fluellen.)

FLUELLEN: Cu foia **lui** Tumnezeu și tin mila lui, căpitane, te rog să merji în tată la reje; e spre pinele tum'tale: e poate mai mult tecît îți închipui și tecît ai visat vreotată.

WILLIAMS: Domnule, știi ce e cu mănuașă asta?

FLUELLEN: Cu mănuașă asta? Știu că e o mănuașă ca toate mănuașile.

IAMS: Eu știu ce e cu ca. Și uite cum ți-o cer înapoi!

(ti lovește.)

413

HV, 8]

FLUELLEN: La naipa! Ce ticălos fără pereche în lumea întregă!

în toată Franța și în toată Anglia nu-i altul ca el! GOWER: Ce faci, domnule? Tu, nemernicule! WILLIAMS:

Crezi că era să-mi calc jurămîntul? FLUELLEN: La o parte, căpitane Gower! îți spun că-i plătesc eu

trădarea, cu ețiva ghionti. WILLIAMS: Nu sînt trădător. FLUELLEN: îți ies numai minciuni din gură. în numele

re jelui, îți poruncesc să-l arestezi; e un prieten al tucelui te Alencon. WARWICK; Dar ce-i? Ce-i asta? Ce se petrece aici?

(*Intră Warwick și Glouesler.*)

FLUELLEN: Milord te Warwick, uite, fezi turn'ta, a ieșit la lumină, slafă Tomnului, o tratare cumplită, mare cât o zi te fără! Iată că fine măriia sa.

(*Intră regele Henric și Exeter.*)

REGELE HENRIC: Ce e? Ce s-a întâmplat?

FLUELLEN: Stăpîne, e aici un mișel și un trătător care, tupă cum feteți, a smuls mănuașă luată de măriia foastră te pe coiful lui Alencon.

WILLIAMS: Stăpîne, asta a fost mănuașă mea; uite-i perechea; și cel căruia i-am dat-o eu în schimb a făgăduit s-o poarte la pălărie; eu am făgăduit să-l lovesc dacă o poartă; l-am întâlnit pe omul ăsta cu mănuașă mea la pălărie și m-am ținut de cuvânt.

FLUELLEN: Măriia foastră a auzit acum — cu tot respectul pentru măriia foastră, ce mai terpeteu, ce mișel nemernic, golan și păcătos c ăsta... Trac nătește că măriia foastră o să-mi tea **m&rttttrie** și tofată și întărire că aceasta-i mănuașă lui Alencon, pe care măriia foastră mi-a tat-o mie — cu mîna pe conștiință că-i așa!

REGELE HENRIC: Ostaș, dă-mi mănuașă; iată-i aci perechea. Pe mine chiar ai spus c-ai să mă bați, Pe mine m-ai jignit cu vorbe grele.

FLUELLEN: Cu foia mării foastre, o să răspuntă cu capul tacă mai este pe lume freo lege de respel.

REGELE HENRIC: Cum poți încerca să-ți capeți iertarea?

WILLIAMS: Toată jignirea, stăpîne, de la inimă pornește; din-tr-a mea n-a pornit nimic ce ar putea să jicnească pe măriia ta.

REGELE HENRIC: Pe mine însă m-ai jignit.

WILLIAMS: Măriia ta n-a venit el însuși. Mi s-a arătat ca un ora oarecare; ca dovadă noaptea, straiiele și înfățișarea smerită. Și tot ce a avut de suferit înălțimea voastră sub chipul ăsta o

414

tIV, 8J

rog să creadă că o din vina sa, nu dintr-a mea, fiindcă dacă-ar fi fost cine credeam eu că este, nu era la mijloc nici o jignire-de aceea, rog din suflet pe măriia ta să mă ierte. REGELE HENRIC: Mănuașă umple-i-o cu bani, Exeter! Și dă-i-o lui! Băietele, s-o păstrezi! S-o porți *h* cușmă ca pe-o mare cinste Și pmă ți-o voi cere înapoi. Ș-acuma dați-i banii. Căpitane, Să-i fii *im* bun prieten de-azi-nainte!

FLUELLEN: Pe ochii **mei**, flăcăul asta are testul coraj în pieptul Jm. Ține si te la mine touăsprezece pănuiți și te rog să fii cu frica toi **Tumnezeu** și să te ferești te sfată a te flecăreală, te „, **J!*î**" *tfjwatt* și te încrctințez ca

o să-ți fie mai pine. WILLIAMS: Nu-mi trebuieșc gologanii dumatiale. FLUELLEN: Ți-i *tau* tin toată inima; îți *spUN* că au **să-ți** printă pine ca sa-ți tălpuiești cizmele: hai, ce tot faci atîtea' nazuri?

REGELE CRAINICI

REGELE HENRIC EXETER:

REGELE HENRIC

(*Intră un crainic englez.*)

HENRIC: Heralde, fost-au morții numărați? ^TL (*ii înmînează un înscris*):

Aei-s trecuți francezii omorîți. Noi, unchiule, cîți prinși de neam luat-am? Pe Charles d'Orleans, regesc nepot, Jean, duce de Bourbon, de Bouciqault, Și-alți conți, baroni, scutieri și cavaleri O mie și cinci sute, făr' de gloată. Izvodul ăsta-mi spune că francezii Ce zac uciși pe cîmp sînt zece mii, Din care-o sută douăzeci și șase Sînt prinți și nobili purtători de steaguri, Căzuți aici. Se-adaugă la număr Baroni, scutieri și gentilomi de seamă, Opt mii și patru sute, dintre care Cinci sute-s cavaleri de-abia de ieri. Așa fiind, din zece mii pierduți, Seimenii-s doar o mie șase sute, Ceilalți-s prinți, baroni, scutieri, seniori, Și cavaleri, prin naștere și slujbă. Din nobilimea lor zac, morți, anume: D'Albret, înaltul Franței Conetabil, De Chatillon, al Franței amiral;

415

[IV, 8]

EXETER: REGELE HENRIC

FLUELLEN: REGELE HENRIC

FLUELLEN: REGELE HENRIC

Mai mare pește-arbalistari: Bambures, Și bravul majordom Guiscard. Dauphin; Jean, duce D'Alençon, Antoine de Brabant Ce frate e cu al Burgupdiei duce, Eduard, duce de Bar, iar dintre conți: Grandpre, Koussi, de Fauconberg și Foix, Beaumont și Marle, Vaudemont, Lestrade: Da, iată un regesc sobor al morții! Și-acum, englezii morți: izvodul unde-i?

(*Eeraldul îi înmînează un alt înscris.*)

Eduard de York și contele de Suffolk, Sir Kichard Ketly, Davy Gam, scutar, Și nici un nume altul mai de seamă: Doar douăzeci și cinci din celelalte. O, Doamne, mina ta a fost aici. Doar ei să-i mulțumim, nu vrierii noastre.

Văzutu-s-au cîndva-n vreo luptă dreaptă, Prin grea izbire, fără vicleșug, Atîtea pierderi într-un singur lagăr Și-n cellalt mai nimic? Primește, Doamne, Această biruință drept prinos, Ea este doar a ta.

Minune mare!

în sfînt alai să mergem pînă-n sat, Vestind oștirii-ntregi osînda morții, Oricărui ins ce s-ar făli cu slava Ce se cuvine doar lui Dumnezeu. Putem cu foia majestății foastre Să zburnem cîți de-ai noștri au pierit? Da, căpitane. Dar să ținem seama Că Domnul s-a luptat de partea noastră. Pe legea mea că pine-a mai făcut. Să ne-ngrijim de cele sfînte. *Non Nolis*¹²⁸ și *Te-Deum* să se cînte Pios să-i îngropăm pe morții noștri Și prin Calais spre Anglia-

napoi N-au tins nicicînd ostași voioși ca noi.

(*Ies.*)

ACTUL V

PROLOG *Intră Chorus.*

416

417

27

Acei ce-n cronici n-au citit povestea,
Dea voie să le-o suflu eu. Ceialți,
Cei care-o știu, smerit îi rog să ierte
Că-n șirul lor firesc, în timp și-n număr,
Lipsesc atîtea fapte, care-aici
Nu pot apare-n toată măreția
Și-n viața lor aievea, cum au fost.¹²⁹
Pe rege-acum îl ducem spre Calais.
E-ajuns acolo. L-ați văzut. Și-acum,
Pe-aripi de gînd purtați-l peste mare.
Priviți, pe țarm la noi, un brîu de lume:
Femei, copii și oameni pînă-n valuri.
Iralcle și-aplauzele lor
Acoperă adîncul glas al mării,
Cel care, ca o goarnă uriașă
Deschide calea regelui, spre țarmuri.
Lăsați-l să debarce și priviți-l
Spre Londra cum se-ndreaptă cu alai.
Și-i pasul gîndului atît de mare
Că-l și vedeți în minte-acum la Blackheatli.
Acolo vrut-au lorzii lui să-i poarte
Zdrobitul coif și paloșul știrbit
'Nainte-i prin oraș. Dar n-a dat voie
El nefiind supus deșertăciunii
Și laudei de sine, ci dînd totul
— Trofoie, prăzi, drapele și onoruri —
Prinos lui Dumnezeu. Și-acum, priviți,
De gîndul meșter grabnic făurite,
Mulțimile ce Londra le revarsă!
În scump veșmînt primarul și-ai săi sftnici,

.

■ Opere, voi. IV — Shakespeare,

[V, I]

SCENA 1

Urmați, ca senatorii vechii Rome, De-o plebe-n forfot, ies în calea lui, Cuceritorul Cezar să-și primească.
Precum (asemuirea este pală, Dar scumpă nouă azi) cînd generalul Prea grațioasei noastre suverane Va fi rentors
(și se va-ntoarce-odată) Din insula Irlandei¹³⁰, aducînd înfiptă-n vîrful spadei răzvrătirea, O, ce de lume-n cale-i
va să iasă Din pașnica cetate, să-i ureze Un bun sosît. Dar pentru Harry, iată, Făcutu-s-a mai mult și mai pe drept.
Acum la Londra să-l vedeți. Acolo L-ajunge-al Franței bocet care-ndeamnă Pe-al nostru rege să rămîie-acasă. Iar
împăratu-ntr-ajutomi ei Se-amestecă să mijlocească pacea. Dar pînă Harry se rentoarce-n Franța, Sărim tot ce s-a
mai putut petrece. Acolo se cuvîne să-l urmăm, Și eu jucat-am pe locîitorul, Cel care v-amintește de trecut; Și
iar vă chem să fiți, — ca să scurtez — Cu ochii minții pe pămînt francez.

(*Iese.*)

Franța. Lagărul englez. Intră Fluellen și Gotter.

GOWBK: Așa e, ai dreptate! Dar de ce-ți porți prazul astăzi? Că doar a trecut Sfîntul David.

FLUELLEN: În orice lucru găsești brileșuri și bricine, te ce și pentru ce. Am să-ți spun, căpitane Gower, așa ca
la un brieten: terpeteul cela golan, chelbos, pătuchios și puncaș, fanfaronul de Pistol, pe care-l știi și tum'ta și
lumea-ntreagă că nu-i bun de nimica, fine, uite, fezi, ieri, la mine, și-mi atuce pîne și sare și-mi poruncește să-mi
mănînc prazul. Eram într-un loc unde nu i-am putut cere socoteală. Tar sînt în stare să-l port mereu

418

fV, I]

Ia pălărie, pînă ce oi ta ochii cu el și atunci îi arăt eu lui cam ce gîntese.

GOWER: Uite-l că vine, umfKndu-se în pene ca un curcan. (*Intră Pistol.*)

FLUELLEN: Nu-mi pasă mie de penele lui umflate și de curcanii lui. Tomnul să te aibă în pază, sdegare Pistol, puncaș rîios și pătuchios, Tomnul cu tine!

PISTOL: Ce, ești nebun? Sau vrei, troian mojiç,
Pe loc să-ți rup al Parcei fir fatal? Ieși! Silă mi-i de-al prazului miros.

FUELLEN: Te rog tin suflet, puncaș rîios și puchinos, să bine-foiești ca la cererea și la porunca și la torința mea să înghiți, uite, fezi, prazul ăsta. Cu toate că nu-ți blace, fezi pine, și n-ai gust, nici poftă, și nu poți să-l mistui, eu țin să-l mănîici. PISTOL: Nici pentru CadwaJladr¹³¹ și-ai lui țapi!

FLUELLEN: Ți tau eu țic-un țap să nu-l poți tuc'e!

(*il lovește.*)

Vrei să fii atît de trăguț, terpeteu ticălos ce ești, să înghiți prazul?

PISTOL: Troian nemernic, vei muri.

FLUELLEN: Pine zici, pușlama rîioasă, o să mor cînt o frea Tum-nezeu. între timp, însă, freau ca tu să trăiești și să mănînci punătățile astea: Uite, ți tau și puțin sos la ele!

(*il bate iar.*)

Ieri rni-ai zis cafaler te munte, acum te căfălăresc eu pe jos.

Fii pun, te roc! Tacă-ți poți pate șoc te un praz, poți să-l și mănînci.

GOWER: Destul, căpitane, l-ai zăpăcit de tot. FLUELLEN: Ți sbun eu că am să-l fac să mănînce o pucățică din prazul meu, chiar te l-oi pocni în scăfirlie patru zile în șir. Ia te rog, mușcă te aici, e puii te pus la rană, și la creasta ta plină de sînge.

PISTOL: Zici să mușc? FLUELLEN: Ta, tesigur, fără întoială —și te pună scamă, nici nu încape forbă! PISTOL: Mă jur pe prazul ăsta că am să mă răzbun cumplit. Înghit

PU, înghit, dar mă jur... FLUELLEN: Hai, mănîncă, rogu-tc. Mai vroi nițel sos la prazul

tău? Mei nu mai e testul praz ca să poți jura pe el.

4".?

[V, 1]

PISTOL: Mai lasă toroipanul că mănînc.

FLUELLEN: Să-ți fie te pine, puncaș chelbos, tin toată inima. Ku,

mă roc, să n-arunci nimic. Coaja e pună pentru capațina ta crăpată. Te azi încolo, cînt s-o mai întîmpla să fezi frun praz,

să rîzi de el, te rog. Asta e tot! PISTOL: Prea bine! FLUELLEN: Ta! Ta! E pun prazul! Ține și un sfaņț să-ți finteçi

scăfărlia.

PISTOL: Mie? Un sfaņț? FLUELLEN: Ta, într-atevăr, și te pună seamă ai să-l iei, că te nu,

mai am încă un praz în puzunar; și pe ăla o sa-l înghiți. PISTOL: Eu sfaiițu-l iau cu gînd să mă răzbun.

FLUELLEN: Tacă Ți mai sînt tator ceva, o să-ți plătesc cu bîta,

că n-ai sa mai fezi te la mine tecît pete. Tomnul să te aibă în pază și să-ți fintece capațina.

(*lese.*)

PISTOL: întregul iad se va cutremura!

GOWER: Haide, haide, ești un netrebnic, un fricos și un mincinos. Ți-ai bătut joc de un obicei — întemeiat pe o mare cinstire, și purtat ca o slăvită amintire a vitejiei celor duși, dar nu te-ai încumetat să-ți sprijini vorba și pe fapte. De două-trei ori te-am văzut necăjindu-l pe nobilul ăsta și rîzînd de el. Ai crezut că dacă nu știe să vorbească englezește ca cei din țară n-o să fie în stare să țină un ciomag ca orice englez. Acum ți s-au deschis ochii. Măcar de te-ar învăța bătaia asta dată de un velș să te porți de-acum încolo ca un englez cumsecade. Rămii cu bine.

(*lese.*)

PISTOL:

Ți bate oare soarta joc de mine? Aflai că Nell, nevasta, mi-a murit De-o boală franțuzească la spital Și casa de-nțlnire mi s-a-nehis. Îmbătrînesc în trupu-mi vlăguit Onoarea-i ciomăgită. Mă voi face Codoș de **rînd** și cu dibace **iriună Tăia-voi** pungile.. Spre țară zbor. Și-ntors în ea, m-apuc de jafuri iar, Mă ung pe vînătăi c-o alifie Și jur c-am fost rănit în bătălie.

(*lese.*)

420

SCENA 2

tV, 2]

La Troyes, te Champagne. O sală în palatul regelui Franței Intră pe o ușă: regele Henrie, Bedford, Gloucester; Exeler, Wanoick, West-„,oreland șialși lor» Te altă ușă: regele Franței, regina IzaMa, prin. sa Catenna, Alice și alte doamne; ducele de Burgundia și curtea sa

REGELE HENRIC:

REGELE FRANȚEI:

REGINA IZABELA

REGELE REGINA DUCELE

HENRIC: IZABELA: DE BURG

Soborului acestui, bună pace, Că pentru pace ne găsim aci. Iar fratelui din Franța și surorii Salutul meu și multă sănătate. Noroc și bucurie prea frumoasei Prințese Caterina, vara noastră. Și te salut, o, duce de Burgundia, Ca ramură și parte a domniei Prin care s-a-ntrunit acest sobor. Iar vouă, sănătate, prinți francezi Și nobili mari. Mult vrednicul meu frate Din Anglia, mă simt prea norocos Că-n față te privesc. Bine-ai venit! La fel și vouă, prinți englezi, la toți! Această zi și-acest frățesc sobor încheie-se la fel de bine,-o, frate, Cum ne simțim și noi, văzîndu-fî ochii. Da, ochii tăi, cei ce purtau mai ieri Cînd întîlneau francezii, cumplitul fulger Al vasiliscului ucigător. Veninu-acestor ochi, nădăjduim, Pierdutu-și-a puterea: ziua-aceasta Va preschimba-n iubire vrăjmășia. Amin răspund: de-aceea vin aci. Voi, prinți englezi, primiți al meu salut. UNDA:

Credința și iubirea-mi deopotrivă Vi-o-nchin, regi mari ai Franței și-Englitterei, Că m-ani trudit din răspuțeri cu gîndul Cu rîvnă și-osteneală să-i aduc Pe amîndoi monarhii prea-slăviți La scaunul acestui sfat regesc. O pot mărturisi, de-o parte **și-alta**, Puternicele voastre majestăți. Dar izbutind în străduința mea¹³²

421

[V, 2]

De-a pune față-n față, ochi în ochi,
Doi regi, să nu vă fie cu bănat
De-ntreb aci,-ntr-acest măreț sobor,
Ce vrăjmășii, ce piedici mai sînt încă,
De ce această biată pace goală
Și schilavă, ea, muma sfînt-a **Altei**,
Și-a nașterilor binecuvîntate
Și-a-ndestulării-n toate, tocmai ea
Nu poate să-și arate blîndui chip
În cea mai veselă grădină-a lumii,
În Franța noastră rodnică? Dar vai!
Prea mult din țară îost-a izgonită,
Grămezi pe cîmp agonisita-i zace
Și putrezește-n rodnicia ei.
În părăsire moare și-a ei viță
Ce toarnă-n inimi bucuria vieții,
Iar gardul viu, pe vremuri cosorit,
Ca un captiv cu păr crescut sălbatic,
Își lasă-n voie mlăzile zbîrlite.
Eăsar pe-nțelenitele ogoare
Cucuta, fumărița și negară
Iar plugul care-ar fi stîrpit tot pirul
A ruginit. Și neteda cîmpie
Pe care-o-mbăfeăniau mai ieri cebarea,
Trifoiul verde,-aglica cea pestriță,
Cînd coasa-i lipsă, azi, s-a răzvrătit,
Și-n schimb dă brusturi și scaieți spinoși,
Și searbedele șteviei — rodul lenii
Lipsit de frumusețe și folos.

Și cum livezi, podgorii, țarini, tufe,
Din firea lor se-abat sălbăticit,
La fel și noi, cu neamuri și copii,
Din lipsă de răgaz destul, uităm
Științele, podoaba țării noastre.
Ci creștem ca barbarii, ca ostașii,
Ce-n minte n-au decît vârsări de Eînge,
Suclămi grozave, straie fistichii,
Și tot ce stă-mpotriva omeniei.
V-ați adunat aci să-ntoarcem toate
La bunăstarea lor de mai-naintc
Dar euvîntarea-rni stăruie să-ntrebe
De ce n-aîungă răul blînda pace,

[V, 2]

REGELE HENRIC

DUCELE

REGELE HENRIC REGELE

REGELE HENRIC

422

REGENTA IZABELA REGELE HENRIC:

Ca iarăși să ne dea blagoslovire Din darurile ei de altădată. O, duce de Burgundia, de vrei Să facem pacea, din a cărei lipsă Ne bîntuie-amintitele răstriști, Va trebui să cumperi pacea asta, Prin împlinirea dreptei mele cereri Pe care-n înteles și-n amănunte O vezi, pe scurt, în scrisul ce-l ții-n mîna. DE BURGUNDIA:

Afiatu-le-a și regele dar încă N-a dat răspunsul.

Bine. Pacea, însă, Pe care-o implorați cu stăruință, Atîrnă numai de răspunsul său. FRANȚEI: în treacăt doar mi-am aruncat privirea >: Pe-acest tratat. Din sfatul tău de-aci Fii bun și-alege, șire, cîțiva sfetnici i Să stea cu mine iar, să-I cercetăm Cu și mai multă grijă. Și voi da Răspunsul meu hotărîtor de-ndată Și-a mea-nvoire.

Așa voi face, frate, Tu, unchiule Exeter, Clarence frate, Tu, frate Gloucester, Huntington și Warwick, Duceți-vă cu regele. Din parte-mi Puteri depline aveți de-a încheia Sporind sau prefăcînd orice veți crede în luminata voastră iscusință Că-i potrivit cu demnitatea noastră Și-orice scăderi și-adaosuri veți face La cererile mele, mă-nvoiesc. Vrei, mîndră soră, prinții să-nsoțești, Sau stai aci eu noi?

Iubite frate,

Mă duc cu ei, că poate prinde bine, Cînd pricini grele fi-vor dezbătute, Și glasu-unei femei.

Dar cel puțin

S-o lași cu noi pe vara Caterina Ea mi-este cererea cea mai de seamă ■"* f Și-i pusă-ntîia pe hrisovul păcii.

423

[V, 2]

REGINA IZABELA: La voia ei!

(*les toți, afară de regele Henrie, Caterinci și Alice.*)

REGELE HENRIC: Frumoasă Caterină,

Vrei oare pe-un războinic să-l înveți Ce vorbe-neîntă-auzul unei doamne Și-n inimă-i șoptesc iubirea lui?

CATERINĂ: Măria ta are să rîdă de mine. Eu nu pot să vorbesc Anglia voastră.

REGELE HENRIC: Frumoasă Caterină, dacă mă iubești tare mult, din toată inima ta de franțuzoaică, o să fiu îneîntat să mi-o spui într-o engleză cît de stricată. Îți plac puțin, Kate?

CATERINĂ: *Pardonnez moy*¹³⁵, nu știu ce înseamnă „îți plac”.

REGELE HENRIC: Tu ești un înger, Kate, și mie-mi plac îngerii.

CATERINĂ: *Que âit-il? Que je suis semblable à les anges?*¹³⁵

ALICE: *Ouy, vraiment, sauf vostre grâce, ainsi dii-il.*¹³⁵

REGELE HENRIC: Așa am spus, scumpă Caterino, și nu mi-e rușine s-o spun iar.

CATERINĂ: *Oh! mm Dieu t Les langues des hommes soni pleines de tromperies.*¹³⁶

REGELE HENRIC: Ce spune, frumoasă doamnă? Că limbile bărbaților sînt înșelătoare?

ALICE: *Ouy*^w, ca limbile bărbați are să fiu plin de amăgire; asta spus domnița,

REGELE HENRIC: Domnița e cea mai strașnică englezoaică din lume. Pe legea mea, Kate, vorbele mele de dragoste sînt tocmai pe măsura științei tale. Mă bucur că nu știi mai bine englezește; fiindcă, dacă ai ști, ți s-ar părea că sînt un rege așa, dintr-o bucată, și ai putea crede că **mi-am vîndut** o sfoară de moșie ca să-mi cumpăr coroana. Nu prea mă pricep să ticluiesc la vorbe dulci; îți spun așa, fără înconjur, că te iubesc. Și-mi pierd tot șirul, dacă-mi ceri să-ți spun mai mult decît atît: „Mă iubești și tu?” Hai, răspunde-mi, zău, și-om bate palma, să facem tîrgul. Ce zici, domniță?

CATERINĂ: *Sauf vostre honneur*, la mine înțelege bine.

REGELE HENRIC: Doamne, Kate, dacă mă pui să fac stihuri sau să dansez de dragul tău, sînt pierdut; la stihuri nu știu sa potrivesc nici cuvintele, **nici** măsura, de dansat nu pot dansa în măsură, deși e greu să te masori cu mine. De-aș putea cuceri o femeie sîrind capra, sau, aruneîndu-mă pe cal cu armura în spinare, apoi, nu că mă laud, dar mi-aș găsi repede perechea. Sau, dacă ar fi să mă bat cu cineva ca să-i fac ei plăcere, ori să-mi joc calul în două picioare, aș tăbărî pe el ca un parlagw»

și m-aș ține-n șa, fără să cad, ca o maimuță. Dar, Dumnezeu mi-e martor, Kate, că nu știu să fac ochi dulci, nici să șoptesc vorbe goale și nici nu-s dibaci la **declarații**: n-am decît un cuvînt, do care mă folosesc doar atunci cînd mi se cere cu dinadinsul, și pe care nu mi-l calc niciodată, oricît **mi** s-ar cere. Dacă poți iubi un flăcău de teapa mea, Kate, cu un obraz ce nu face să-l bată soarele și pe care nu se învrednicește măcar să-l privească în oglindă, lasă-ți ochii să aleagă pentru tine. Îți vorbesc deschis, ea un soldat. Dacă poți să mă iubești, ia-mă; iar de nu, eu tot am să mor odată, dar nu de dorul **tău**. Doamne ferește! Cît trăiești, dragă Kate, ia-ți un bărbat credincios și dintr-o bucată. El trebuie, vrînd-nevrînd, să se poarte frumos cu tine, fiindcă n-are darul de-a suci alte capete. Iar bărbații buni de gură care se bagă în sufletul femeilor cu stihurile lor sînt repede alungați de bunul-simț. Chiar așa! Omul bun de gură nu-i decît un flecar, și stihurile nu-s decît povești. Un picior, cît de sprinten ar fi, începe să tremure. O statură fâlnică se încovoie, barba neagră încărunește, capul cărlionțat ajunge chel, obrazul frumos se scofilcește, ochii cei mai vioi se duc în fundul capului; numai o inimă bună, Kate, e ca soarele și ca luna, sau mai bine zis ca soarele, nu ca luna. Fiindcă strălucește luminos și nu se schimbă și nu se abate din drum niciodată. Dacă vrei un om ca ăsta, ia-mă pe mine; luîndu-mă pe mine, ieși un soldat, și luîndu-l pe soldat, îl ieși și pe rege. Ei, ce spui tu de dragostea mea? Vorbește, te rog deschis, frumoasa mea. CATERINĂ: Se poate eu să iubesc pe un dușman de Franța? REGELE HENRIC: Nu! Nu se poate să iubești pe dușmanul Franței, Kate; dar iubindu-mă pe mine, iubești pe un prieten al Franței: fiindcă mi-o atît de dragă Franța, ca n-aș vrea să mă despart de nici -un cătun de al ei. Vreau să fie a mea cu totul. Și, Kate, dacă Franța e a mea, și eu sînt al tău, Franța e atunci a ta și **tu** ești a mea. CATERINĂ: Eu nu știu ce e asta, REGELE HENRIC: Nu știi, Kate? Am să ți-o spun pe franțuzește; parcă văd că mi se lipește de limbă, că n-o mai pot dezlipi, ca o nevestică abia măritată de gîtul soțului. *Je quand sur le possession de France, ei quand vous avez le possession de moy*¹³⁵ stai să văd ce mai vine? Sfinte Denis, dă-mi o **mină** de ajutor — *donc vostre est France et vous estes mienne*.¹⁵⁹ Mai lesne mi-ar fi să cuceresc regatul ăsta, decît să îndrug la vorbe franțuzești. N-am să izbutesc niciodată să te înduplec cu franțuzeasca mea, ai să rîzi de mine.

42:-

rv, 2]

CATERINA: *Sauf vostre bmnevr; la Francois que vous pariez est meilleur que VAnglois lequel je parle*.^{li0}

REGELE HENRIC: Zău că nu e, Kate! Trebuie să recunoaștem că tu vorbești nespuse de prost limba mea și la fel de prost o vorbesc și eîi pe a ta, așa că între noi doi nu e nici o deosebire. Dar, Kate, atîta lucru înțelegi și tu, pe englezește: poți să mă iubești?

CATERINA: Nu pot să spun.

REGELE HENRIC: Poate ca mi-o spune vreo vecină, Kate. Am să le întreb. — Lasă, știu că mă iubești, și la noapte pînd te vei duce în cămăruța ta, ai s-o întreb pe această nobilă doamnă

иисит, Уи&гСі ІУС*LC, ІіС-у* АІІІАІ* ВііІІА І?ІІ vty І*А?ІL«, ~-uuі*.drăguță principesă, eu te iubesc cumplit de mult. Dacă ai să fii vreodată a mea, Kate (și am credința nestrămutată că ai să fii), te-am cucerit prin luptă și va trebui, vrei nu vrei, să fii o bună mamă de soldați. Adică, n-o să facem noi, tu și cu mine, de la Sfîntul Denis și pînă la Sfîntul Gheorghe, un băiat jumătate francez, jumătate englez, care să meargă pînă la Constantinopol¹⁴¹ să-l tragă pe turc de barbă? Nu crezi? Ce zici, frumoasa mea floare de crin?

CATERINA: Eu nu știu.

REGELE HENRIC: Nu! Ai s-o știi mai tîrziu, deocamdată trebuie să-mi făgăduiești; făgăduiește-mi, deci Kate, că ai să-ți dai toată silința pentru partea franțuzească a băiatului; cît despre jumătatea de englez îți dau cuvîntul meu de rege și de bărbat. Co răspuns îmi dai, *la plus lelle Katharine du monde, mon tres chere et divine deesse*^{li2}?CATERINA: *Majesti a voastră are fausse*^{li3} francez destul ca să amăgească pe cea mai sage dernoiselle en France![^]

REGELE HENRIC: La naiba, cu franțuzeasca mea stroșpîită. Pe cîntea mea, ți-o spun verde pe englezește: Kate, te iubesc! Nu m-aș încumeta însă să jm\tot pe cîntea mea că mă iubești și tu; deși inima-mi spune că da, eu toată mutra mea, săraca, fără nici un farmec. Blestemată fie acum ambiția tatălui meu! Îi era gîndul la război eînd m-a făcut pe mine; de aceea m-ata ales cu înfățișarea asta aspră, ca de fier, care sperie femeile cînd încerc și eu să fiu curtenitor cu ele. Dar, crede-mă, Kate, cu cît o să îmbătrînesc, cu atît o să arăt mai bine. Mă mîngîi eu gîndul că bătrînețea, acest vrăjmaș al frumuseții, n-are ce să mai ștrice la chipul meu. Dacă mă ieși acum, mă ieși sub înfățișarea cea mai rea; cînd ai gă te obișnuiești, ai să mă găsești

426

CATERINA: Dacă i-o place lui *roy mon pere*^{us} REGELE HENRIC: O să-i placă, dragă Kate, îți Kate.

[V, 2]

din ce în ce mai bine. Și-atîmci ia spune-mi, prea frumoasă Caterină, mă vrei? Lasă roșcata asta feciorelnică; destăinuiește-ți pornirea inimii, cu o privire împărătească. Ia-mă de mină și zi așa: „Harry al Angliei, sînt a ta!” Cum mi-o înțeînta auzul atare vorba, îți și răspund răs-picat: „Anglia e a ta, Irlanda e a ta, Franța e a ta, și Henric Plantagenet e al tău”. Iar ăstua îi spun în față: „Chiar dacă nu e cel mai de treabă dintre regi, ai să vezi că e regele oamenilor de treabă”. Hai, răspunde-mi, fie și cu un crîmpei de cîntec: glasul tău e un cîntec, dar vorba ți e cam scîlciață. Așadar, Caterină, regină între regine, deschi-de-ți inima într-o englezească stroșpîită. Mă vrei, spune?

spun eu că-i place,

CATERINA: Atunci și eu am să fiu înfântat.

REGELE HENRIC: Prin urmare, îți sărut mâna și-ți zic regina mea.

CATERINA: *Laissez, mon seigneur, laissez, laissez! Ma foy, je ne veux point que vous abaissez votre grandeur en baisant la main d'une vostre indigne serviteure; excusez-moy, je vous supplie, mon trhs puissant seigneur.*^{1m}

REGELE HENRIC: Atunci, am să te sărut pe gură, Kate. CATERINA: *Les dames et demoiselles, pour etre baisees devant leurs*

*noces, ii n'est pas la coutume de France.*¹⁴¹⁷ REGELE HENRIC: Ce-a zis, doamnă interpretă? ALICE: Că nu e obiceiul pour les doamne din Franța. Nu știu cum

spune *baiser* în limba dumneavoastră. REGELE HENRIC: Sărutare. ALICE: Măria ta *entendre*⁴⁵ mai bine ca *moy*. REGELE HENRIC: Vrea să spună că în Franța nu se obișnuiește

ca fetele să fie sărutate înainte de cununie? ALICE: *Ouy, vrayment.*¹⁴⁹

REGELE HENRIC: Obiceiurile cele mai îngădite se pleacă în fața unui rege mare. Scumpă Kate, tu și cu mine nu putem fi închiși în cercul strimt al obiceiurilor unei țări. Noi facem datina, Kate, și libertatea care decurge din starea noastră închide gura tuturor bîriitorilor, așa cum am să ți-o închid și eu pe a ta, fiindcă a vrut să apere strașnicul obicei al țării voastre, și mi-a respins sărutarea. (*O sărută.*) Buzele îți sînt vrăjite, Kate; atingerea lor dulce ca mierea e mai convingătoare decît toate glasurile din Sfătul Franței. Și l-ar îndupleca mai repede pe

42?

[V, 2]

Harry al Angliei decît o jalbă a tuturor regilor din lume. Iată-l pe tatăl tău.

(*Intră din nou regele și regina, ducele de Burgundia, Bedford, Gloucester, Exeter, Warwick, Westmoreland și alți nobili francezi și englezi.*)

DUCELE DE BURGUNDIA: Domnul să te ocrotească, măria ta!

Augustul meu văr o învață englezește pe principesa noastră?

REGELE HENRIC: Aș fi vrut, dragă vere, să-i arăt cit de mult o

iubesc; și tot pe englezește. DUCELE DE BURGUNDIA: Și se codește?

REGELE HENRIC: Graiul ne e cam aspru, vere, și firea nu prea mi-e duioasă; așa că, neavînd nici suflet, nici glas de lingușitor, nu sînt în stare să trezesc în ea duhul iubirii, ca sa se arate așa cum e.

DUCELE DE BURGUNDIA: Iartă-mă dacă-ți răspund sfătos și fără înconjur. Dacă vrei să-i faci farmece, trebuie să tragi un cerc magic; și dacă vrei să trezești în ea Amorul așa cum e, apoi trebuie să se arate orb și gol. Cum poți dar să învinuiești o tînără fată ca ea, cu obrajii rumeniți de o roșeață sfoasă și feciorelnică, dacă nu vrea să se lase descoperită, ca să iasă la lumină băiețașul orb și gol? Înseamnă, măria ta, să pui la grea încercare o fecioară! REGELE HENRIC: Cu toate acestea, ele închid ochii și se supun,

dragostea fiind oarbă și atotputernică. DUCELE DE BURGUNDIA: Le este iertat, mylord, dacă nu văd

ce fac. REGELE HENRIC: Dacă-i așa, scumpe lord, învaț-o pe verișoara

domniei tale să închidă ochii.

DUCELE DE BURGUNDIA: Am să-i fac eu cu ochiul, să zică da. Numai că măria ta să-i lămurești vorbele mele: că fecioarele pe care vara le-a încins bine sînt ca muștele din August: au ele ochi, dar sînt oarbe și rabdă să pui mina pe ele, chiar și cele care mai înainte n-ar fi îndurat măcar o privire. REGELE HENRIC: Sfătul ăsta mă silește să aștept o vară călduroasă: și așa, în cele din urmă, voi prinde gîza, vara domniei tale, cînd o orbi și ea.

DUCELE DE BURGUNDIA: Ca amorul, milord, înainte de-a iubi. REGELE HENRIC: Adevărat! Și unii dintre domniile voastre trebuie să mulțumească amorului pentru orbirea care mă împiedică să văd o mulțime de mîndre cetăți franțuzești, fiindcă-mi stă în cale o mîndră fecioară din Franța.

423

rv, si

REGELE FRANȚEI: Da, milord, văzute din depărtare, fiecare din ele îți par fecioare: fiindcă toate sînt înconjurate cu ziduri neatînse, în care războiul n-a pătruns niciodată. REGELE HENRIC: Kate îmi va fi soție?

REGELE FRANȚEI: Dacă așa ți-e voia!

REGELE HENRIC: Sînt fericit; în felul ăsta, cetățile virgine de care pomenești o vor însoți; iar fata care a stat în calea dorințelor mele își va face drum în sufletul meu. REGELE FRANȚEI: Iam învoit cu tot ce-i înțelept.

REGELE HENRIC: Așa să fie, lorzi ai Engliterei? WESTMORELAND: Da, regele tratatul l-a-ntărit

în fiecare punct; cel mai dintîi, E fata lui. Urmează-apoi la rînd Si celelalte-n slova lor întocmai. EXETER:

Pe-acesta numai nu l-a iscălit:

Acolo unde măria ta cere ca regele Franței, ori de cîte ori îți va scrie pentru a-ți cere ceva, să te numească pe măria ta în felul următor și cu acest adaos în franțuzește: *Notre tres cher fils Henri, Boi cTAngleieire, Herilier de France*¹⁵⁰, și la fel și în latinește: *Praeclarissimus filius noster Henrico, Rex Angiiae et Haeres Franciaie*.

REGELE FRANȚEI: Dar dacă ții cu dinadinsul, frate,

Eu nu mă-mpotrivesc nici la aceasta.

REGELE HENRIC: în numele-alianței noastre sfînte, Te rog să te-nvoiești și la aceasta Și dă-mi pe-a ta fiică de soție.

REGELE FRANȚEI: Â ta să fie, mîndrul meu fecior,

Din sîngele-i urmași să-mi odrăslască. Kegatele-nvrăjbite ale Franței Și Engliterei, ale căror țărături îngălbeneau de ciudă cînd vedeau C-a dat norocul peste-a lor vecină, Prin ei vor înceta să se urască. Unirea asta,- atît de scumpă nouă, Să semene iubirea creștinească, Și buna învoire-n sînul lor. Și-ntre frumoasa Franță și- Englitera Să nu-și mai tragă paloșul nicieînd Bărboiul încruntat și sîngerînd.

TOȚI: Amin!

REGELE HENRIC: Kate, bun găsit! Să vadă toată lumea: Sărut regina-n tine și stăpîna.

429

IV, 21

■REGINA IZABELA: Iar Dumnezeu, al căsnicieii ctitor, Din două inimi și din două tronuri O inimă și-un singur tron să facă, Și cum un soț și-o soată, doi fiind, Prin dragoste sînt unul, — tot așa Va fi și-ntre regate-o cununie. Iar hîda gelozie, clevetirea, Ce-adeșea se strecoară pînă-n patul Blagoslovitelor căsătorii, Să nu se furișeze-n legămîntul Acestor țări, stricîndu-le unirea. Franțuji, englezi, un neam și un cămin Și spun cu voia Domnului: Amin! Amin!

Să facem pregătirile de nuntă. Iar ducele Burgundiei chiar astăzi Sa vie să depună jurămîntul Cu nobilii cei mari, chezășuind Printr-însul legămîntul dintre noi. Și-apbi mă jur lui Kate. Ea-mi jură mie. Și tuturor ce jură, — bucurie! (*Fanfară. Ies toți.*)

TOȚI:

REGELE HENRIC

•

EPILOG *Intră Chorus.*

în vers sîngaci, prin timpii legendari, Poetul perindatu-va cu gîndul, Strîlîgînd în mic locaș tot oameni mari, Destinul lor, crîmpeie, depănîndu-l. Un scurt răstimp, da-n care-a luminat, în Anglia, luceafărul speranței, Și-un rai luînd c-un paloș fermecat, Lăsă pe-al său copil pe tronul Franței. Deci, Henric cel de-al șaselea, prin lege, A fost-nălțat, în scutece fiind, Al Franței și aî Engliterei rege. Da-n statul său prea mulți chivernisind, Pierdută-i Franța — Anglia-i rănită. Povești de-aceștea au mai luat ființă Pe-a noastră scenă. Fie deci primită Și cea de astăzi cu îngăduință. (*Iese.*)

HENRIC AL V-LEA Comentarii

Henric al V-lea este ultima piesă din cea de a doua tetralogie (după *Richard al II-lea* și *Henric al IV-lea*, *Pârlea I și a II-a*) și a fost scrisă în 1598—1599 sau, după cum susțin unii cercetători pe baza referirii la Essex din prologul la actul V¹, între plecarea acestuia în Irlanda și înapoierea sa în Anglia, respectiv 27 martie și 28 septembrie 1599. Cronica a fost reprezentată „de mai multe ori” înainte de 1600, anul cînd s-a tipărit prima ediție în-cvarto — un text defectuos, reprodus cu mici corecturi în următoarele două ediții (1602, 1619). Textul ediției în-folio din 1623, unde piesa ocupă al 5-lea loc în secțiunea „istorie”, le este prea puțin îndatorat și textologii îl consideră „bun”.

Principalele sntse cu caracter istoric folosite de Shakespeare au fost Holinshed (*Chronicles {Cronicile}*, 1587) și creditorul său Hali (*The Union of the Two Noble Houses of Lancaster and York [Unirea celor două nobile case, Lancaster și York]*, 1548), Scena „peștitului” apare și în *The Famous Victories of Eeury the Fijlh [Faimoasele victorii ale lui Henric al V-lea]* 1598), alte episoade se regășesc în *Henrici Quinli Angliae Eegis Geste*.

Dintre numeroasele izvoare privind gîndirea filozofică, morală și politică din piesa shakespeareiană, în afară de *The Qovernor (Conducătorul)* de Thomas Elyot, o mențiune specială merită, după cum a demonstrat John H. Walter, lucrarea lui Erasmus *Instituția Principii* (161C) și tratatul lui Chelidonus tradus în engleză în 1571 (prin intermediar francez) sub titlul *Of the Instilution and firsle beginning of Christian Princes (Despre formarea și începutul principilor creștini).*?

¹ „întocmai după cum... / S-ar putea ca generalul milostivei noastre împărătese — Să se întoarcă acum din Irlanda, / Sfărîmînd rebeliunea, cu sabia” (vv. 29—32).

² John H. Walter, editorul piesei în „The Arden Shakespeare”, Me-thuen, London, 1954, retip. 1970, a întocmit o listă instructivă de paralele între textele lui Erasmus și Chelidonus și *Henric al V-lea* (pp. XVI—XVII).

Shakespeare a urmat cu fidelitate textele lui Holinshed și Hali, uneori mergînd pînă acolo încît a transcris întocmai sau a versificat proza cronicarilor — v. de pildă piimele 19 versuri din actul I sau versurile 33—95 din I, 2. Respectarea scrupuloasă a textului lui Holinshed în cel de al doilea exemplu amintit are o însemnătate deosebită întrucît în respectiva replică arhiepiscopul de Canterbury îi expune regelui motivele juridice care îl îndreptățesc pe acesta să revendice coroana Franței, la nevoie pe calea armelor: aplicarea de către francezi a legii salice („In [terram Palicarii mulieres ne succedant]” pe teritoriul Franței (teritoriul salic fiind, de fapt, în Germania). Dar informația transmisă de Holinshed și preluată de preainvățatul prelat este total greșită (cu urmarea că războiul dintre Anglia și Franța, deci conflictul major din *Henric al V-lea*, mi are rațiuni mai solide decît „dezinformările” din *Mult zgomot pentru nimic*):

„Legea salică nu a fost, de fapt, altceva decît o culegere de legi și tradiții folclorice și nu avea întru nimic de-a face cu dreptul de succesiune. Nobilii francezi l-au ales la tron pe Philip de Valois pentru a preîntîm-pina căderea regatului în mîinile unei femei. Mai tîrziu ei au respins pretenția la tron a lui Edward al III-lea prin mama acestuia, Isabella. Se pare că termenul de Lege salică a fost conexat cu acest principiu mai tîrziu”.¹

Pe de altă parte, nu trebuie neglijate unele modificări și omisiuni sau adaosuri introduse de Shakespeare, cum ar fi următoarele: arhiepiscopul nu discută „legea salică” din proprie inițiativă (ca să distragă astfel atenția parlamentului de la votarea proiectului de lege privind preluarea de către rege a posesiunilor bisericii), ci la cererea lui Henric; este omisă din textul lui Hali pledoaria lui Exeter pentru un război purtat împotriva Franței în numele unor câștiguri de ordin economic; Henric „se gândește la posibilitatea unei invazii a scoțienilor (nu numai la incursiunile bandelor de țîlhari) în timpul absenței sale în Franța, apoi se asigură de unitatea esențială a țării și a capacității ei de a face față unei atari amenințări”²; Shakespeare îl face pe monarh să-l ierte pe bețivul care l-a vorbit de rău etc.

Dacă ar fi să ținem seama numai de munca de **documentare** a dramaturgului și de generoasa prezență a materialelor de împrumut în piesă și încă ar fi greu să acceptăm părerea poetului John Masefield potrivit căreia „această piesă dovedește la fiecare pas că a fost scrisă în grabă”³.

¹ John H. Walter, *Op. cit.*, p. 15

² *l-hid.*, p. XXJII.

³ John Masefield, *William Shakespeare*, 1911.

132

433 28

Totodată, putem oare presupune că Shakespeare a fost mai puțin concentrat, mai puțin atent, mai puțin preocupat artisticeste decât atunci când a redactat celelalte trei cronici ale tetralogiei, cronici care, prin substanță, caracterizări și structură, au fost menite să pregătească „deznodămîntul fericit”?

Instaurarea sau restabilirea ordinii într-o Anglie sfîșiată de conflicte interne și externe (războaie, luptele feudalilor pentru putere, domnii ineficace, uzurpări, crime etc.) s-a impus ca o necesitate acută viziunii istorico-politice a lui Shakespeare atît în *Richard al II-lea* cît și în *1, 2 Eertric al IV-lea* — ba chiar, anacronic ca raportare a cronicilor la succesiunea în care au fost scrise, în prima tetralogie sau în *Regele Ioan*: „corpul politic” (*body politic*, organizarea și conducerea treburilor statale) trebuia să se însănoșească odată cu microcosmul (omul — prin regenerare inorală-religioasă, „a doua naștere a lui Adam”) pentru a se încadra sau reîncadra în cel de al treilea sistem, universal și atotputernic după concepția elisabetanilor, sistemul armonios al macrocosmului. Iar *Henric al Y-lea*, în sinteza lui Rose A. Zimbardo, „este un studiu privind ordinea și armonia”, care „... sărbătorește victoria formei asupra dezordinii și haosului”¹.

Restrîngînd problema ordinii la sfera strictă a „corpului politic” al Angliei și privind-o, negreșit, și prin prisma realităților epocii lui Shakespeare, putem afirma fără ezitare că o primă și urgentă manifestare concretă a ordinii într-un stat este unitatea națională.

Printre căpitani din armata lui Henric sînt, în afară de englezii Sir Thomas Erpingham și Gowcr, galezul Fluellen, irlandezul Macmorris și scoțianul Jamy. Shakespeare „devine liric cînd vorbește despre unitatea Angliei” (Mark van Doren). Mai multe personaje se exprimă în diferite ocazii în spiritul replicii soldatului Bates: „Fiți prieteni, englezi năfingi, fiți prieteni” (IV, 1, 128). Încă la începutul piesei ducele de Exeter teoretizează: „Capul înțelept se apără acasă; / Deoarece conducerea, fie că-i vorba de cei de sus sau de jos și mai de jos, / Împărțită cum este pe funcții / partituri, se menține în armonie, / Conclucrînd în deplină și firească unire, / Asemeni muzicii” (I, 2, 179—183). Arhiepiscopul de Canterbury îi dezvoltă ideea în binecunoscuta sa replică despre ordinea și disciplina albinelor (I, 2, 183—220), care „printr-o politică instinctivă a firii, învață / Un regat al oamenilor acțiunea ordonată” (vv. 187—188) etc. în sfîrșit, să adăugăm la toate acestea un element stilistic, cel al metaforei soma-ice, fundamental pentru întreaga suită a pieselor istorice de pînă acum: dezordinea, reprezentată în ele prin nașteri nefirești, metehne, diformități

¹ Rose A. Zimbardo, *Shakespeare Encomium*, 1964. extras publicat în „Shakespeare, Henry V”, a selection of critical essays edited by Michael Quinn, Casebook Series, Macmillan, London, 19G9, p. 170.

434

și boli ale trupului, reclamă cooperarea deplină a părților „corpului politic” care este Anglia: „O, Anglie! pildă a măreției tale lăuntrice, / Ca un trup firav cu inimă mare” (II, *Corul*, v. 16—17) (v. și replica Bastardului în *Regele Ioan*, V, 7, 110—117). După John H. Walter, ideea că „regatul unui suveran bun este asemenea corpului omenesc ale cărui părți conlucrează armonios și se apără în comun” a fost preluată din Chelidonium și Erasmus¹. Dar indiferent de izvoare (ar putea fi citat și Menenius Aorippa), ceea ce regine atenția este faptul că, în contrast izbitor cu alte împrumuturi „nedezvoltate” și, cum am văzut, uneori transcrise tale-quala, ideea unității este susținută prin impregnarea întregului text cu imagini somatice de așa manieră că acestea alcătuiesc un alt „cor” al piesei — o formă originală a sublinierii stilistice prin amplificare discretă. Frecvența celor aproximativ 60 de elemente somatice este de unul la zece versuri (sau rînduri); există aglomerări remarcabile ale acestor elemente; lecția de limbă engleză predată de lady Alice fiicei regelui Franței (Katharine, viitoarea regină a Angliei) are ca temă „părțile corpului omenesc” etc.² Alături de ceilalți gînditori din perioada Renașterii engleze, Shakespeare așază în vîrfurile piramidei social-politice pe monarh, „capul” corpului politic („soarele” în mijlocul astrilor, cum îl va descrie Ulise în *Troilus și Cresida*) iar Holinshed îi oferă materialul istoric trebuincios pentru a-l zugrăvi pe *Henric al 7-Zea* jrept „regele ideal”:

„Acest Henric a fost un rege a cărui viață nu a cunoscut nici o pată; un principe iubit de toți și nedisprețuit de nimeni; niciodată privit de soartă cu ochi încruntați, nici însoțit vreodată de nenoroc; pe care, ca împăr-țitor al dreptății cum era el, poporul îl iubea și îl asculta (fiind și omenos pe, deasupra) iar el nu lăsa nepedepsită nici o nelegiuire, după cum nu lăsa nerăsplătită prietenia... un model de cîrmuire regească, o stea călăuzitoare în privința onoarei și o oglindă a măreției”. În piesa lui Shakespeare, prima apreciere o face Prologul cînd îl numește „războinicul” (*warlike*, posibil și cu conotația „viteazul în războaie”), „înfățișat într-un chip vrednic de neasemuita lui măreție” (versul 5). Urmează episcopul Ely: „... un adevărat iubitor al sfintei Biserici” (I, 1, 21), apoi arhiepiscopul de Canterbury care îl socotește atît de priceput în „discutarea problemelor teologice” încît în sine sa îi pare rău „că nu a fost făcut prelat”; în „discutarea treburilor statului” încît „ai spune că acestea au fost studiu! lui de căpetenie”; auzindu-l vorbind despre război, „vei auzi/O bătălie crînceaă redată prin muzică”; în

¹ John H. Walter, *Op. cit.*, p. XVII.

² Leon Levitchi, *Pe marginea pieselor istorice ale lui Shakespeare*, în «Studii shakespeareiene», editura Dacia, Gluj-Napoca, 1976, pp. 172—174.

435 2S*

orice problemă politică știe „să desfacă nodal gordian”; iar „practica și experiența vieții / Trebuie să-i fi inspirat aceste lucruri

teoretice" (I, 1, 38—52). În actul II Corul îl numește „oglină a tuturor regilor creștini” (versul 0). Pentru Nym, este „un rege bun” (II, 2, 125). Conetabilul francez îl numește curtenitor, reținut (*modesi*) atunci când ridică obiecții, „teribil în hotărâri de neclintit”, „înțelept” (II, 4, 32—35). În actul IV, Pistol vede într-însul „o inimă de aur, / Un tînăr de viață / al vieții, un copil al slavei; / Din părinți buni, cu brațul mult; viteaz. / Îl iubesc pe flăcăul ăsta simpatic” (IV, 1, 44—48), iar Gower exclamă: „O, e un rege viteaz” (IV, 7, 10). În actul V Corul afirmă că Henric este „ferit de vanitate și îngîmfare” (versul 20)⁷

Din autocaracterizările lui Henric reproduc numai pe cele mai puțin echivoce. „Nu o trufaș, recunoaște autoritatea **divină**” (I, 2, 289—290); nu urmărește răzbușnarea personală, lăsîndu-i pe trădători în seama „legilor” regatului-” (II, 3, 174—175); face generalizarea că „regele nu este decît un om, așa cum sînt și eu (...); ... deși e stăpînit de teamă ca oricare altul, el nu trebuie să și-o arate „căci dacă și-ar arăta-o, ar face să scadă moralul armatei sale” (IV, 1, 101—113); urăște pompa și lingușirea, deplînge viața plină de responsabilități și griji a regilor (în faimoasa replică despre „ceremonie” din IV, 1, 238—290); nu rîvnește aurul, nu-i pasă dacă oamenii îi poartă hainele: „Asemeni lucrurilor care se rădăcesc în dorințele” (în *Henric al IV-lea*, 7. ed. d. c. & c. este un păcat să îi vnești onoarea, 7. Sînt cel mai nelegiuit suflet viu” (în marea cuvîntare din ajunul bătăliei de la Azincourt, IV, 3, 20—67). Pe Katharine o încredințează că nu se pricepe la versuri și vorbo frumoase, că nu știe să privească galeș, ca nu poate decît să facă „simple jurăminte” pe care însă nu le calcă; se socotește atît de urît că nu se privește niciodată în oglindă ca să se admire; e simplu și statornic; are „o **inimă** bună”, „o soldat” și „rege” (posibil, „soldat-rege”); cu vremea Katharine se va convinge că el este „cel mai bun rege al oamenilor / băieților de treabă” (V, 2, 134—172; 255—256). Comparînd aceste *caracterizări* ale eroului cu ceea ce ne-au oferit cele două piese anterioare, în primul rînd *Henric al IV-lea*, constatăm că cele mai multe dintre ele sînt coincidente. Devenit rege, Henric este j curajos și viteaz, cinstit, obiectiv, simplu, curios să știe cît mai multe, j cultivă în continuare cunoașterea și autocunoașterea, teoretizează pornind de la experiența practică, are mari resurse lingvistice (v. și postfața de la *Henric al IV-lea*), pentru prietenii din grupul lui Falstaff el nu încetează să fie „un băiat de treabă” etc. S-ar părea că singurele elemente noi sînt studiile teoretice și o pronunțată religiozitate. De asemenea, o confruntare a *comportamentului* regelui Henric cu acela al prințului Henric relevă o continuitate susținută, evident, la nivele deosebite. Astfel, în amîndouă ipostazele Henric dă dovadă de curaj, luciditate, simplitate, modestie, autocontrol, iar ceea ce trebuie subliniat cu toată tăria este faptul că talentele actoricești, regizorale, empatice și lingvistic-mimetice

436

ale lui Hal din perioada hanului „La Capul de Mistreț” se manifestă permanent atît în sala tronului cît și pe **cîmpurile** de bătălie din Franța. Tînărul cercetător român George Volceanov a demonstrat convingător că Henric este „regele-actor”.¹ În ce sens, așadar, e posibil să vorbim de „evoluția” personajului? Surprins că evoluția caracterului acestuia în *Henric al V-lea* a scăpat atenției criticilor, John H. Walter o schițează în felul următor:

„La începutul piesei, virtutea sa după reformare, chiar dacă aceasta este totală, rămîne încă întemnițată, nu a izbucnit în afară, către țărîna și dogoare. Deși ia hotărîri, el mai depinde de sfatul altora și, în ciuda autocontrolului, trădarea lui Scoop, tovarășul său de pat, îl rănește în chip vădit și caută să-și ușureze cugetul prin vorbe. La Harfleur cuvîntarea sa este un îndemn la luptă, foarte abil întocmit, dar lipsindu-i încă o notă mai profundă. La Agincourt el nu mai cere sfaturi; acționează, dă îndrumări. Curajul său fizic, dovedit de mult pe cîmpul de la Shrewsbury, este din nou evident dar nu și scos în evidență. Shakespeare ar fi putut zugrăvi faimoasa încleștare cu Alençon, dar n-a făcut-o; abilitatea fizică a lui Henric nu era în acest moment cea mai importantă însușire. Forța spirituală a monarhului, credința și curajul său moral sînt cele care însuflețesc și îmbărbătează întreaga armată. Prin nimic alta decît prin exaltare și putere a spiritului el îi silește pe soldații săi să înfăptuiască imposibilul. Iar această exaltată stare sufletească nu-i mai părăsește, însoțindu-l pîuă la unirea Angliei cu Franța”.²

Văzută astfel, evoluția lui Henric este, în parte involuție (pentru că el devine din ce în ce mai autarhic) și în parte, nici una nici alta (pentru că germeii autarhiei își arătau virulența încă din primele clipe ale încoronării, în actul final al piesei 2 *Henric al IV-lea*).

Altminteri, problema adevărului ultim cu privire la viața scenică a lui Henric al V-lea rămîne în continuare deschisă; în continuare, deoarece amplele dezbateri critice de pînă acum nu s-au încheiat decît prin protocolarul joc de cuvinte englezesc „we agree to disagree” (sîntem de acord fă nu sîntem de acord). Iată spicuiri din bibliografia de specialitate, rînduite cronologic.

Samuel Johnson se întrebă de ce în „scena peștitului” (V, 2) Shakespeare „îi conferă acum regelui un caracter aproape identic cu acela pe care l-a ridiculizat în Percy” (*Hotspur*, *Henric al IV-lea*) și arată că «această grosolanie militară și sîngăcie în artele mai gingașe” nu se

¹ în comunicarea sa *Henric al V-lea Intre culise și scenă*, ținută la Institutul de învățămînt Superior din Pitești, mai 1982.

² John H. Walter, *op. cit.*, pp. XXX-XXXI.

137

potrivește, printre altele, cu „cunoștințele sale generale care i s-au atribuit la urcarea j>> tron”.¹

După Schlejel, Shakespeare insinuează că Henric are motive ascunse să pornească războiul împotriva Franței:

„Henric avea nevoie de un război extern pentru a-și consolida tronul... (...) învățații săi episcopi sînt tot atît de dispuși să-i dovedească dreptul indiscutabil la coroana Franței pe cît este el de dispus să-i permită conștiinței sale să fie liniștită de dînșii...”

Ironia shakespeariană însoțește și dorința regelui de a-și consolida cuceririle prin căsătoria cu o principesă franceză:

„Rodul acestei uniri, prin care cele două națiuni își făgăduiau efța fericire în viitor, a fost slabul și bicsnicul Henric al VI-lea, sub a cărui domnie toate au fost pierdute într-un chip lamentabil”.²

Pentru Hazlitt, extrem de violent în prezentarea miniaturală a monarhului, „aventura acestuia la Gads Mill a fost un prelude la afacerea de la Agincourt, atît că aceasta a fost sîngeroasă”. „Pentru că nu știa să-și conducă propriul regat (...) Henric a hotărît să pornească război împotriva vecinilor”. (...) în piesă, totuși, ne place, pentru că acolo „el este un monstru cît se poate de amabil, un splendid spectacol fără conținut”.*

Gervinus vede în Henric un rege profund creștin:

„De-a lungul întregii piese, în toată conduita regelui răsună nota unei seninătăți, a unei conștiințiozități severe și a unei modestii umile... Shakespeare nu i-a atribuit cîtuși de puțin regelui această umilință cucernică și teamă de Dumnezeu ca pe o

însușire trecătoare, căreia să nu-i acorde mai multă valoare decât oricărei alte însușiri (...) (Ea) este menită să formeze punctul central al întregului. Poetul operează cu aceeași idee cu care Eschil și-a scris piesele războinice, *Perșii* și *Cei șapte înaintea Telei*, respectiv cu ideea că este grozav luptătorul care se teme de Dumnezeu și, pe de altă parte, că floarea trufiei se coace și se preschimbă în rod al răului și într-o recoltă a lacrimilor. Pentru că exact în acest sens a descris Shakespeare tabăra francezilor și pe principii lor, cu aroganța și crimele ce amintesc de Xerxes, în contrast cu mica ceată de britoni și cu evlaviosul ei erou cutezător".*

¹ în ediția *Operele lui Shakespeare*, pe care a publicat-o în 1765.

² August W. Schlegel, *Despre arta dramatică și literatură*, 1809—1811 > extras publicat în traducere engleză în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 35—30.

³ William Hazlitt, *Characters of Shakespeare's Plays*, 1817.

⁴ G.G. Gervinus, *Comentarii shakespeariene* (1849—1863), trad. engleză din 1863, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 40—41.

438

Uowden consideră că elementul central din caracterul lui Henric este nobila sa „sesizare a faptului”:

„Pentru Richard al II-lea viața era un ceremonial grațios și eteric, plin de situații frumoase și patetice. Henric al IV-lea vedea în lume o realitate substanțială și era hotărât să subjuge prin curaj și abilitate. (...) (Dar) fiul său, înzestrat cu un adevărat geniu pentru descoperirea celor mai nobile fapte precum și a tuturor faptelor, a intrat în contact cu forțele creatoare și vitale ale universului, astfel încât (...) viața a răzbătut printr-însul iradiind un entuziasm magnific al existenței. Iată, deci, de ce Henric a fost ferit de tot ce era ireal, precum și de orice egoism exagerat... (...) Faptul nu este atât de prețios că nu are nevoie de ornament... (...) Neatârănarea lui Henric de egoism, modestia, integritatea, umorul său voios, pietatea practică, obiceiul de a judeca lucrurile după criteriile naturale, nu artificiale, toate acestea sînt dezvoltări ale elementului central al caracterului său, nobila sesizare a faptului.

Dar sesizarea faptului are drept rezultat ceva ce reprezintă mai mult decât această integritate, această simplă onestitate a naturii. Ea îi inspiră un entuziasm care ar fi intens dacă nu ar fi atât de masiv. Prin unirea sa cu energia vitală a lumii, Henric devine una dintre cele mai glorioase și binefăcătoare forțe ale lumii”.^

Swinburne calcă pe urmele lui Hazlitt:

„Harry Percy este, ca să zicem așa, adevăratul Sir Bedivere, ultimul cavaler artmrian; Henric al V-lea este primul și totodată cel mai nobil dintre bărbații de stat-luptători reprezentați cel mai bine de două tipuri teribile, perfecte și faimoase în cea mai înaltă măsură, Ludovic al X-lea și Cezar Borgia. Cîștigul, «marfa»,... este, fără îndoială, mobilul de bază al acțiunilor și vieții lui Henric, întocmai ca acela al contractului dintre regele Philip și regele Ioan”.^

R.G. Moulton (american) identifică pe rege cu națiunea engleză:

„în Henric al V-lea, Shakespeare și-a întrușipat concepția despre eroismul suprem; iar pentru ca această concepție să fie individualizată și să nu rămînă un simplu ideal poetic, alegerea subiectului i-a dat un colorit practic, care dintre toate formele de eroism este cea mai apropiată Spiritului englez. Sau — mai curînd — eroul poemului este națiunea engleză

¹ Edward Dowden, *Shakespeare: A Critical Study of His Mind*, 1875, extras publicat în „Casebook 'Series'”, *Op. cit.*, pp. 43—45.

² A.C. Swinburne, *A Study of Shakespeare*, 1880, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, p. 47.

439

însăși, tipizată în popularul rege care a îngemănat în ființa sa spiritul tuturor claselor din sînul poporului său”.¹

„Cu toată umanitatea sa”, scria americanul Barrett Wendell, „ne face mai degrabă impresia unui ideal decât a unui om; și, atât prin virtuți oît și prin vicii, un ideal mai curînd britanic decât uman”. Iar Shakespeare, „care ne propune un asemenea ideal este, astfel, mai îngădit încă decât de redusele condiții scenice; prin întreaga sa concepție el demonstrează caracteristicile limite ale simpatiei care și astăzi definește pe englezul tipic”.³

Sidney Lee:

„Buna dispoziție a anilor săi mai tineri nu este niciodată înăbușită. Sub impulsul momentului, el este oricînd pregătit să joace o festă nevinovată (...)

Caracterul lui Henric se ridică la deplina sa înălțime ca soldat și ofițer. El nu este numai brav în luptă și înțelept în strategie; e întotdeauna afabil și deschis la vorbă față de prieteni și dușmani și are talentul rar de a-și încuraja oamenii în vremuri grele și pline de primejdii datorită vorbirii sale elocvente și însuflețitoare... (...)

Totodată, el își dă seama perfect de grozăviile războiului și de datoria conducătorilor de a se strădui să mențină pacea. Sabia nu ar trebui niciodată scoasă din teacă, afară doar la chemarea «dreptății și a conștiinței». Cu gîndul la «lacrimile văduvelor, la strigătele orfanilor», el conduce războiul cu toată omenia posibilă. Interzice jaful, interzice folosirea injuriilor față de inamic. (...) Totuși, asprimea care se ghicește în firea sa îl poate face «de neclintit în hotărîre». (...) De îndată ce inamicul încalcă regulile corecte ale războiului, răspunde cu o asprime neînchipuită. (...) Omenia cere... o încheiere grabnică a oricărui conflict atunci cînd rezultatul este neîndoielnic”.³

Bradley constată că Henric, deși superior tatălui său, „rămîne fiul acestuia”, „fiul unui om pe care Hotspur îl caracterizase drept «un politician a.n ticălos»”:

„Religia lui Henric, de exemplu, este sinceră, e înrădăcinată în modestia sa; dar ea este și superstițioasă — o încercare de a răscumpăra răzbu-

¹ R.G. Moulton, *On Character Development in Shakespeare as Illustrated in „Macbeth” and „Henry V”*, 1880—1886, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, p. 48.

² Barrett Wendell, *William Shakespeare. A Study in Elizabethan Literature*, 1894, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, 54.

³ Sidney Lee, prefața la *Henry V*, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 57—59.

440

narea supranaturală pentru sîngele lui Richard; și în parte este și politică asemenea cruciadei pe care o proiectase tatăl său. întocmai după cum el a dezlănțuit războiul în primul rînd pentru că, așa cum îi spusese tatăl său, putea astfel să-i liniștească pe nobilii învrăjbiți și să unească națiunea, tot astfel, atunci cînd îi cere arhiepiscopului să-l convingă cu privire la drepturile sale asupra coroanei franceze, el știe că arhiepiscopul *dorește* războiul...

(...) ... membrii familiei lui Henric al IV-lea se iubesc între dinșii, dar nu pot nutri dragoste față de nimeni din afara ei...¹ Socotind cronica *Henric al V-lea* drept „o satiră împotriva monarhiei constituționale, a imperialismului, a modurilor inferioare de «patriotism» și a războiului, Gerald Gould dezvoltă într-un studiu special ideea că textul reclamă interpretări care să pornească de la atitudinea *ironică* a dramaturgului față de eroul său. Henric, comparabil cu Iago, este „ipocritul perfect” (se trădează ca atare pînă și în unele monologuri, dovadă că ipocrizia a pătruns adînc în subconștientul său). Războiul împotriva Franței putea fi justificat numai ca război *dinastic* (ceea ce fusese condamnat încă de Sir Thomas More, cu mult înainte de Shakespeare); dar nu Henric (deși descindea din Edward al III-lea) era „urmaș pe linia celui mai vîrstnic”, ci Mortimer:

„Este important să observăm extraordinarele acumulări și contradicții ale motivelor care fac confuză întreaga chestiune a originii războiului, în scena tratativelor (II, 4) mesajul provocator al Delfinului este, prin implicație, acceptat ca o problemă secundară. Or, acest mesaj era un răspuns la pretenția lui Henric nu asupra coroanei Franței, ci [asupra «cîtorva ducate anume», iar *acestea* erau reclamate ca «drept al marelui tău înaintaș, regele Edward al III-lea». Pretenția aceasta fusese, așadar, formulată cu mult mai înainte ca regele să fi ascultat decizia arhiepiscopului de Canter-bury despre legea salică și dreptul de succesiune — totuși arhiepiscopul nu face nici o deosebire între cele două revendicări atunci cînd (în II, 1) spune că Henric are «... drepturi reale asupra cîtorva ducate anume / Și în general, asupra coroanei și scaunului de domnie al Franței, / Care își au obîrșia de la Edward, străbunul său.»

În afară de aceasta, înainte de începerea inevitabilă a războiului, regele francez nu este de acord cu atitudinea Delfinului și, fără succes, îi oferă lui Henric mina fiicei sale, precum și ceea ce prologul la actul II numește «Cîteva mici și nerodnice ducate». Confuzii peste confuzii!

¹ A.C. Bradley, *The Rejection of Falstaff*, 1909, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 60—61.

441

(...) Brutalitatea lipsită de scrupule (...) se împletește strîns cu vechea ipocrizie, continua confundare a motivelor. În IV, 6, fiecărui soldat i se ordonă să-și omoare prizonierii, doar ca o măsură de prevedere... totuși în scena următoare constatăm mai întîi că această măsură a fost luată pentru un motiv cu totul diferit, apoi că amenințarea cu o asemenea măsură... urmează a fi folosită la tratative, introducerea la care recurge Henric fiind: «De cînd am venit în Franța / Nu mi-am ieșit din fire pînă în această clipă». Din nefericire, furia unor atari flușturatici cu sînge rece poate fi stîrnită la dorință, întocmai ca și mărinimia lor, cînd «ciștigurile sporesc». Ne întrebăm cum altfel dacă nu prin furie și-ar fi putut Henric scuza elucubrațiile anterioare din fața Harfleur-ului, aproape incredibile prin amestecul de brutalitate și ipocrizie. (...)

(...) în scena în care, travestit, regele stă de vorbă cu soldații (...), Bates și Williams susțin că asupra regelui apasă o mare răspundere «dacă nu e bună pricina» (...) la care Henric răspunde cu o perorație irelevantă și ipocrită despre păcatele pe care se poate să le fi săvîrșit soldații înainte de război...¹

Pornind de la ideea că prelații, urmărindu-și propriile interese, izbutesc să-l convingă pe Henric să declare război Franței, H.B. Charlton conchide că:

„Spre deosebire de tatăl său, Hal își datorează realizările politice nu propriei sale perspicacități, ci mai curînd unui factor care se apropie mult de incapacitate intelectuală”.¹

Ellis-Fermor (americana):

„I-a fost hărăzit lui Henric al V-lea să îmbine în ființa sa tot ce sade bine și este necesar unui rege și să rămînă ca un summum bonum al ideii elisabetane despre «virtuțile politice». Shakespeare și-a formulat în sfîrșit pretențiile de la o asemenea figură, definindu-le prin anumite trăsături clare și reunindu-le pe toate în Henric al V-lea, care se bucura de un titlu ereditar nepătat și se știa înzestrat cu toatetributele regale. Cu largă sa popularitate, cu entuziasmul său sincer de a se dedica serviciului public de dragul serviciului public, cu puternicul său simț al răspunderii precum și cu un tot atît de clar simț al privilegiului, cu mintea sa ascuțită de om de stat, iscusit deghizată ca aceea a unui simplu ostaș, el stă pe un pedestal pe care poate că, în teatru, nu a mai stat un rege

¹ Gerald Gould, *A New Reading of „Henry V”*, 1919, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 83—92.

² H.B. Charlton, *Shakespeare, Politics and Politicians*, 1920, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, p. 65.

442

Înainte sau după el. Biserica și statul, poporul și nobilii, soldații și civilii, el îi cunoaște pe toți, cu o cunoaștere ce-și are rădăcinile în Eastcheap... (...) A fost un monarh modelat după cel mai mare suveran din dinastia Tudor-ilor, Elisabeta. Probabil că orice om, o dată sau de mai multe ori — o dată cel puțin — și-a spus că cea mai mare artă este conduita. Or, după părerea mea, tocmai o experiență asemănătoare în cariera lui Shakespeare stă la baza marilor studii istorice care au culminat în figura lui Henric al V-lea.¹

Honor Matthews:

„În vorbe Hal mărturisește supunerea sa față de Dumnezeu, dar asemeni altor «machiaveli» el cultivă un voit «non-atașament» față de umanitate, iar Shakespeare dezvăluie acest lucru atît prin cuvintele rostite de Henric (*I Henric al IV-leu*, I, 2, 219—225) cît și prin comportarea sa... El ia de la alții exact ceea ce dorește — coroană sau tovărășie, dragoste sau amuzament, regatul Angliei sau regatul Franței. Se leapădă de Falstaff, uită de Poins, îl execută pe Bardolph, îi trimite la moarte pe Cambridge, Scroop și Grey, pe toți cu aceeași ușurință... (...)

Voișia și nonșalanța lui Henric nu sînt un obstacol pentru identificarea lui cu cei mai evidenți «machiaveli». Dimpotrivă, ele sînt elemente comune în zugrăvirea de către Shakespeare a acestui tip de om (Edmund, Richard al III-lea, Iago etc.).²

Eose Zimbarde:

„... deși Richard al II-lea poate vedea relația dintre Dumnezeu și regalitate, el este incapabil s-o vadă pe cea dintre Dumnezeu și el însuși. (...)

Henric al V-lea a fost din capul locului conștient că un rege virtuos trebuie să fie un om virtuos. (...) El a izgonit păcatul din trupul său, pre-gătindu-se pentru taina regalității. (...) E atît de uman înînt dobîndirea virtuții l-a costat multă suferință și jertfă. Știe din experiență ce înseamnă să fii rege... (...) Și mai știe că ceremonia goală ar fi o răsplată fără sens pentru un asemenea sacrificiu. Singura răsplată reală pentru regele adevărat este armonia dintre sine și stat în cadrul atocprinzătoarei armonii a ordinii divine. Spre deosebire de Richard care își cere iertare că este om, Henric își acordă umanitatea după cea mai înaltă tonalitate a virtuții pentru a realiza desăvîrșirea implicată în noțiunea de rege”.³

¹ Una Ellis-Fermor, *Shakespeare's Politics! Plays*, 1915, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 126—127.

² Honor Matthews, *Character and Symbol in Shakespeare's Plays*, 1962, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp.

Zdenek Stfibrtf:

„(*Henric*) se dovedește întotdeauna extrem de ingenios cînd e vorba să arunce vina asupra altora pentru faptele sale: pe Falstaff, pe arhiepiscop, pe Delfin, pe cetățenii asediați din Harfleur, pe oricine îi este la îndemînă, inclusiv pe Dumnezeu. (...)

(...) Cu cît sînt mai fervente cuvintele pe buzele sale, cu cît sînt mai smerite privirile pe care le îndreaptă spre cer, cu atît bănuim mai vîrtos că-și ascunde împovărată conștiință de agresor îndărătul permanentelor referiri la Dumnezeu, așa cum aveau obiceiul să facă atîția din precursorii sau urmașii săi istorici”.¹

Deși exemplificate parcimonios față de ceea ce oferă bibliografia, varietatea, neconvergența, divergența și chiar totala incompatibilitate a punctelor de vedere exprimate de critici despre caracterul „regelui ideal” demonstrează nu numai interesul suscitat de *Henric*-ul lui Shakespeare ci și dificultățile de interpretare pe care le ridică. Firește, o serie de aprecieri, tranșante dar lipsite de acoperire (de pildă, cîteva din cele ale lui Hazlitt) pot fi lesne eliminate din compoziția ingeniozităților cu colorit științific. Dar cele mai multe, indiferent dacă sînt „pro” sau „contra”, invită la reflexie: sînt rodul unor cercetări deloc impresioniste, se întemeiază pe dovezi serioase (pe care nu le-am putut menționa întotdeauna din economie de spațiu) și, ceea ce este esențial, proiectează problemele pe fundalul contextelor *largile*. Mai mult poate decît în cazul altor scriitorj profunzi cu mesaj și artă ce nu țin cont de latitudini și longitudini, oricare din operele sale nu numai că este deschisă către celelalte, ci deschisă *obligatoriu* pentru a fi mai bine înțeleasă — ca „ochii față-n față așezați”, care „se oglindesc întocmai între ei” (*Troilus și Cresida*, III, 3). E de-a dreptul stranie afirmația făcută de C. Noica în *Despărțirea de Goethe*, că „Operele lui Shakespeare pot fi citite fiecare singură, Goethe în schimb numai întreg”²). Cu atît mai valabil este acest lucru pentru piesele istorice și deci și pentru *Henric al V-lea*, momentul de vîrf al celor două tetralogii, cu atît de ramificate „deschideri” spre contextul lărgit „minimal” al celorlalte înet L.C. Knights ajunge la următoarea concluzie¹,

„In cele două piese politice care au urmat după *Henric al IV-lea*, respectiv în *Henric al V-lea* și *Iuliu Cezar*, Shakespeare continuă să se întrebze ce anume este probabil ca oamenii de stat să accepte fără murmur. Este una din ciudățeniile literaturii că *Henric al V-lea* a fost atît de des inter-

¹ Zdenek Stfibrtf, *Shakespeare in a Changing World*, 1964, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, pp. 178—18(1

² Constantin Noica, *Despărțirea de Goethe*, editura Univers, București 197G, p. 234.

444

pretată drept o simplă gloriificare a regelni-erou. Nu vreau să sugerez că tot ce ar trebui să facem este să inversăm aprecierea convențională. Vreau fă spun numai că, că pe baza piesei însăși, atitudinea lui Shakespeare față de rege o complexă și critică. După cum afirma Fhichere, «Deși face cuvenitele concesii sentimentului patriotic..., Shakespeare ne face să vedem... că problema politică, legată de problema morală, e departe de a fi fost rezolvată printr-o campanie victorioasă și o căsătorie cu' urmări fericite pentru țară”. Cu alte cuvinte, problema politică, numai la nivelul politicii și al politicianului, este insolubilă”.¹ *Henric al V-lea* = erou ambiguu (Honor Matthews) este, fără îndoială, ecuația cea mai tentantă.

Pentru spectatorul elisabetan (dat fiind și contextul epocii), *Henric al V-lea* a putut fi „regele ideal”; spectatorul și, mai ales, cititorul modern sînt mai avizați și mai circumspecți (chiar dacă Laurence Olivier l-a interpretat magistral pe erou într-un film cu omisiuni de text regretabile). Fiind atît do „modern”, nici Shakespeare nu a putut vedea în *Henric* un ideal”:

„... *Henric al V-lea*, cel puțin într-o anumită măsură, se apropie de idealul omului practic al lui Shakespeare, ceea ce nu este idealul său cel mai înalt. Indiscutabil, Shakespeare a admirat succesul, dar nu l-a idolatrizat;... dar oamenii pe care i-a admirat mai mult au fost spiritele mai alese, cum ar fi Hamlet, Iritus sau Prospero, fie că s-au realizat sau au dat greș (...).

Este mai corect să spunem că *Henric* reprezintă idealul Angliei, nu ideea lui-S”hakespeare ci a națiunii sale despre regele-erou. Este regele pe care și-l doreau spectatorii săi de la teatrul *Globe*. Acestea sînt cu deosebire adevărate cu privire la ceea ce astăzi considerăm a fi fanfaronadă, mîrginire și prefăcătorie.”?

Este posibil ca, la modul general, problema „regelui-erou”, „a rege-lui-ideal”, a „regelni-ambiguu” sau a „regelui-actor” să fie axată pe teoria corespondențelor renascentiste (atît de pregnant analizată de E.M.W. Til-lyard): în cele două părți ale piesei *Henric al IV-lea*, prințel se pregătește pentru cariera regală, străduindu-se să se mențină în condiția de microcosm (om); ca rege, în *Henric al V-lea*, el este doar *body politic*, sau, prin involuție, din ce în ce mai mult doar un *body politic* (cu trăiri „publice”, nu „personale”) care se agață întruna, neconvîngător, de macrocosm.

Din punct de vedere dramatic, marcată lipsă a conflictelor interioare ale eroului (cum să aibă conflicte interioare un om care, cum scria Holin-

¹ L.C. Knights, *Shakespeare's Politics*, 1957, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, p. 230.

² E.B. Stoll, *Poets and Flayiorights*, 1930, extras publicat în „Casebook Series”, *Op. cit.*, p. 104.

shed, „nu era niciodată privit de soartă cu ochi încruntați, nici însoțit vreodată de nenoroc”) nu a putut îi compensată de buna organizare a piesei, de o seamă de momente lirice impresionante (astfel, cuvîntaroa lui *Henric* în ajunul bătăliei de la Agincourt, monologul despre ceremonie etc), de scenele umoristice, de eroi secundari zugrăviți magistral (căpitanul Fluellen este primul care trebuie menționat), de bogatele conotații ale textului (livrești dar și „populare” — mai ales prin proverbe), de noua manieră a versului alb shakespeareian, exemplificată de Halliday prin prologul la actul III:

„Nimeni nu ar putea citi aceste versuri fără a fi impresionat de plasticitatea lor — o secvență de tablouri la fel do pline de lumină și culoare (deși nu este amintită vreuna) ca și un tablou marin de Constable sau Monet și intensificate de zgomotele zarvei, de flifitul drapelului, de tre-murul pînzelor și de plescăitul valurilor care se lovesc de carenele de lemn. într-adevăr, ai impresia că participă aici toate simțurile și nu cred că este o aberație să spunem că gostăm, mirosim și atingem încleștarea dintre mare și vînt. Aceste efecte extraordinare sînt în parte determinate de i-urile aliterative și seînteietoare, culminînd cu săltărețul « A city on the inconstant billows dancing», un vers iluscrînd ritmul viguros și variat care duce lejer subiectul mai departe sau, mai curînd, îl precipită cu sine. Nu e nimic foarte complicat aici; versurile sînt largi și mărețe precum curgerea

unui fluviu, năvalnice asemeni navelor ce înfruntă maiestruosele talazuri și, totuși, un asemenea ritm nu a mai fost cultivat de nimeni înainte de Shakespeare. Solemna mișcare datorează mult întrepătrunderii versurilor și schimbării pauzelor dintre ele; în afară de acestea, singurele abateri sînt accentele inițiale sau încetinirile finale ale multor versuri, însă ele, combinate cu asonantele, sînt suficiente pentru a da un pronunțat ritm secundar versului".¹

Calitățile amintite mai sus nu sînt specifice unei compoziții dramatice; pot foarte bine intra în țesătura umii poem epic. Iar termenul de „dramă epică” sau acela de „succesiune de tablouri”, folosite frecvent de shake-speariologi pentru a sublinia noutatea adusă în dramaturgie de către poetul Shakespeare trădează dificultăți de definire comparabile cu cele ale definirii eroului.

Că Shakespeare a fost pe deplin conștient de propriile sale dificultăți interpretative, critice și artistice o dovedesc, printre altele, și repetatele sale apeluri pe care le face Corul la înțelegerea și *imaginația* spectatorului:

„Noi, zero-uri în acest maro număr, / Vrem să vă stîrnim puterile închipuirii. / Imaginați-vă că...” (*Prolog*, 16—18).

„Imaginați-vă că ați văzut...”

¹ F.E. Halliday, *The Poetry of Shakespeare's Plays*, 1954, Duckworth and Company, London, 1964, p. 115.

(III, Corul, 3...) „Acum închipuiți-vă o vreme / Cînd...” (IV, Corul, 1—2). „Vi-l puteți închipui...” (V, Corul, 16...).

Descrierile pe care le face Corul sînt atît de evocatoare înec, de fapt (cum am văzut în ilustrarea lui Halliday), nici nu mai este nevoie să „recurgem la „imaginație”. Dată însă fiind insistența apelului, să ne îngăduim — ca cititori mai degrabă decît ca spectatori — a ne solicita imaginația într-un alt sens și pe alte tărîmuri decît ale descrierii unor tablouri care, firește, nu puteau încăpea pe scenă (numai Don Quijote, în viziunea lui Alexan-der Pope, este de altă părere: „Ei, nu, pe toți sfinții din ceruri!” răspunde el furios, / „Cavalerii, scutierii și armăsarii trebuie să apară pe scenă.” / „Pe scenă nu poate nicidecum încăpea o asemenea îngrămădire”. / „Atunci ridicăți o scenă nouă sau jucați piesa în cîmp deschis”.¹)

... Ni-l imaginăm astfel pe Shakespeare silit (motivele nu sînt foarte clare) să se despartă prematur de bunul prieten al spectatorilor, Falstaff; ce zic, ni-l imaginăm adine mîhnit. Ni-l imaginăm, iarăși, într-o stare de spirit nu întru totul favorabilă creației adînci cînd se simte silit [(pentru motive lesne de înțeles) să-l prezinte pe Henric ca erou *ambiguu* în atitudini, acțiuni și limbaj (de pildă, în folosirea cuvîntului *honour* — „cinste”, „lealitate” etc, dar și „onoruri”, „glorie”), un monarh de tip „nou” numai cu numele, pentru că este la fel de dezumanizat ca și Amurat pe care-l osîndise în *2 Henric al IV-lea* (V, 2, 48—49). Ni-l imaginăm pe Shakespeare redactînd discursul lui Henric la Harfleur cu gîndul la *Tamburlaine* al lui Marlowe și la cumplita scenă cu fecioarele din Damasc. Ni-l imaginăm supărat pe istoria acelor zile și pe sine însuși pentru că și-a greșit socotelile artistice, pentru că drama pe care o scria nu putea exprima sentimentele sale patriotice reale, pentru că nu era dramatică în esența ei și nu putea deveni o capodoperă (Samuel Johnson remarcă: „Chiar și Shakespeare nu poate scrie bine fără un subiect adecvat”). Și ni-l mai imaginăm trist surfzător în momentele discontinui ale marii creații, în momentele cînd era gînditorul și poetul Shakespeare. Pe alocuri, și dramaturgul Shakespeare. Căci ce poate fi mai dramatic (în toate accepțiunile acestui cuvînt) decît o replică, fundamentală în închipuirea noastră, a soldatului Williams. Cînd, deghizat, Henric se amestecă printre soldați și comentează: „Eu cred că năcieri n-aș muri mai fericit decît alături de rege, pricina lui fiind dreaptă și lupta lui cinstită”, Williams răspunde: „Asta n-avem de unde s-o știm” (IV, 1, 127—130).

Dar Shakespeare știa: dovadă atitudinea lui „neambiguă” față de un alt război nesăbuit, cu multă vărsare de sînge inutilă, zugrăvit și comentat pe larg în *Troilus și Cresida*.

L. Levițchi

¹ Alexander Pope, *Essay on Criticism*, 1711, vv. 281—284. 447

NOTE

1 Numai cîteva din piesele lui Shakespeare încep cu un prolog, rostit rlf>

personajul *chorus* uneori numit însă și *prolog* și apărînd imbricat într-o pelerină neagră și lungă.

2 Văpaia, în sensul de foc — considerat drept cel mai ușor dintre cele patru elemente care, conform concepțiilor timpului, constituiau înțiuța omului și era caracteristic poezilor.

3 Comparația unui viteaz ca zeul războiului Mar te era frecventă în piesele timpului.

4 Cronicarul Raphael Holinshed relatează ca Henric al V-lea, primind pe ambasadorii orașului Rouen, s-a referit în legătură cu războiul și la zeița bățăliilor, Bellona, descriind-o ca fiind slujită de trei tinere personificînd sîngele, focul și foamea. în Iuliu Cezar acestea sînt numite „cîinii războiului”.

5 Aluzie la forma circulară a interiorului teatrelor, care se construiau! din lemn. Teatrul Globe, aparținînd lui Shakespearo și celor doi actori asociați ai săi, avea forma exterioară octogonală.

6 Localitate în Picardia nu departe de Calais unde Henric al V-lea a reputerat o strălucită victorie asupra francezilor, în anul 1415. în Piesa lui Shakespeare și în istoriile engleze localitatea este numită Agin-court.

7 Marea Mîneicii dintre Anglia și Franța era temută din cauza numeroaselor naufragii care aveau loc pe ea.

8 Aluzie la două din muncile lui Hercule, și anume: 1. curățirea într-o singură zi a imenselor grajduri ale regelui Augias, — în care se găseau 3 000 de boi și nu fuseseră curățate de 30 de ani, — 2. uciderea hidrei din Lerna, — un leu monstruos cu 9 capete, care creșteau imediat la loc, cîte două în locul fiecăruia, pe măsură ce erau tăiate. Hercule ceru atunci servitorului său Ioloas să ardă cu ajutorul unor crengi aprinse gîturile tăiate, răpunînd monstrul. 9 Schimbarea în bine în comportarea Regelui Henric, prin comparație cu modul deplorabil cum e descris Prințul Henric, în *1 Henric d*

IV-lea, și cum se schimbă radical în ultimul act din *2 Henric al IV-lea*, apare acum desăvârșită.

10 Conform legendelor antice, *Gordian*, primul rege al Frigiei și tatăl lui

Midas, legase cu un nod extrem de complicat jugul de oiștea unui car pe caro îl dedicase lui Jupiter, și-l așezase în templul zeului din Gordium, capitala Frigiei. Un oracol anunțase apoi că acela care va putea desface nodul va deveni stăpînul Asiei. Trecînd și prin Gordium. în campania sa triumfală împotriva Perșilor, Alexandru cel Mare tăie nodul cu sabia, declarînd că fapta sa corespundea spuselor oracolului, care prevestise venirea lui, — arătînd astfel și modul cum avea să devină stăpînul Asiei.

- 11 în vremea lui Shakespeare exista credința că unele flori și fructe produc arome superioare dacă sînt cultivate în vecinătatea unor plante rău mirositoare.
- 12 Conform doctrinei protestante, ceea ce se putea considera drept minuni, după minunile lui Iisus Iristos, nu erau decît faptele unor demoni.
- 13 Arhiepiscopul de Canterbury se referă la Edward al III-lea (1312—1377) străbunicul lui Henric al V-lea, care a început războiul de 100 de ani pentru coroana Franței.
- 14 Exeter era numai conte de Dorset și nu duce în momentul acțiunii din scena de față. El era fratele vitreg al lui Henric al IV-3ea și a fost făcut Duce de Exeter abia în 1416, anul următor bătăliei de la Agincourt.
- 15 Westmoreland era căsătorit cu fiica lui John of Gaunt, mătușa lui Henric al V-lea și prin urmare era unchiul regelui. În mod obișnuit însă denumirea „vere” era folosită pentru orice rudă apropiată, în familia regală, precum și în familiile nobililor.
- 16 Denumirea de lege salică, provine de la numele tribului franc al salie-nilor, care locuiau la gura Rinului, în Olanda de azi. Legea salică era o culegere de legi populare și cutume cu caracter civil și penal, care nu reglementau de fapt dreptul de succesiune la tron. Prin faptul că una din dispozițiile acestui cod de legi prevedea că femeile nu aveau dreptul să moștenească moșiile feudale s-a interpretat că nu aveau nici dreptul de moștenire la tron.
- 17 Rege legendar al francilor salieni, descinzînd, conform credinței populare, din regele Priam al Troiei, menționat totuși de unii cronicari, ca personaj istoric, precum și data cînd a murit.
- 18 Carol cel Mare, rege al francilor și înipăi-at al occidentului (742—814).
- 19 Datele privitoare la regele Pharamond sînt luate de Shakespeare din cronica lui Holinshed.
- 20 Pepin, supranumit Cel Scurt, rege al francilor (715—768) și tatăl lui Carol cel Mare.

448

Opere, voi. IV — Shakespeare.

- 21 Fondatorul dinastiei cap?țienilor, care a domnit în Franța între 987—1328, urmată apoi de ramura Valois.
- 22 De fapt e vorba de Ludovic al IX-lea. Greșeala nu este însă a lui Shakespeare, ci a cronicarului Holinshed, din care se inspiră dramaturgul.
- 23 Henric al V-lea își sprijinea pretențiile la tronul Franței ca derivînd din dreptul de moștenire la acel tron al lui Edward al III-lea străbunicul său — a cărei mamă, Isabella, fusese fiica regelui Filip al IV-lea al Franței. Nobilimea franceză refuzînd să-l recunoască pe Edward al III-lea ca rege, pe motiv că legea salică excludea femeile de la tron, proclamase rege pe Filip al VI-lea de Valois, în 1328. După 18 ani însă Edward al III-lea începu războiul de 100 de ani pentru coroana Franței, cu bătălia de la Crăcy (1346). Lunga înșiruire de regi care s-au succedat la tronul Franței, începînd cu Pepin cel Scurt, arătînd și drepturile în baza cărora au deținut coroana, este considerată de unii comentatori ca un mod adoptat de heraldicii englezi pentru justificarea pretențiilor lui Henric al V-lea la tronul Franței.
- în ceea ce privește lungimea tiradei Arhiepiscopului de Canterbury și amănuntele la care se referă, constatăm că Shakespeare urmează foarte îndeaproape pe cronicarul R. Holinshed. Nu este nevoie să mai subliniem faptul că dramaturgul arată aparentă admirație pentru Henric al V-lea, care este un rege deosebit pentru el, și, în consecință, caută să justifice cît mai deplin războiul pentru coroana Franței, pentru a-și arăta eroul luptînd pentru o ordine dreaptă a lucrurilor, și anume, mai mult pentru a înlătura un uzurpator, decît pentru gloria și măreția lui.
- în esență Canterbury demonstrează că:
- I. Legea salică nu a fost făcută pentru Franța, francii salieni locuind, la vremea cînd s-a dat legea, într-un teritoriu germanic, nu francez.
- II. Legea, de altfel, nu putea să fi fost dată de Pharamond deoarece acesta murise cu 421 de ani *mai înainte ca Franța să includă și „țara salică” printre ținuturile sale.
- III. Pe de altă parte legea însăși fusese nesocotită în cazul urcării pe tron a trei regi (Pepin, Hugh Capet și Ludovic al X-lea, de fapt al IX-lea) și continua să fie nesocotită odată ce regele Franței domnea fără un titlu în conformitate cu legea salică, deoarece îl avea prin descendență femeiască.
- Merită să observăm, cu această ocazie, că deși nu recunoșteau legea salică, feudații englezi au aplicat-o uneori în mod tacit, deoarece Henric al IV-lea a luat coroana Angliei de la Eichard al II-lea ignorînd dreptul lui Mortimer, ca descendent ai fiicei lui Edward al III-lea, Philippa, al doilea copil al acestuia și care, prin urmare,

450

24

25

26

27

23

29

30

trecea înaintea lui Lancaster la moștenirea tronului. Pe de altă parte, tot printr-o femeie, prin mama sa, Anna, descendentă a lui Mortimer, și căsătorită cu Eichard, conte de Cambridge, ridică mai tîrziu pretenții la tron, ducele de York, de unde izbucnește Războiul de 30 de ani (purtînd denumirea de Războaiele celor două roze). Rezultă, din cele de mai sus, că

respingînd principiul legii salice, Henric al V-lea nu mai era îndreptăţit la tronul Angliei, acesta revenind unui Mortimer, Edmond, conte de March, care era contemporan cu Henric, şi care moare în 1424, după acesta. Tot ca moştenit prin femei, ridică dealtfel pretenţiile sale la tron şi Henric Tudor, care îi urmează lui Richard al III-lea.

A patra carte a Vechiului Testament referitoare la reeensemîntul evreilor după întoarcerea din Egipt.

Referire la bătălia de la Cre'cy (1346), în apropiere de Reims, — în care moştenitorul tronului Angliei, Prinţul Edward, supranumit Prinţul Negru, s-a distins în mod deosebit, deşi numai un adolescent în vîrstă de 16 ani. Victoria englezilor a fost repetată în acelaşi loc şi în 1419, deşi pe scară mult mai redusă şi cu mai puţin răsunset.

Tatăl prinţului era regele Edward al III-lea, care conform relatărilor istoricilor urmărea cu privirea de pe o colină, pe care se afla o moară de vînt, desfăşurarea luptei în care era angajat fiul său. Regele refuză să-i trimită ajutoare pentru a-l lăsa să iasă singur biruitor din înclăştare. După victorie l-a investit cavaler pe cîmpul de luptă.

Regele Henric avea 27 de ani în scena de faţă şi conform convenţiilor tradiţionale tinereţea era considerată ca perioada din viaţa cuprinsă între vîrsta de 17 sau 23 de ani şi 46 sau 42 de ani, motiv pentru care regele este considerat ca fiind la începutul primăverii vieţii.

în timpul cînd Edward al III-lea se afla în Franţa, în 1346, regele Scoţiei David al II-lea năvăli în Anglia, dar fu învins şi făcut prizonier în lupta de la Nevill's Cross, la 17 oct. 1346. El nu a fost însă trimis lui Edward în Franţa.

în original, Shakespeare consideră că albinele sînt conduse de un rege, conform credinţei generale, înflinită pentru prima oară la filozoful grec Aristotel (sec. IV î.e.n.) şi întărită de Vergiliu (sec. I î.e.n.) care prezintă o descriere a societăţii albinelor în Cartea a 4-a a *Georgiilor*; poemul său didactic.

în urma dobîndirii, de către regele Franţei, Filip al VI-lea, a provinciei Daupliinâ, în 1349, aceasta a fost atribuită ca apanaj moştenitorului tronului, care a primit şi titlul de „delfin”, denumire aînd sensul de „suveran” în provinciile DaupliiniS şi Auvergne. în 15G0 provincia a fost integrată regatului, termenul răraînd totuşi ca titlu al moştenitorului tronului şi mai departe.

■ 51 23*

31 O practică obişnuită la turci era aceea de a se tăia vîrful limbii unora dintre sclavii cei mai apropiaţi de persoana sultanului pentru a nu putea divulga secretele pe care le aflau, ca urmare a slujbei po care o îndeplineau; călăii erau, de asemeni, deseori asemenea muţi

32 Regele Henric vrea să spună că dacă istoria nu va avea multe de spus după ci atunci preferă să zacă într-o groapă fără nici o inscripţie, mută asemenea unui sclav mut şi lipsită chiar şi de cel mai simplu epitaf, din felul acelora care se scriau pe o Mrtie lipită cu ceară pe lespedeza mormintelor şi erau repede distruse de ploii şi vînt.

33 Jocul de tenis, cu rachete avînd corzi de sfoară şi cu mingi de piele umplute cu pîr, într-o curte dreptunghiulară închisa de patru pereţi şi împărţită în două de o plasă joasă la mijloc, era foarte popular în lumea aristocratică elisabetană.

34 Ghiulelele tunurilor au fost la început din piatră şi aveau forma unor mingi.

35 Pentru a apăra portretizarea caracterului nobil al eroului său preferat, Shakespeare îl înfăţişează pe regele Henric exprimîndu-şi încă o dată convingerea că luptă numai pentru triumful unei cauze drepte — ca orice cavaler desăvîrşit — şi, prin urmare, nu pentru cîştigul său personal.

36 în mitologia clasică Hermes sau Mercur (la romani) îndeplinea slujba de mesager sau herald al zeilor şi era, în mod obişnuit, reprezentat ca purtînd o bonetă înaripată şi sandale cu aripi, ţinînd în mină o mică varga pe care era încolăcit un şarpe.

37 Shakespeare are probabil în minte armoria lui Edward al III-lea care reprezenta o sabie încercuită, în lungul ei, de trei coroane.

38 Shakespeare foloseşte în mod obişnuit numele unei ţări în sensul de regele acesteia.

39 Prologul se referă la un complot, pus la cale de cei trei pe care i-a numit şi care va fi descoperit şi pedepsit în act. II, se. 2.

40 Numele obişnuit, în acea vreme, pentru Canalul Mînceii.

41 în act. III se. 2, Nym i se adresează lui Bardolph numindu-l caporal; o întoarcere astfel la rangul pe care îl are în 2 *Henric al IV-lea*, act. III, se. 4. Probabil o eroare din partea lui Shakespeare.

42 Fierul de proastă calitate plesnea la ger.

-13 O practică obişnuită în evul mediu era aceea ca doi bărbaţi sa se lege prin jurămint să fie nedespărţiţi şi să se ajute reciproc în situaţii primejdioase, nuroindu-se în acest caz *fratres juraţi*. Ceremonia jurămintului diferea însă de aceea practică în lumea noastră, în cazul fraţilor de cruce.

44 în vremea lui Shakespeare era răspîndită moda ca femeile să ţină pe lîngă ele căţeluşi albi cu părul creţ şi foarte neastînpăiaţi, originari din Islanda.

452

45 Latinul *solus* are şi sensul de „singur” dar şi acela de „neînsurat”. De aici izbucnirea mînioasă a lui Pistol

46 Tai eîtlejul (beregata)”. Pistol vrea să facă paradă de franceza lui, care însă lasă de dorit. El recurge la limba franceză şi în act. IV, se. 4.

47 în legenda medievală a Cresidei aceasta este pedepsită de Saturn şi Cynthia, pentru faptul de a fi trădat iubirea lui Troilus, îbolnă-vindu-se de lepră; motiv pentru care este părăsită de Diomede.

48 Prietenia hanğiţei, apărînd în 2 *Henric al IV-lea* act. II, se. 4 şi act. V, se. 4.

49 Unul din cronicarii francezi, după cum relatează Stone, afirmă că acela care l-a informat pe Regele Henric de existenţa complotului a fost Contele de March, căruia complotiştii i-au oferit coroana

Angliei, pentru a-l câștiga de partea lor. Contele de March fiind descendent prin mama sa din fiica lui Edward al III-lea, născută înainte de Lancaster și York, era în mod legal, îndreptățit la coroana Angliei.

50 Aluzie la legenda lui Acteon — nepotul regelui Cadmus, fondatorul Tebei — care surprinzând-o pe Diana, în timp ce se îmbăia, a fost transformat de zeiță într-un cerb, pentru a nu mai putea povesti nimănui cum o văzuse. Nemaifiind recunoscut de propriii săi câini, a fost sfârșit în bucăți de aceștia. (*Metamorfozele* lui Ovidiu, III, Acteon).

51 Numele portului Southampton, do pe coasta Mării Mincii, scurta la două silabe pentru a corespunde metricei versului.

52 Holinshed, ca și alți cronicari, afirmă că adevăratul motiv al contelui de Cambridge pentru a intra în conspirație a fost acela de a ajuta pe cumnatul său, Contele de March, să ia coroana și prin acesta, care nu avea moștenitori, să ajungă el însuși la tron. Eichard de Cambridge a fost executat pentru trădare în anul 1405. Nepotul său de fiu, însă, Edward, duce de York, cucerește totuși coroana în 1461, devenind regele Edward al IV-lea.

53 Moartea lui Falstaff corespunde punctului culminant în schimbarea radicală a comportării Regelui Henric: trecutul dezordonat, compromițător al regelui va fi înmormântat cu Falstaff și va fi dat uitării.

o4 Hangița vrea să spună „în sîriul lui Avraam”, folosind expresia ebraică însemnând „paradis”. Ea confundă însă legendele biblice cu legendele bretone ale regelui Arthur.

55 Expresia, luată din Apocalipsa Sf. Ioan Teologul, fusese folosită de Joiin Wyciiff și discipolii acestuia ca termen de ocară pentru Biserica din Roma și devenise curentă în epoca elisabetană.

"6 În cadrul petrecerilor populare de Rusalii, era obiceiul să se prezinte publicului un dans grotesc foarte mult apreciat în care executanții

453

și înnegreau fețele și se îmbrăcau în fostume ridicole, pe care erau fixați clopoței. S-a spus că acest dans fusese adus în Anglia, de John Gaunt, la înapoierea sa din expediția militară, din 1386, în Spania, în timpul lui Edward al III-lea.

57 Încins Iunius Brutus a fost unul dintre conducătorii răzvrătirii romanilor care l-au alungat pe regele Tarquinius Superbus instaurînd republica, fapt pentru care a fost unul dintre primii doi consuli ai republicii, în anul 509 î.e.n. Mama sa, Tarquinia, era sora regelui, însă acesta se temea de Brutus și fratele său mai mare, fiindcă se alăturaseră aceluia care era contra lui. Pentru aceasta Tarquinius îl ucise pe fratele lui Brutus, care scăpă de aceiași soartă simulnd o stare de idioție, de unde porecla sa *Initus*, care în limba latină înseamnă „prostănac, redus mintal”.

58 V. nota 25.

59 Shakespeare redă în aceste rînduri, apioape exact descrierea jalei care a cuprins Franța după înfrîngerea dezastruoasă suferită la Agincourt.

60 Din punct de vedere istoric ambasada lui Exeter a avut loc în februarie 1415, iar Henric a debarcat în Franța numai în luna august a aceluiași an.

61 Cu alte cuvinte: soarele care abia a răsărit.

62 Această ofertă a fost în realitate făcută Regelui Henric de Wnichester, în luna iunie, cam cu două luni înainte de debarcării englezilor în Franța.

63 Țăranii liberi erau vestiți în acea vreme pentru vitejia lor.

64 Sf. Gheorghe fusese proclamat, din vremuri străvechi, drept sfîntul patron al Angliei. În mod asemănător scoțienii îi au pe Sf. Andre% velșii pe Sf. David, iar irlandezii pe Sf. Patriciu.

65 Se pare că Shakespeare comite o inadvertență deoarece nu se poate înțelege cînd au fost Nym și Bardolph la Calais, odată ce englezii se îndreaptă numai acum spre Calais.

66 Din cauza introducerii armelor de foc apăruse o mare controversă, la sfîrșitul secolului al XVI-lea, în privința tacticii de luptă, unii susținînd că noile arme cer schimbarea tacticii clasice, romane, alții, apărînd, cu hotărîre, tradițiile militare.

67 Conform regulilor războiului, din acele vremuri, capitularea unei cetăți era admisă numai pînă la începerea asaltului final. O depunere jos a armelor, văzînd că lupta este pierdută, nu mai putea salva cetatea de măcel și distrugere totală. În amenințările Regelui Henric se reflectă, pe cît se pare, distrugerile cumplite ale unora din cetățile din Țările-de-Jos în timpul războaielor din acea țară.

68 Referirea este la „uciderea pruncilor” OJ donată de Regele Iro'l, la nașterea lui Iisus Hristos, pentru a ucide și copilul care, conform

454

69

70 71

72 73

74

75

76 77

78

80

81

82 83 84

87

spuselor magilor, se născuse pentru a fi regele Iudeilor, ceea ce îl făcuse pe Irod să-și simtă amenințată domnia.

Cronicarul Holinslied prezintă lucrurile invers.

„Doamne Sfinte!”

Referire la faptul că războinicii englezi erau descendenți ai normanzilor lui William Cuceritorul, care cucerise Anglia în

1066.

„Să mor eu!" (fr.)

Nume dat în vechime Angliei, din cauza coastelor sale albe, care fiind foarte înalte se văd de foarte departe, de pe mare, — conform explicațiilor lexicografului englez Samuel Johnson (sec. al XVIII-lea).

„Dumnezeu al bățăliilor!" (fr.)

„Volta" era un dans constând dinfr-o întoarcere în doi pași urmați de un salt înalt al parteneriei, la sfârșit. Dansul era originar din Italia.

„Coranta" era un dans în doi timpi și în pas de fugă, imitând un galop reținut și grav.

Numele rostite de regele Franței sînt aproape toate luate din lista francezilor morți sau făcuți prizonieri, la Agincourt, din cronica lui Holinshed.

Se pare că Shakespeare preia metafora din poetul roman Furius, (sec. I. î.e.n.) deși atât Horațiu cît și Quintilian dezaprobă această figură de stil.

Regele Henric trimisese un detașament să ocupe un pod peste râul Ternoise, necesar să-l traverseze pentru a ajunge la Agincourt, unde se afla oastea franceză. Detașamentul a cucerit podul peste care englezii au trecut în noaptea zilei următoare, în ajunul bătăliei de lângă localitatea sus menționată.

Referirile la Agamemnon, comandantul oastei grecilor la asediul Troiei, sînt frecvente în literatura epocii lui Shakespeare, datorită reaiu-melui de comandant înțelept pe care îl avea Agamemnon. Marc Antoniu, locotenentul lui Iuliu Cezar și adversarul de mai târziu al lui Octavian, era vestit pentru vitejia lui (v. piesa *Antoniu și Cleopatra*).

Prezența Delfinului la Agincourt nu este confirmată de istorie. „Așa! Ha!" (fr.)

„Calul înaripat, Pegas, cel cu nările de foc" (fr.). Pegas este în mitologia antichității, calul înaripat care a țîșnit din sîngele Meduzei, ucisă de Perseu. (V. 1 *Enric al 17-lea*, nota 128).

Hermes (Mercur) este considerat inventatorul fluierului.

„Pe legea mea!" (fr.)

„Cîinele s-a întors unde a vărsat și scroafa spălată la groapa cu nămol" (fr.)

Regele Henric se referă la asemănarea dintre somn și moarte, trezirea din somn apărînd ca o înviere. Această apropiere între cele două

stări se întîlnește și în alte piese ale lui Shakespeare. (Ci *Ifamlet*, III, 1; *Macbeth*, II, 3 etc.)

89 „Cine-i acolo?" (fr.)

90 „Regele" (fr.). Cu toate cunoștințele sale de limbă franceză, Pistol ia cuvintele „le roi" drept un nume propriu.

91 Vestit general roman. Adversarul lui Iuliu Cezar, de care a fost învins la Pharsala (48 î.e.n.). Căutînd adăpost în Egipt, a fost ucis de sfetnicii regelui Ptolomeu. Prin spusele lui Flueilen, Shakespeare se arată partizan al aceluia care se declarau în favoarea menționării tacticii de luptă romane (v. nota 66).

92 Ideea că regele este asemenea tuturor oamenilor se întîlnește și în *Eseurile* lui Montaigne (sec. XVI).

93 în original, joc do cuvinte între *crown* cu sensul de „cap" și acela cu sensul de monedă de aur numită „coroană". Cei care tăiau sau pileau aur din monedă se pedepseau cu moartea.

94 Sălașul, conform mitologiei greco-latine, unde se duceau sufletele eroilor, după moarte și care se afla pe o insulă în oceanul din apus. Vergiliu a situat însă Elizeul în Hades (lumea subpămînteană).

95 *Hyperion*, fiul lui Uranus și tatăl lui Helios, zeul soarelui, este adeseori confundat cu acesta din urmă.

96 Eichard al II-lea l-a tratat pe Regele Henric, cînd era copil, în timpul exilului tatălui său, Hemic Bolingbroke, cu multă bunăvoință, ceea ce a dus la stabilirea unei apropieri sincere între ei, motiv pentru care Regele Henric i-a strămutat mormântul, cu multă ceremonie. Faptul că Regele Henric mărturisește că l-a plîns pe Richard arată și el înaltele sentimente umanitare care îl stăpînesc.

97 „Să-ncălecăm!" (fr.)

98 „Porniți!" (fr.)

99 Comentatorul John Walter (colecția *The Arden Shakespeare*) consideră că replica Delfinului înseamnă: „Să pornim peste ape și pămînt!"

100 „Nimic altceva? Nu și peste aer și foc?" (fr.)

101 „Ba și prin cer, vere Or<\$ans" (fr.)

102 Fiul mai mic al lui Westmoreland se căsătorise cu fiica lui Salisbury.

103 „Pe Jupiter" fiind o imprecizie folosind numele unei divinități mitologice și urmînd invocației „O, Doamne", apare ca folosită într-un contrast total nepotrivit. Se pare însă că expresia a înlocuit pe cea originală pentru a nu contraveni la legea împotriva prezentării a orice putea fi considerat ca profanare a religiei, [pe scena teatrelor.

104 Ziua Sf. Crispian este la 25 oct. și comemorează martirajul fraților

Crispinus și Crispianus, care au fugit din Roma la Soissons în timpul persecuțiilor lui Bioclețian (303—305). Deoarece aveau meseria de cizmari au devenit patronii acestora.

105 „Cred că ești un gentilom de neam mare". Se poate observa în cele ce urmează că și franceza soldatului francez are scăderi seioase, afară de cazul în care Shakespeare vrea să folosească,

anume, o franceză mai puțin îngrijită, ca a oamenilor simpli.

106 „Fetițo, draga mea”, un vers dintr-un cântec irlandez, pronunțat însă greșit.

107 „Doamne, Dumnezeule!”- (ajută-mă) (fr.).

108 „Indurare, fie-ți milă de mine!” (fr.)

109 „Nu poți slăbi strînsoarea puternică a mîinii tale?”(fr.).

110 „Vai, iartă-mă!” (fr.).

111 „Ascultă! Cum te cheamă?” (fr.)

112 „Domnul de Fer (fier)” (fr.).

113 „Ce spune, domnule?” (fr.)

114 îmi poruncește să vă spun să vă pregătiți, deoarece acest soldat vrea să vă taie beregata, imediat”. (Franceza pajului lasă și ea de dorit).

115 „Da, îți tai beregata” (fr.).

116 „Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, cruțați-mă! Sînt nobil de neam mare: lăsați-mi viața și vă voi da două sute de scuzi”(fr.).

117 „Ce spune, domnișorul?”(fr.).

118 „Deși e ceva împotriva jurămîntului său, de a nu cruța nici un prizonier, totuși, pentru scuзии pe care i-ax făgăduit, îți acordă bucuros libertatea, adică te lasă slobod” (fr.).

119 „îți mulțumesc, de mii de ori, în genunchi, și mă consider fericit că am căzut în mîinile unui cavaler, care este, după cum cred, cel mai curajos, viteaz și cît se poate de distins senior al Angliei” (fr.). în scena de față Shakespeare vrea să sublinieze spiritul de lașitate al învinșilor, care, deși în număr de 60.000 — după cum spune Westmoreland în primele replici ale scenei a 3-a a acestui act, față do numai 12.000 cîți erau englezii, au suferit totuși o înfrîngere totalmente dezastruoasă.

120 „Urmează-l pe marele căpitan!” (fr.)

121 „Ei, drace!” (fr.)

122 „Vai, monseniore! Bătălia e pierdută! Totul e pierdut!” (fr.)

123 „îmi vine să mor!” (fr.)

124 „Vai, soartă vitregă!” (fr.)

125 Sfirșitul scenei amintește dezordinea cauzată de panica din Troia cînd au pătruns grecii în cetate și cînd Enea, cuprins de disperare, se gîndește că e mai glorios ca un luptător să moară cu armele în **mîini**, decît să caute să supraviețuiască (cf. *Encida*, cartea a **II-a**).

126 Cronicarul francez Monstrelet afirmă că și Regele Henric a fost lovit cu putere în luptă.

127 Fiind la un ospăț, în timpul expediției sale în Persia, Alexandru cel Mare, înfierbîntat de băutură, a afirmat că victoriile sale sînt mai

45(5

457

mari decît ale tatălui său, Filip al II-ea. Cleitns, care **era** cel **mai** bun prieten al său, înfierbîntat și el de băutură, l-a contrazis, sus-ținînd contrariul. Alexandru **a** apucat atunci lancea unuia dintre soldații de pază de lîngă el și și-a ucis prietenul.

128 *Non nobis* este unul din psalmii din *In exiit Israel de Aegypto* (*La ieșirea izraeliților din Egipt*).

129 între bătălia de la Agincourt și scena de față au trecut 5 ani.

130 Aluzie la expediția lui Essex în Irlanda, în 1599, care însă nu a fost încununată de succes.

131 Ultimul rege briton, considerat ca strămoș al reginei Elisabeta, familia Tudor-ilor fiind velși.

132 După asasinarea lui Ioan Temerarul ducele Burgundiei, de către Prințul Delfin, fiul ducelui se alia cu Regele Honrie, în 1419, ceea ce îl determină pe regele Franței să încheie pace cu Honrie.

133 „Iortați-mă (fr.).”

134 „Ce spune? că semăn cu îngerii?” (fr.).

135 „Da, într-adevăr, cu voia dvs., așa spune” (fr.).

136 „Vaij Doamne! Limba bărbaților e plină de înșelăciuni!” (fr.)

137 „Dai” (fr.).

138 „Eu cînd stăpîn al Franței și voi eînd mă aveți pe mine” (fr.).

139 „Atunci Franța este a voastră și voi sînteți a mea” (fr.).

140 „Dacă-mi dați voie, franceza p6 care o vorbiți este mai bună decît engleza pe care o vorbesc eu” (fr.).

141 Anacronism. Constantinopolul va fi cucerit de turci abia în 1453.

142 „Cea mai frumoasă Caterina din lume, foarte draga și divina mea zeiță” (fr.).

143 „Falsă” (fr.).

144 „înțeleaptă domnișoară din Franța” (fr.).

145 „Kegele, tatăl meu” (fr.).

146 „Lăsați, monseniore, lăsați! Nu vreau să vă coborîți măreția sărutfînd mîna nedemnei voastre supuse; iertați-mă, vă rog foarte mult, preaputernicul meu senior” (fr.).

147 „Nu este obiceiul în Franța ca doamnele și domnișoarele să fie sărutate înaintea nunții lor”. (Franceza Caterinci nu o franceză!)

148 „A înțelege” (fr.).

149 „Da, întocmai” (fr.).

150 „Prea iubitul nostru fiu Henric, Rege al Angliei, moștenitor al Fran-

ței" (fr.).

.V. Ștefăncescu-Drăgănești